

ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ

: กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

AFFECTING FACTORS TOWARD LOCAL COMMUNITY ORGANIZATION IN ATTITUDES
OF PEOPLE WITH DISABILITIES : CASE STUDY OF DISABLED PEOPLE ASSOCIATION
IN SA TO SUB-DISTRICT, KHAO SAMING DISTRICT, TRAT PROVINCE

ภาคนิพนธ์

ของ

ศิมาพร จันทร์วงษ์

ลิขสิทธิ์ © โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สาขาการปกครองท้องถิ่น

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มิถุนายน 2556

ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ

: กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

AFFECTING FACTORS TOWARD LOCAL COMMUNITY ORGANIZATION IN ATTITUDES
OF PEOPLE WITH DISABILITIES : CASE STUDY OF DISABLED PEOPLE ASSOCIATION
IN SA TO SUB-DISTRICT, KHAO SAMING DISTRICT, TRAT PROVINCE

ภาคินิพนธ์

ของ

ศิมาพร จันทร์วงษ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มิถุนายน 2556

ใบรับรองภาคนิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ

: กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

Affecting Factors Toward Local Community Organization in Attitudes of People with Disabilities

: Case Study of Disabled People Association in Sa To Sub-district, Khao Saming District,

Trat Province

ศิมาพร จันทร์วงษ์

คณะกรรมการสอบภาคนิพนธ์

..... ประธานสอบภาคนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

..... ประธานที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

..... กรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

(ดร. นักรบ เทียรอ่ำ)

..... กรรมการสอบภาคนิพนธ์

(ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์)

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ให้นำเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์พอพันธ์ สุทธิวัฒน์)

วันที่..... เดือน..... พ.ศ. ๒๕๖๒

ศิมาพร จันทร์วงษ์. (2556). **ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะ
ของคนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด.
ภาคนิพนธ์ รม.ม. (การปกครองท้องถิ่น).** จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

คณะกรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ร.ค. (รัฐศาสตร์) ประธานกรรมการ
ดร.นักรบ เกียรติอำ รป.ค. (รัฐประศาสนศาสตร์) กรรมการ

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาให้ทราบถึงความคิดเห็นของคนพิการเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งและการบริหารจัดการองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการ ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด การศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนพิการในพื้นที่ขององค์กร บริหารส่วนตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด จำนวน 115 คน โดยการวิจัยเชิงบูรณาการ (Mixed Method Model) คือ การวิจัยเชิงสำรวจ และการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งการ สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า บทบาทผู้นำ จิตสำนึกทางอัตลักษณ์ ผลประโยชน์ และเครือข่ายสังคมเป็นปัจจัยที่มีผลมากต่อการจัดตั้งองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการ ตำบลสะตอ โดยมีปัจจัยด้านบทบาทของผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีผลมากต่อการ บริหารจัดการชมรมผู้พิการตำบลสะตอ ได้แก่ ผลงานของชมรม ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของชมรม และการจัดหาทรัพยากร โดยมีปัจจัยด้านผลงานของชมรมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Simaporn Chanwong. (2013). **Affecting Factors towards Local Community Organization in Attitudes of People with Disabilities : Case Study of Disabled People Association in Sa To Sub-district, Khao Saming District, Trat Province.** Independent Study. M.P.A. (Local Government). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University.

Advisory Committee

Assistant Professor Dr. Chaiyon Pradithasin Ph.D. (Political Science)	Chairman
Dr. Nakrob Tianam D.P.A. (Public Administration)	Member

Abstract

This research was aimed to study disabled people's attitudes towards the influential factors on the establishment and administration of the Local Community Organization in Sa To Sub-district, Khao Saming District in Trat. The research populations were the 115 people with disabilities. The mixed method model of the qualitative survey research with the in-depth interviews and participatory observation were used as the research instrument. The major findings were revealed that the influential factors towards the establishment of the disabled people's Local Community Organization in Sa To Sub-district were the leadership role, identity conscious, benefits, and social networking respectively. The most important influential factor was the leadership role. The influential factors that affected the Disabled People Association's administration were the association's accomplishment, the leadership role, the participation, and the administrative resources. The most important factor was the Disabled People Association's accomplishment.

กิตติกรรมประกาศ

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ที่ให้เกียรติเป็นประธานที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ และประธานสอบภาคนิพนธ์ ดร.นักรบ เดียรอ่ำ ที่ให้เกียรติเป็นกรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ กรรมการสอบภาคนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบ แก้ไขและข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอนในโครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้แนวทางซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษาและการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้ศึกษาจะได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป และขอขอบพระคุณผู้ให้การสนับสนุน จนทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จด้วยดี ขอขอบพระคุณนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอที่อนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บข้อมูลในพื้นที่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอที่ได้เข้าร่วมเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ รวมทั้งปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางชันที่ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้สูงอายุตำบลสะตอที่ให้ข้อมูลในการจัดทำบริบทตำบลสะตอ และชมรมผู้พิการตำบลสะตอที่ได้ให้ข้อมูลต่างๆ ในการศึกษาวิจัย และขอกราบขอบพระคุณบุพการีที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและให้โอกาสในการศึกษา คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากภาคนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูกตเวทิตาแก่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ศิมาพร จันทร์วงษ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	7
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
องค์กรประชาสังคม.....	8
ความหมายของประชาสังคม.....	8
พัฒนาการของประชาสังคมในประเทศไทย.....	13
ทฤษฎีการก่อรูปประชาสังคม.....	14
ทัศนคติ.....	19
ความหมายของทัศนคติ.....	19
ลักษณะของทัศนคติ.....	20
องค์ประกอบของทัศนคติ.....	20
ประเภทของทัศนคติ.....	23
คนพิการ.....	23
ความหมายของคนพิการ.....	23
ประเภทของคนพิการ.....	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	27
งานวิจัยต่างประเทศ.....	26
งานวิจัยในประเทศ.....	27
3 วิธีดำเนินการวิจัย	33
การกำหนดประชากร.....	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	37
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	37
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	37
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	64
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	64
วิธีดำเนินการวิจัย.....	64
สรุปผลการวิจัย.....	65
อภิปรายผล.....	69
ข้อเสนอแนะ	71
บรรณานุกรม.....	74
ภาคผนวก	77
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	78
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	80
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	87

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามเพศ	42
2 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามอายุ	42
3 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามการศึกษา	43
4 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามอาชีพ	43
5 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	44
6 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามสถานภาพ	44
7 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามประเภทของคนพิการ	45
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากร จำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการ จัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ	45
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากร จำแนกตามรายประเด็นของ จิตสำนึกทางอัตลักษณ์	48
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร จำแนกตามรายประเด็นของผลประโยชน์	50
11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มประชากร จำแนกตามรายประเด็นของบทบาท ของผู้นำ.....	52
12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มประชากรจำแนกตามรายประเด็นของเครือข่าย สังคม.....	53
13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากร จำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการ ดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ	55
14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร จำแนกตามรายประเด็นของภาวะผู้นำ...	57
15 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มประชากรจำแนกตามรายประเด็นของการ มีส่วนร่วมของสมาชิก.....	58
16 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มประชากร จำแนกตามรายประเด็นของการ จัดหาทรัพยากร	59
17 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มประชากร จำแนกตามรายประเด็นของการมี ผลงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ	61

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคนพิการในปัจจุบันนี้ เราสามารถแบ่งออกเป็น กระบวนทัศน์ได้ 2 แนวคิดใหญ่ๆ คือ แนวคิดกระแสหลัก และแนวคิดทวนกระแส

แนวคิดกระแสหลักเป็นความเชื่อของสังคมไทยโดยทั่วไป ซึ่งมองภาพพจน์เกี่ยวกับคนพิการว่าเป็นคนด้อยโอกาสต้องการความช่วยเหลือจากรัฐและสังคมในฐานะผู้พึ่งพาอาศัยไม่สามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้ คนพิการ คือ ผู้ผิดปกติ เนื่องจากมีอวัยวะบางส่วนขาดหายไป จึงช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ต้องพึ่งพิงผู้อื่นทำให้ชีวิตของพวกเขาไร้ค่าขาดความมั่นใจในตนเองจนตรอก และไร้อำนาจภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว คนพิการจะสามารถสถาปนาอำนาจ พร้อมกับฟื้นความมั่นใจให้กลับคืนมาได้อย่างไรบ้าง ที่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา เด็กพิการได้รับการส่งเสริมด้านการศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพแห่งตนและให้โอกาสคนพิการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและทำประโยชน์ให้สังคมได้เช่นคนปกติ (วิชัย ศรีตุลานนท์, 2526 : 41) ตามแนวคิดกระแสหลักปัจจัยที่ทำให้คนพิการที่มีโอกาสเอาชนะความพิการของตนได้มีดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล อันหมายถึง การขาดความมั่นใจในตัวเอง เนื่องจากความพิการทำให้ตนต้องสูญเสียความสามารถและหน้าที่การทำงานที่ทำได้มาก่อน สูญเสียตัวตนและประเมินคุณค่าของตนเองต่ำ บางคนช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ต้องคอยให้คนอื่นช่วยเหลือตลอดเวลา
2. ปัจจัยด้านครอบครัว มักถูกดูแคลนคนพิการและไม่ให้กำลังใจ เช่น แม่เรียกลูกสาวว่า “อิงออย” ทำให้เธอรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจตลอดเวลา
3. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ วัฒนธรรมทางการแพทย์ที่นิยามว่าคนพิการผิดปกติ ซึ่งคนทั่วไปเชื่อเช่นนั้น และคนพิการเองก็คิดแบบเดียวกัน โดยไม่เคยตั้งคำถาม จนทำให้ขาดความมั่นใจ/ไม่กล้า แม้แต่จะทดลองทำด้วยตนเอง มีอะไรก็จะเรียกใช้คนอื่นอยู่ตลอดเวลา
4. ปัจจัยแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก บ้านที่ไม่ได้สร้างขึ้นมารองรับคนพิการ เช่น ประตูห้องน้ำแคบ รถเข็นเข้าไม่ได้ ทางเดินเชื่อมกันระหว่างห้องนอน ห้องอาหาร และห้องน้ำมิได้ปรับให้ลาด และห้องน้ำไม่มีที่ยึดเกาะ

แต่งงานวิจัยในปัจจุบัน (สายสุนีย์ ทับทิมเทศ และคณะ 2552 : 157) พบว่าคนพิการไม่ได้เป็นไปตามภาพพจน์ที่เคยรู้จักกัน งานวิจัยดังกล่าวพบศักยภาพใน “การดำรงชีวิตอิสระ” (Independent Living) ของคนพิการในแง่มุมต่างๆ ดังนั้น ในวงวิชาการจึงเกิดกระบวนทัศน์ของแนวคิดทวนกระแสที่ว่า การดำรงชีวิตอิสระจะช่วยทำให้คนพิการที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ กลับคืนสู่สังคมโดยสามารถ

ดำรงชีวิตอิสระได้สำเร็จ เปลี่ยนจากคนที่ท้อแท้สิ้นหวัง ให้กลายเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นใจตัวเอง และเต็มไปด้วยพลังที่ยืนบนขาของตัวเองอย่างกล้าหาญ กล่าวโดยสรุปแล้วจะพบว่า แนวคิดทวนกระแสพบว่าปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้คนพิการลุกขึ้นยืนในสังคมได้มีดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การมีผู้ช่วยส่วนตัวสำหรับช่วยอุ้ม/ยกคนพิการให้เคลื่อนไหวได้ เช่น คนพิการไม่มีขาแต่ขับรถเงิน โดยผู้ช่วยอุ้มเขาจากรถเงิน ไปยังเบาะที่นั่งคนขับ และคอยจับอุปกรณ์ให้พร้อมที่จะใช้งานได้ส่วนอีกคนหนึ่งเป็นคนพิการ ไม่มีแขนก็มีผู้ช่วยส่วนตัวคอยอำนวยความสะดวกจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ให้พร้อมใช้ โดยใช้คางเป็นตัวจับเคลื่อนเมาส์ (Mouse) ให้สามารถทำงานได้
2. ปัจจัยครอบครัว ได้แก่ การให้กำลังใจในการทำงาน ซึ่งเน้นการปรับตัว ยอมรับคุณค่าของคนพิการ การฝึกอาชีพและการตรวจรักษารวมทั้งการติดต่อหน่วยงานให้บริการช่วยเหลือคนพิการ ดังเช่น คนพิการท่านหนึ่งมีพี่สาวคอยสอนให้กำลังใจรักษาตัวเองก่อนจนเขาเลิกซึมเศร้า เลิกปล่อยมือปล่อยตัวพร้อมกับพยายามช่วยเหลือตนเองจนสามารถประดิษฐ์รถที่ใช้เคลื่อนย้ายผู้ป่วยได้สำเร็จ
3. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การฝึกอาชีพให้คนพิการ เช่น คอมพิวเตอร์ งานช่าง งานพิมพ์ งานประดิษฐ์ ฯลฯ เพื่อให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตด้วยลำแข้งของตนเองได้จนไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นคนพิการอีกต่อไปนอกจากนี้ คนพิการต้นแบบก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของคนพิการ เนื่องจากคนพิการคล้ายกันย่อมเข้าใจกันได้ง่าย พวกเขาจะให้คำปรึกษาฉันท์เพื่อน สอนวิธีการช่วยเหลือตนเอง ในกิจวัตรประจำวัน และเป็นกำลังใจให้คนพิการกล้าลุกออกมาสู่สังคมได้อย่างมั่นใจ
4. ปัจจัยแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อช่วยให้วัยวะที่พิการกลับมาทำหน้าที่ได้แม้จะไม่เหมือนเดิม เช่น พิมพ์คอมพิวเตอร์โดยใช้ที่จับมือเป็นตัวช่วย หรือขาที่เดินไม่ได้ก็ใช้วีลแชร์ (Wheel Chair) พร้อมทางลาด ใช้อุปกรณ์ขาเทียมหรือแม้กระทั่งคนพิการทั้งแขนขาและนิ้วก็ใช้คางเป็นตัวช่วยโยกคันบังคับรถเงินหรือเลื่อนเมาส์ สิ่งอำนวยความสะดวกนี้จะช่วยคนพิการให้ก้าวข้ามความพิการได้

ปรากฏการณ์ของการพัฒนาคนพิการในท้องถิ่นตำบลสะตอเป็นกรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงพลังของตนเองของคนพิการ คนพิการตำบลสะตอก่อตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอขึ้น โดยเริ่มจากการจับกลุ่มกันเล็กๆ เพียง 2 – 3 คน ที่ต้องการให้ผู้พิการได้มีศักยภาพในชุมชนและสังคม ต่อมาผู้นำดังกล่าวจึงชักชวนตัวแทนแต่ละหมู่ที่พอจะช่วยเหลือตนเองได้มาประชุมปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ได้เห็นพ้องต้องกันเสนอแนวทางในการที่จะช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับสมาชิกผู้พิการด้วยกันในพื้นที่ทั้งหมดที่มี จำนวน 123 คน

การพูดคุยดังกล่าวได้ตกผลึกจนเกิดการจัดตั้งเป็นชมรมผู้พิการตำบลสะตอ ตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม 2552 ชมรมฯ ได้ดำเนินการจัดสวัสดิการให้กับผู้พิการในพื้นที่ได้รับประโยชน์ในการเข้าถึงสิทธิในเรื่องต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น โดยมีหลักการสำคัญ คือ

1. เพื่อเสริมสร้างให้ผู้พิการในระดับชุมชน ได้ตระหนักถึงพลังของตนเอง
2. เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างผู้พิการและบทบาทที่มีต่อสังคม การมีส่วนร่วมในชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการช่วยเหลือตนเองของคนพิการ
3. เพื่อสังคมจะได้ตระหนักและยอมรับในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ที่ทัดเทียมกันของคนพิการ

กิจกรรมสำคัญๆ ของชมรมผู้พิการตำบลสะตอในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา มีดังนี้

1. กิจกรรมทำบุญและจัดประชุมใหญ่ของชมรมฯ ประจำปี
2. กิจกรรมการเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนพัฒนาสามปี เพื่อเสนอโครงการให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่

- 2.1 โครงการขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานและกิจกรรมของชมรมฯ
- 2.2 โครงการสนับสนุนด้านอาชีพให้กับผู้พิการในตำบลสะตอ
- 2.3 โครงการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพผู้พิการในตำบลสะตอ
- 2.4 โครงการส่งเสริมด้านที่อยู่อาศัย
- 2.5 โครงการสนับสนุนสถานที่ให้กับชมรมผู้พิการตำบลสะตอ
- 2.6 โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติของผู้พิการตำบลสะตอ
- 2.7 โครงการสนับสนุนกายอุปกรณ์สำหรับผู้พิการ

3. กิจกรรมการลงพื้นที่เยี่ยมผู้พิการในตำบลสะตอทุกๆ เดือน
4. กิจกรรมการเข้าร่วมงานวันคนพิการสากลจังหวัดตราดทุกๆ ปี
5. กิจกรรมการแข่งขันกีฬาตำบลประจำปีทุกๆ ปี โดยเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเปตอง
6. กิจกรรมการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้า

สิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

7. จัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้พิการตำบลสะตอ
8. กิจกรรมฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพของผู้พิการตำบลสะตอ (ด้านอาชีพ) ประจำปีงบประมาณ 2554 “โครงการเลี้ยงปลาในบ่อดิน”

9. กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพจากชมรมคนพิการจังหวัดตราดโดยการอบรมและมอบเตาเผาถ่านให้กับชมรมคนพิการตำบลสะตอ

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาชมรมผู้พิการตำบลสะตอเป็นที่ประจักษ์และได้รับการรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนจากสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2554 และทำให้ในปีงบประมาณ 2555 ชมรมผู้พิการตำบลสะตอได้รับการสนับสนุนการส่งเสริมอาชีพจากวิทยาลัยชุมชนตราด โดยชมรมผู้พิการตำบลสะตอได้ดำเนินโครงการ

เลี้ยงปลา กุ้ง ไข่ และปลูกชะอม วิทยาลัยชุมชนตราดให้การสนับสนุนพันธุ์ปลา กุ้ง ไข่ พันธุ์ผัก ฝัก ฝอย อาหารปลาและไข่ พร้อมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ, องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอได้ให้การสนับสนุนงบประมาณประจำปี 2555 พร้อมทั้งมอบหมายให้เจ้าหน้าที่นำเครื่องจักรช่วยในการปรับสภาพพื้นที่ และได้รับการสนับสนุนพื้นที่ในการดำเนินงานจากหมู่บ้านหนองบัว หมู่ 2 ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราดซึ่งการดำเนินงานยังคงต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

ปรากฏการณ์การทำงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอดังกล่าวเป็นการทวนกระแสกับแนวคิด กระแสหลักของคนทั่วไป ซึ่งไม่คิดว่าคนพิการจะทำได้ คิดว่าคนพิการหมดสมรรถภาพและไม่มี ความสามารถ แต่ปรากฏการณ์ของชมรมผู้พิการตำบลสะตอนั้น มีการขับเคลื่อนกิจกรรม/โครงการ ต่างๆ มากหลายจนเป็นที่ประจักษ์แก่คนทั่วไป ดังนั้น จึงควรจะศึกษาว่ามีกระบวนการจัดตั้งชมรม ขึ้นได้อย่างไร ปัจจัยอะไรที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปและเพราะเหตุใดการบริหารจัดการของชมรม ผู้พิการจึงยังคงดำเนินอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงได้จัดทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่น ในทัศนะของคนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยมีฐานคิด ที่ว่า สมาชิกคนพิการในพื้นที่ทุกคน จะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องและใกล้ชิดกับความเป็นจริงมากกว่า กลุ่มอื่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงระดับความคิดเห็นของคนพิการเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการ จัดตั้งองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงความคิดเห็นของคนพิการเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหาร จัดการองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ดังนี้

1. คาดว่างานวิจัยที่นำไปเผยแพร่ จะช่วยให้ผู้พิการที่ได้รับโอกาสและการยอมรับ ในศักยภาพและศักดิ์ศรีแห่งการเป็นมนุษย์ที่ทัดเทียมกับคนปกติทั่วไป
2. เป็นข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้อง รวมไปถึงผู้บริหารท้องถิ่นได้ปรับเปลี่ยนในการช่วยเหลือ ผู้พิการในลักษณะของการช่วยเหลือที่ยั่งยืนมากกว่าการให้ ที่ทำให้พวกเขาเหล่านั้นเป็นผู้ต้องพึ่งพา อาศัยสังคมหรือคนปกติต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องของกระบวนการก่อรูปของชมรมคนพิการในฐานะประชาสังคมท้องถิ่น กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด การวิจัยกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มคนผู้พิการในพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 ถึงเดือนมีนาคม 2556 จำนวน 115 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจแนวทางการวิจัยตรงกันผู้วิจัยจึงมีข้อตกลงเกี่ยวกับคำจำกัดความของการวิจัย โดยแบ่งเป็น 10 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. **องค์กรประชาสังคมท้องถิ่น** หมายถึง ความเป็นชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างประชาสังคมด้วยการร่วมมือถักทอ การสร้างความสมานฉันท์ การทำงานร่วมกันแบบพหุมิตร หรือเครือข่ายรวมทั้งประเด็นการทำงานร่วมกับรัฐโดยไม่กล่าวถึง “การปฏิเสธรัฐ” (Civil Disobedience) กล่าวคือ การผนวกรัฐเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างประชาสังคมด้วย

2. **คนพิการ** หมายถึง คนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจ หรือความบกพร่องอื่นใดซึ่งจะทำให้มีข้อจำกัดในการเรียนรู้ การสื่อความหมาย คือ การพูด ฟัง อ่าน เขียน การทำกิจวัตรประจำวัน การประกอบอาชีพการสร้างสัมพันธภาพกับคนในสังคม การปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

3. **จิตสำนึกทางอัตลักษณ์** หมายถึง การตระหนักรู้ถึงศักดิ์ศรีของคนพิการ ศักยภาพของคนพิการ รวมถึงการที่คนพิการด้วยกันเข้าใจกัน ได้ดีกว่าคนทั่วไป

4. **ผลประโยชน์** หมายถึง การที่ชมรมผู้พิการตำบลสะตอได้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานได้รับสวัสดิการต่างๆ นอกเหนือจากเบี้ยความพิการ การมีอาชีพเสริม และการช่วยเหลือดูแลจากหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น

5. **บทบาทของผู้นำ** หมายถึง การชักชวนคนพิการเข้าร่วมจัดตั้งชมรม การจัดประชุมเพื่อให้ข้อมูลแก่คนพิการ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนอื่น

6. **เครือข่ายสังคม (Social Network)** อันได้แก่ ผู้นำเครือข่ายต่างๆ ทั้งคนพิการ คนทั่วไป รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งในที่นี้หมายถึง เครือข่ายของผู้นำคนพิการ (คณะกรรมการคนพิการในแต่ละหมู่บ้าน) เครือข่ายของคนพิการทั่วไป (สมาชิกคนพิการในตำบล) เครือข่ายคนพิการกับผู้นำอื่น (สมาชิกคนพิการในตำบลกับผู้นำทั่วไป) รวมทั้งเครือข่ายคนพิการกับหน่วยงานราชการ (สมาชิกคนพิการในตำบลกับหน่วยงานภาครัฐ)

7. **ภาวะผู้นำ (Leadership)** หรือความเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการวางแผน ในการดำเนินงาน การมอบหมายงาน การปฏิบัติงาน และความเสถียร

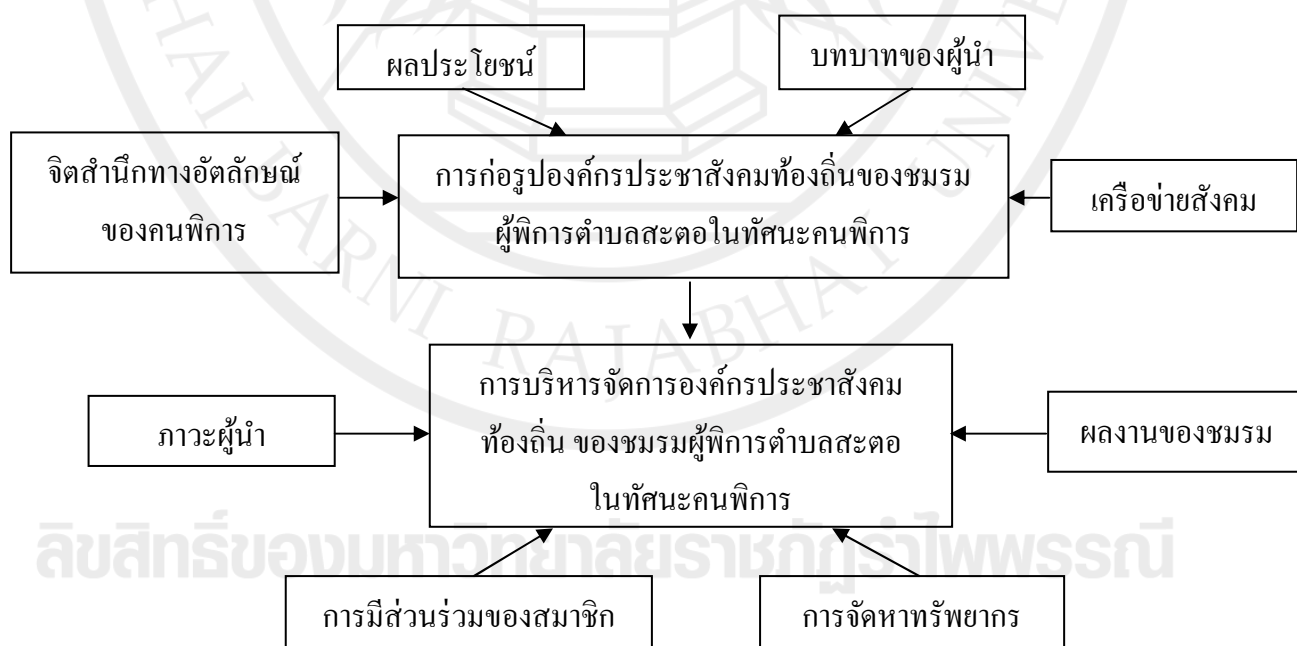
8. **การมีส่วนร่วม (Participation)** ของสมาชิก หมายถึง การที่สมาชิกของชมรมผู้พิการ ตำบลสะตอมีการเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนพัฒนาในระดับตำบล การเข้าร่วมเวทีประชาคม การร่วม ตัดสินใจเลือกกิจกรรม/โครงการ รวมไปถึงการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม/โครงการ และการมีส่วนร่วม ในการติดตามและประเมินผลกิจกรรม/โครงการ

9. **การจัดหาทรัพยากร** หมายถึง การขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ การมีบุคลากรทำงานประจำ การมีวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม/โครงการ และการมีทักษะในการ ทำกิจกรรม/โครงการ

10. **ผลงานของชมรม** หมายถึง กิจกรรม/โครงการสำคัญของชมรม ที่ชมรมได้ดำเนินการ ที่ผ่านมา ได้แก่ การจัดประชุมของคณะกรรมการทุกๆ เดือน การลงพื้นที่เยี่ยมบ้านคนพิการ การจัดตั้ง กองทุนฌาปนกิจผู้พิการตำบลสะตอ การจัดประชุมใหญ่และทำบุญประจำปี โครงการเลี้ยงปลาบ่อดิน ภายใต้งโครงการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนพิการตำบลสะตอขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ และโครงการการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพคนพิการของวิทยาลัยชุมชนตราด ภายใต้งโครงการ จัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านจิตสำนึกทางอัตลักษณ์คนพิการ ผลประโยชน์ บทบาทของผู้นำและเครือข่ายสังคมมีผลต่อการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่น ชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ
2. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของสมาชิก จัดหาทรัพยากรและผลงานของชมรมมีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา “ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของ
คนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัย
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. องค์กรประชาสังคม
  - 1.1 ความหมายของประชาสังคม
  - 1.2 พัฒนาการของประชาสังคมในประเทศไทย
  - 1.3 ทฤษฎีการก่อรูปประชาสังคม
2. ทัศนคติ
  - 2.1 ความหมายของทัศนคติ
  - 2.2 ลักษณะของทัศนคติ
  - 2.3 องค์ประกอบของทัศนคติ
  - 2.4 ประเภทของทัศนคติ
3. คนพิการ
  - 3.1 ความหมายของคนพิการ
  - 3.2 ประเภทของคนพิการ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยต่างประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

องค์กรประชาสังคม

ความหมายของประชาสังคม

คำว่า “ประชาสังคม” มาจากรากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Civil Society มีหลายความหมาย เช่น ประชาสังคม คือ พื้นที่การเมืองสาธารณะ (Public Sphere) ของประชาชนซึ่งกำเนิดมาจากการก่อตัวของวัฒนธรรมคนชั้นกลางและขยายปริมณฑลสู่ชนชั้นกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่หลากหลาย และสนใจเข้าร่วมในพื้นที่การเมืองสาธารณะนี้ ดังนั้นประชาสังคม จึงเป็นพื้นที่ที่เกิดกิจกรรมมิได้หมายถึงประชาชนทั้งหมด หรือสังคมทั้งหมด ที่ไม่ได้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองสาธารณะ

แนวคิดประชาสังคมถูกหยิบยกมาถ่วงถึงในบริบทสังคมไทย มีการกล่าวถึงความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า “ประชาสังคม” ไว้หลากหลายความหมาย ได้สรุปแนวคิดของนักคิดหลายคนไว้ดังนี้

ธีรยุทธ บุญมี (2547 : 18) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า สังคมเข้มแข็ง โดยให้ความสำคัญกับความเข้มแข็งของพลังที่สาม หรือพลังของสังคม ซึ่งความเข้มแข็งจะเกิดขึ้น ได้ก็ด้วยความร่วมมือกันของนักธุรกิจ นักวิชาชีพ นักศึกษา ปัญญาชน ชาวบ้าน ในการผลักดันสังคม

ประเวศ วะสี (2540 : 5) นับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจุดประกายความคิดถกเถียงในเรื่องของ “ประชาสังคม” ให้มีความเข้มข้นอย่างมากในระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมา โดยผ่านงานเขียนชิ้นสำคัญคือ “สังคมสมานูภาพและวิชา” โดยในงานเขียนดังกล่าวประกอบกับบทความย่อยๆ และการแสดงปาฐกถาและการอภิปรายในที่ต่างๆ พอประมวลเป็นความคิดรวบยอดได้ว่าในสภาพของสังคมไทยปัจจุบัน ภาคส่วนหลัก (Sectors) ของสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างมากคือ ภาครัฐหรือ “รัฐาภาพ” และภาคธุรกิจเอกชน หรือ “ชนาภาพ” ซึ่งปรากฏการณ์นี้ส่งผลทำให้สังคมขาดดุลยภาพและเกิดความล้มเหลวในการพัฒนาของฝ่ายประชาชนหรือภาคสังคม ซึ่งเรียกว่า “สังคสมานูภาพ” ดังนั้นการนำเสนอแนวคิดจึงมุ่งไปที่การทำอะไรที่จะเกื้อหนุนให้ภาคสังคมหรือภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและเกิดดุลยภาพทางสังคมขึ้น ที่เรียกว่าเป็น “สังคสมานูภาพ” เชื่อว่าจะต้องพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งที่ชุมชน (Community Strengthening) จนเกิดคำขยายความตามมา อาทิ ชุมชนเข้มแข็ง ความเป็นชุมชนเป็นต้น ดังการให้ความหมายของการเป็น “ชุมชน” ว่าการที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันหรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่องมีการติดต่อสื่อสารกัน มีการรวมกลุ่มกัน มีการเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติงานบางสิ่งบางอย่าง และมีระบบการจัดการในระดับกลุ่ม ซึ่งโดยนัยนี้ประชาสังคมที่เข้มแข็งต้องมีรากฐานที่เกิดจากการมีชุมชนที่หลากหลายและเข้มแข็งด้วย มีข้อสังเกตที่สำคัญต่อเรื่องการเกื้อหนุนภาคสังคม ที่เสนอแนวคิดในเชิงกลยุทธ์ว่าด้วย “ความร่วมมือเบญจภาคี (The Partnership of Five) “ต่อมาใช้คำว่า “พหุภาคี” โดยมองว่าชุมชนในปัจจุบันอ่อนแอมาก การที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้นั้น ต้องเกิดจากความร่วมมือและการทำงานร่วมกันของภาคสังคมต่างๆ ซึ่งรวมทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนด้วย “สังคสมานูภาพ” จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยกระบวนการถักทอความรักของคนในสังคมของคนในชุมชนถักทอทั้งแนวดิ่ง อันหมายถึงโครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการ และแนวนอนอันหมายถึงพันธมิตร เพื่อน เครือข่ายเข้าหากัน

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541 : 41) กล่าวถึง ประชาสังคมหรือประชารัฐว่า หมายถึงทุกส่วนของสังคมโดยรวมถึงภาครัฐ ภาคประชาชนด้วย โดยทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกันในลักษณะ Partnership โดยให้เหตุผลในการผนวกภาครัฐเข้ามาในความหมายประชาสังคมว่า เนื่องจากทุกปริมณฑลของสังคมไทยล้วนมีภาครัฐแทรกแซง การแยกภาครัฐออกจึงเป็นเรื่องลำบาก

ชูชัย ศุภวงศ์ (2540 : 165) ให้ความหมายของประชาสังคมว่าหมายถึง การที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลบซับซ้อนยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic Consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic Group) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic Network) โดยอาศัยข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และเวทีแสดงความคิดเห็นสาธารณะของสื่อมวลชน

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2541 : 124) ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับประชาสังคมในประเด็นของ “คนชั้นกลาง” “การมีส่วนร่วม” “ความผูกพัน” และ “สำนึกของความเป็นพลเมือง” นั่นคือไม่ได้หมายถึงความเป็นชุมชนในสังคมชนบทเท่านั้น แต่กินความรวมไปถึงคนชั้นกลางภาคเมือง ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติ หรือเป็นแบบคู่หน้า (Face to Face Relationship) แต่เป็นความผูกพัน (Bond) ของผู้คนที่หลากหลายบนพื้นฐานแห่งความร่วมมือและการแสวงหาการมีส่วนร่วม และด้วยสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมือง (Citizenship) นั่นเอง

และได้ให้นิยาม “ประชาสังคม” ในมุมมองของเขาว่า หมายถึง เครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐกับปัจเจกชน ประชาสังคมดำรงอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างของ 3 ส่วน คือ รัฐ ประชาสังคม ปัจเจกชน ที่เป็นอิสระต่อกัน หากแต่มีส่วนร่วมเกี่ยวโยงซึ่งกัน ขณะที่มีความขัดแย้งคัดค้านกันและกันได้ แต่ก็มีด้านที่ปรองดองสามัคคีกันไปด้วย ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคมของเขามีจุดเน้น 2 ประการ ได้แก่

1. ประชาสังคมไม่ชอบและไม่ยอมรับให้รัฐครอบงำหรือบงการ แม้ว่าจะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐ และมีความร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถชี้นำ กำกับ และคัดค้านรัฐได้พอสมควร
2. ประชาสังคมไม่ชอบลัทธิปัจเจกชนนิยมสุดขั้ว ซึ่งส่งเสริมให้คนเห็นแก่ตัว ต่างคนต่างอยู่ แกร่งแย่งแข่งขันกันจนไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หากแต่สนับสนุนให้ปัจเจกชนรวมกลุ่มรวมหมู่ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือปกป้องผลประโยชน์เฉพาะส่วนของกลุ่ม

แนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคมของเขานั้นใกล้เคียงกับแนวคิดเสรีนิยมและก่อนไปทางนิยมประชาธิปไตย กล่าวคือ วางอยู่บนฐานคิดเกี่ยวกับการพิจารณา “การเมือง” ในฐานะที่เป็นกิจกรรมเพื่อส่วนรวม หรือในที่นี้คือกิจการที่มีจริยธรรมเพื่อส่วนรวม ถึงจุดนี้เขาพยายามถกเถียงกับแนวคิดที่มองว่าการรวมกลุ่มไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะที่ถูกให้นิยามว่าเป็น “กลุ่มผลประโยชน์” หรือ “ชนชั้น” ที่เน้นไปยังการเมืองของการพิทักษ์ปกป้องและแสวงหาผลประโยชน์เฉพาะส่วน แม้จะไม่ถึงกับปฏิเสธทำทีของกลุ่มในลักษณะดังกล่าว แต่เขาก็ย้ำว่าประชาสังคมในมุมมองของเขานั้นเน้นไปยังผลประโยชน์เฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องทางปัญญา อันเป็นการย้ำให้กลุ่มต่างๆ มีจริยธรรมเพื่อส่วนรวมที่ใหญ่และแผ่กว้างไกลกว่าการคิดเพียงเฉพาะส่วน

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2541 : 53) กล่าวว่า ประชาสังคม คือกลุ่มคนที่รู้สึกตัวเองเป็นกลุ่มเดียวกัน หรือเป็นพวกเดียวกัน กล่าวคือ ประการที่หนึ่งจะต้องสามารถแสดงว่าเป็นอย่างเดียวกัน (Identify) ร่วมกันได้ว่าเราเป็นพวกเดียวกัน ประการที่สอง เรามีความสัมพันธ์กัน โดยไม่รู้จักกันอาศัยบนฐานของสิทธิต้องมีสิทธิบางอย่างและยอมรับซึ่งกันและกัน ลักษณะประชาสังคมของไทยเกิดหลังรัฐ รัฐเกิดขึ้นก่อนแล้วจึงเป็นการจำกัดความ (Define) ว่าเป็นประชาสังคมไทย นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับเรื่องสื่ออย่างยิ่ง ซึ่งการศึกษาที่เป็นสื่อชนิดหนึ่ง ในการที่จะช่วยขับเคลื่อนกิจกรรม ในอนาคตนั้น การที่ประชาสังคมจะใหญ่ขึ้นหรือไม่ ไม่เกี่ยวกับการสนับสนุนของภาครัฐ ตัวของมันเองจะต้องดำเนินการไปเอง คือความสำนึกของประชาสังคมอาจจะมากขึ้น แต่จะเข้มแข็งหรือไม่ขึ้นอยู่กับการจัดองค์ประกอบของฝ่ายประชาชน ฝ่ายประชาสังคมด้วยว่าเรารู้จักจัดองค์กรในการทำอะไรหรือไม่ ถ้าเราไม่จัดองค์กรเลยประชาสังคมเมืองไทยก็จะอ่อนแออย่างนี้

อนุสรณ์ ลิ้มมณี (2542 : 34-36) เห็นว่า ประชาสังคมนั้นมีลักษณะเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจของประชาชนเพื่อวัตถุประสงค์หนึ่งๆ ไม่ว่าจะเป็นการรักษาประโยชน์เฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่ม และการผลักดันเป้าหมายบางประการ การรวมตัวเป็นประชาสังคมที่ว่ามีได้หลายรูปแบบ แต่ในสังคมสมัยใหม่ เครือข่ายความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวมักสำแดงตนเองออกมาเป็นสมาคมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น องค์กรอาสาสมัคร สหภาพแรงงาน กลุ่มผลประโยชน์ และขบวนการทางสังคม โดยที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ การตรวจสอบและจำกัดการใช้อำนาจรัฐเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันนอกจากประชาสังคมในสังคมสมัยใหม่จะมีบทบาทในการเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับสังคมภายในแล้วยังมีส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างสังคมของตนเองกับสังคมอื่นๆ อีกด้วย

อาเนาต์ เซลส์ (Arnaud Sales, 1991 : 309) อธิบายลักษณะสำคัญของประชาสังคมสมัยใหม่ ดังต่อไปนี้

1. ประชาสังคมเป็นที่สำหรับการรวมกลุ่มในรูปแบบของสมาคมและการรวมตัวของสังคม ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลกับกลุ่มคน กลุ่มคนกับสถาบันทางสังคม สถาบันทางสังคมกับสถาบันทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ
2. ประชาสังคมเป็นที่สำหรับสร้างสรรค์อัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนของสังคม (Social Identities) และรูปแบบการดำเนินชีวิต (Life Styles) แบบใหม่
3. ประชาสังคมอาจมีความหลากหลาย แต่ไม่แตกแยก และเป็นพลังผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง
4. ประชาสังคมเป็นที่สำหรับการก่อตัวของมติมหาชน (Public Opinion) และการต่อสู้ช่วงชิงเพื่อเป็นผู้นำมติมหาชนระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่เป็นผลตามมา

5. ประชาสังคมยังทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงกับรัฐ เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจข้ามชาติ และเชื่อมโยงกันระหว่างกิจกรรมในครอบครัวหรือกิจกรรมภายในของชีวิตประจำวันของผู้คน

6. ประชาสังคมมีความผูกพันลึกซึ้งกับระบอบประชาธิปไตย ในฐานะที่ระบอบการเมืองดังกล่าวเป็นเงื่อนไขประการหนึ่งที่ทำให้ประชาสังคมสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้และพัฒนาต่อไปได้

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2541 : 162) ให้ความหมายของ “ประชาสังคม” ว่าหมายถึงสังคมที่ประชาชนทั่วไปต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชนโดยอาศัยองค์การ กลไก กระบวนการและกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้นโดยนัยของความหลากหลายขององค์การนี้ไม่ว่าจะเป็น กลุ่ม องค์กร ชมรม สมาคมซึ่งล้วนแต่มีบทบาทสำคัญต่อการผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งสิ้นจึงเป็นเสมือนสังคมของประชาชน (Society of Civil) “ประชาสังคม” เป็นส่วนของสังคมที่ไม่ใช่ภาครัฐ ดำเนินงานโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายและก็ไม่ใช่ภาคธุรกิจซึ่งดำเนินงานโดยมุ่งหวังผลตอบแทน (กำไร) เป็นสำคัญ

ขณะเดียวกัน กฤษฎา บุญชัย (2542: 35-36) ได้สรุปภาพของประชาสังคมเป็นประเด็นต่างๆ ไว้ดังต่อไปนี้

1. ประชาสังคม คือ พื้นที่การเมืองสาธารณะ (Public Sphere) ของประชาชนซึ่งกำเนิดมาจากการก่อตัวของวัฒนธรรมคนชั้นกลาง และขยายปริมณฑลไปสู่ชนชั้น กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่หลากหลาย และสนใจเข้าร่วมในพื้นที่การเมืองสาธารณะนี้ ดังนั้นประชาสังคม จึงเป็นพื้นที่ที่เกิดกิจกรรม มิได้หมายถึงประชาชนทั้งหมด หรือสังคมทั้งหมด ที่ไม่ได้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองสาธารณะ

2. ประชาสังคม คือ กระบวนการของประชาชนในการสร้างพื้นที่การเมืองสาธารณะของตนเอง โดยไม่ตกอยู่ภายใต้พื้นที่สังคมการเมือง (Political Society) ของทุน ดังนั้นประชาสังคมจึงต้องเป็นอิสระจากรัฐและทุน

3. ประชาสังคม คือ เวทีแห่งการต่อสู้ทางอุดมการณ์ของฝ่ายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็ทุนนิยม สังคมนิยม โดยรัฐหรือทุนที่พยายามครอบงำพื้นที่ดังกล่าว แต่ไม่สามารถครอบงำได้ทั้งหมด เวทีแห่งนี้จึงมีความหลากหลาย ซับซ้อน ทั้งขัดแย้งและร่วมมือขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์การต่อสู้ของฝ่ายต่างๆ ซึ่งอาจจะใช้ความรุนแรงหรือสันติวิธีก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาสังคมนั้นๆ ประชาสังคมจึงไม่ได้มีความหมายเป็นเวทีแห่งความสมานฉันท์อย่างเดียว

4. ประชาสังคม คือ กลุ่มปฏิบัติการ (Actors) ในภาคประชาสังคมไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามเกณฑ์ “ชนชั้น” ที่ใช้ผลประโยชน์ (Economic Interest) เป็นตัวแบ่งตามแนวการวิเคราะห์มาร์กซิสต์แบบเก่า แต่เป็นไปตามแนวที่กริมชี้เสนอ คือ “กลุ่มทางประวัติศาสตร์” (Historical Block) ที่เกิดจากกลุ่มต่างๆ ของชนชั้นต่างๆ มาร่วมมือกันเพื่อต่อสู้กับกลุ่มอื่น ทั้งนี้โดยกลุ่มต่างๆ ต้องการเปลี่ยนแปลง

สังคมนิยมครอบครองความเป็นเจ้าทางอุดมการณ์ (Hegemony) โดยครอบงำความคิดของประชาชน และกำหนดวัฒนธรรมหลักในสังคม ดังนั้นเราจึงเห็นการเกาะตัวของกลุ่มต่างๆ ข้ามชนชั้นมาจากฐานอุดมการณ์ความคิดมากกว่าเรื่องฐานผลประโยชน์แต่เพียงอย่างเดียว

จากนิยามประชาสังคมนั้นที่สนทนากันหลายคนดังที่กล่าวมา พอจะมองเห็นความแตกต่างด้านมุมมองและการให้ความสำคัญอยู่บางอย่าง นั่นคือ นักคิดในสายชุมชน เช่น ประเวศ วะสี ชูชัย ศุภวงศ์ ใช้แนวคิดความชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างประชาสังคม การร่วมมือถักทอ ด้วยความสมานฉันท์ การทำงานร่วมกันแบบพันธมิตรหรือเครือข่าย รวมทั้งประเด็นการทำงานร่วมกับรัฐ โดยไม่ได้กล่าวถึง “การปฏิเสธรัฐ” (Civil Disobedience)

พัฒนาการของประชาสังคมในประเทศไทย

องค์กรประชาสังคมซึ่งในสังคมไทยได้เรียกขานชื่อไว้หลายอย่างด้วยกัน เช่น องค์กรประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรเอกชนเพื่อการพัฒนา เป็นต้น องค์กรประชาสังคมได้กำเนิดในสังคมไทยมาช้านานและมีพัฒนาการที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ควบคู่กับพัฒนาการทางสังคมทั้งนี้ การทำความเข้าใจถึงกระบวนการทำงานขององค์กรประชาสังคมย่อมเล็งไม่ได้ที่จะต้องทำความเข้าใจถึงพัฒนาการของสังคมไทยซึ่งในรอบศตวรรษที่ผ่านมา มีวิวัฒนาการที่น่าสนใจดังนี้

เดิมที่ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์การตัดสินใจในภาครัฐขึ้นอยู่กับสถาบันกษัตริย์จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ.2475 ซึ่งสถาบันกษัตริย์ได้อยู่ใต้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศแต่ยังทรงอำนาจในฐานะที่สักการะและทรงอยู่เหนือการเมืองสำหรับการปกครองได้ผ่องถ่ายไปยังรัฐบาลซึ่งในช่วงเริ่มต้นมักมีการรัฐประหารโดยกลุ่มทหารอย่างบ่อยครั้งเพื่อเข้าสู่อำนาจสูงสุดคือตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยต่างคนเชื่อว่า กลุ่มตนเองและพวกพ้องมีประสิทธิภาพสูงกว่ารัฐบาลชุดเดิมทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตามภาคประชาชนก็เข้มแข็งขึ้น โดยมีการเคลื่อนไหวที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผู้นำประเทศครั้งแรกคือเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และบทบาทของทหารในการปกครองประเทศค่อยๆ ลดน้อยลงจนกระทั่งการรัฐประหารครั้งล่าสุดคือ 23 กุมภาพันธ์ 2534 โดยคณะทหารกลุ่มที่เรียกตนเองว่าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แต่ไม่สามารถรักษาอำนาจไว้ได้เมื่อภาคประชาชนชุมนุมประท้วงใหญ่อย่างต่อเนื่องจนเกิดการปะทะกันระหว่างทหารกับประชาชนในระหว่างวันที่ 17-19 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 และได้ก่อให้เกิดกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ.2540 ที่มีลักษณะพิเศษคือ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และให้อำนาจกับภาคประชาชนในการตรวจสอบและถ่วงดุลกับภาคการเมือง

ภายใต้บริบททางสังคมดังกล่าว ได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อองค์กรประชาสังคมทั้งในด้านของการก่อเกิดกิจกรรม และกระบวนการทำงาน ซึ่งแตกต่างกันตามยุคตามสมัย ทั้งนี้ได้มีผู้จำแนกไว้หลายท่าน (การจำแนกยุคสมัยขององค์กรประชาสังคมได้มีการจำแนกไว้หลายท่าน ซึ่งในช่วงก่อนทศวรรษที่ผ่านมา คำว่า “องค์กรประชาสังคมหรือองค์กรพัฒนาเอกชน” ยังไม่แพร่หลายมากนัก ดังนั้นจึงเป็นช่วงที่เอกสารดังกล่าวมีไม่มากนักและการรับรู้ของผู้คนยังจำกัดอยู่ในแวดวงวิชาการและบุคคลที่เกี่ยวข้อง จนกระทั่งคำว่าองค์กรประชาสังคม ได้ถูกบรรจุไว้ในกฎหมายครั้งแรกคือในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ซึ่งในกฎหมายดังกล่าวเรียกว่า องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงนี้ความเข้าใจเรื่ององค์กรประชาสังคมจึงเพิ่มมากขึ้น มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่งานวิจัยทำให้การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรประชาสังคมเพิ่มสูงขึ้น (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555 : 14)

ทฤษฎีการก่อรูปประชาสังคม

สถานภาพและบทบาทขององค์กรประชาสังคมอธิบายได้ด้วยทฤษฎี 4 ทฤษฎี คือ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555 : 46 – 47)

1. ทฤษฎีรัฐสวัสดิการ ทฤษฎีนี้เชื่อว่า สถานภาพและบทบาทขององค์กรประชาสังคมขึ้นอยู่กับการที่รัฐสามารถให้สวัสดิการสังคมแก่ประชาชนมากน้อยเพียงใด ทฤษฎีสอดคล้องกับมิตติการมองมิติที่สองที่กล่าวถึงแล้ว ถ้าสังคมใดมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง และรัฐสามารถจัดสวัสดิการทางสังคมให้แก่ประชาชนได้ บทบาทขององค์กรประชาสังคมก็จะน้อย เพราะสังคมไม่มีความต้องการในขณะเดียวกัน สังคมที่พัฒนาแล้วและรัฐบาลจัดเก็บภาษีได้รวมถึงประชาชนมีเงินเหลือใช้ปัจเจกชนหลายคนก็ยังคงต้องการจะตอบสนองความต้องการของสังคมด้วยตนเองมีการบริจาคให้แก่ผู้ยากจนในกรณีนี้สวัสดิการทางสังคมจะเห็นได้ทั้งในรูปของภาครัฐและภาคเอกชน แต่ในประเทศด้อยพัฒนาที่รัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ บางครั้งบทบาทและสถานภาพขององค์กรทางสังคมก็ยังไม่ได้รับการยอมรับเนื่องจากนโยบายของรัฐด้านอื่นที่เข้ามาสกัดกั้นการเติบโตขององค์กรทางสังคม กรณีของประเทศไทย ช่วงรัฐบาลเผด็จการ นโยบายเรื่องความมั่นคงของชาติทำให้รัฐควบคุมการจัดตั้งสมาคม มูลนิธิ และองค์กรทางสังคมรูปแบบอื่น

2. ทฤษฎีพหุลักษณะ ในสังคมที่มีกลุ่มคนที่หลากหลายทางวัฒนธรรม โดยทั่วไปรัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและสังคมได้อย่างทั่วถึง เพราะมีความต้องการที่แตกต่างกัน ส่วนในสังคมที่มีระบบเศรษฐกิจแบบตลาด กลไกตลาดควรทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางสังคม โดยการจัดบริการ แต่ถ้ากลไกตลาดล้มเหลวและรัฐก็ล้มเหลว องค์กรทางสังคมที่จัดตั้งขึ้นโดยและ/หรือเพื่อกลุ่มทางสังคมนั้นๆ จะช่วยตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่มได้ดี ถ้ารัฐให้อิสระให้องค์กรทางสังคมเกิดได้ องค์กรทางสังคมเหล่านี้จะช่วยเสริมงานที่รัฐพึงทำแต่

ทำไม่ได้เป็นอย่างดี ในกรณีประเทศไทยแม้ในช่วงที่องค์กรทางสังคมถูกควบคุมโดยรัฐในช่วงเผด็จการ องค์กรทางศาสนาคริสต์ และสมาคมแซ่ของคนจีน สามารถทำหน้าที่ให้บริการทางสังคมค่อนข้างดี โรงพยาบาลก่อตั้งโดยกลุ่มคริสต์ เช่น โรงพยาบาลคริสเตียน โรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ และโรงพยาบาลแมคเคน ที่รักษาผู้ป่วยโรคเรื้อน คือตัวอย่างที่เห็นได้ชัด โรงเรียนคริสต์ที่มีชื่อเสียงก็เช่นเดียวกัน ในระยะแรกๆ โรงเรียนเหล่านี้เก็บค่าเล่าเรียนในอัตราเดียวกับโรงเรียนของรัฐ และทำหน้าที่ให้บริการทางสังคมได้ดี

คนจีนที่อพยพมาจากเมืองจีนต้องการที่พึ่ง ทั้งในเรื่องที่อยู่อาศัยและการมีงานทำสมาคม/มูลนิธิจีนที่ก่อตั้งตามกลุ่มภาษาพูด เช่น สมาคมไหหลำ สมาคมจีนและ ฯลฯ หรือสมาคมตระกูล ไ่ว้ว ตระกูลจู่ ฯลฯ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ในกลุ่มของตนได้เป็นอย่างดี ทรายใดที่กิจกรรมอยู่ในการกุศล รัฐบาลเผด็จการยอมให้ดำเนินการให้

3. ทฤษฎีผู้ประกอบการกิจการที่มีสำนึกทางสังคมถ้าความต้องการทางสังคมมีมาก และรัฐไม่สามารถตอบสนองได้ ขณะเดียวกันองค์กรทางสังคมบางองค์กรไม่สามารถดำเนินการในลักษณะการกุศลได้ การจัดตั้งองค์กรเพื่อให้บริการโดยคิดค่าบริการราคาต่ำ (Fee for Service) ก็เป็นทางเลือกได้ องค์กรทางสังคมในลักษณะนี้อาจมีลักษณะคาบเกี่ยวกับกลุ่มหนึ่งและสองที่กล่าวมาแล้ว แต่มีการจัดการในลักษณะกึ่งธุรกิจกึ่งการกุศล องค์กรเหล่านี้จะค่อยๆ กลายเป็นองค์กรเชิงธุรกิจถ้าการพัฒนาทางเศรษฐกิจเติบโตมากขึ้น

4. ทฤษฎีประชาสังคม ในสังคมที่มีลักษณะเป็นประชาสังคม องค์กรประชาสังคมทำหน้าที่เป็นกลไกตรวจสอบการทานของหน่วยต่างๆ ประชาสังคมคือสังคมที่มีองค์ประกอบย่อยแยกต่างหาก จากกลไกรัฐ และกลุ่มย่อยหรือกลุ่มองค์กรสังคมเหล่านี้มีวิสัยทัศน์ในเรื่องการพัฒนาทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับเรื่องจริยธรรม (Seligman, 1993 : 81-83) คนในฐานะสมาชิกของสังคมเป็นปัจเจกบุคคล และสาธารณชนพร้อมๆ กัน บางครั้งปัจเจกชนต้องเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนที่เป็นสาธารณะและส่วนที่เป็นปัจเจก อาจส่งผลให้ปัจเจกชนเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะในฐานะสมาชิกขององค์กรประชาสังคม เพื่อตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจ ไม่ให้เอาใจเอาเปรียบ ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือค้ำกำไรเกิดควรได้ ความคิดเรื่องประชาสังคมกับธรรมรัฐ และบทบาทขององค์กรประชาสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะมีองค์ประกอบร่วมกันหลายองค์ประกอบ ที่เห็นได้ชัดคือการยอมรับว่าสังคมมีความหลากหลาย ความซับซ้อนและองค์กรประชาสังคมควรเป็นตัวจักรช่วยสร้างพลวัตให้เกิดการขับเคลื่อนเพื่อนำสังคมไปสู่ภาวะที่ดีกว่าเดิม องค์กรประชาสังคมเป็นรูปแบบหนึ่งของการรวมพลังของปัจเจกเป็นกลุ่มย่อยๆ อีกระยะจากภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน

พัฒนาการประชาสังคมในประเทศไทยในทัศนะของผู้วิจัย สามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงใหญ่ คือ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. 2555 : 47)

1. การก่อรูปองค์กรประชาสังคม ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และรัฐบาลเผด็จการทหาร องค์กรประชาสังคมทำหน้าที่บริการสังคมให้ความช่วยเหลือรูปการกุศลเป็นส่วนใหญ่ องค์กรทำงานในช่วงนี้เป็นองค์กรขนาดเล็ก ดำเนินการโดยชนชั้นสูงในรูปขององค์กรทางศาสนา เพื่อการทำบุญเป็นงานการกุศล มีลักษณะสนับสนุนรัฐบาลเนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถให้สวัสดิการสังคมแก่ประชาชนได้เพียงพอ องค์กรเหล่านี้จึงช่วยเสริมภาพลักษณ์ของรัฐบาลให้ดูดีขึ้น แต่มีบทบาทต่อสังคมโดยรวมไม่มาก เพราะจำนวนองค์กรมีจำกัด ดำเนินกิจกรรมเป็นครั้งคราว เช่น เมื่อเกิดอุบัติเหตุ หรือเหตุอุกฉิมหรือในรูปของการให้ทุนการศึกษาและการบริจาคให้โรงพยาบาล ผู้ด้อยโอกาส หรือผู้ยากไร้เป็นครั้งคราว อาจวิเคราะห์จากบทบาทของกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในช่วงนี้ด้วย ทฤษฎีรัฐสวัสดิการ (Welfare State Theory) ซึ่งมองว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ทำหน้าที่ให้บริการในสังคมที่รัฐให้สวัสดิการแก่ประชาชนไม่ได้เพียงพอเพียง

นอกจากนี้ ในช่วงนี้ยังมีสมาคมเช่าและสมาคมจีนที่จัดตั้งขึ้นตามภาษาพูด ซึ่งมีบทบาทคอยให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มต่างๆ ที่เป็นพวกเดียวกัน เช่น เช่าเดียวกัน พุทธศาสนาเดียวกัน หรือนับถือศาสนาเดียวกัน บทบาทขององค์กรเหล่านี้อธิบายได้ด้วยทฤษฎีพหุลักษณะ (Heterogeneity Theory) ซึ่งมองว่าในสังคมที่มีกลุ่มคนที่หลากหลายทางวัฒนธรรม การตอบสนองความต้องการของประชาชน และสังคมโดยรัฐทำได้ไม่ทั่วถึงเพราะมีความต้องการที่แตกต่างกัน ในขณะที่เดียวกันเมื่อประเทศชาติ ยังยากจน กลไกตลาดก็ไม่สามารถทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางสังคมได้ กลุ่มทางสังคม จึงทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการให้แก่กลุ่มของตน

กล่าวโดยสรุปคือ ในช่วงของการสร้างรัฐชาติในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นโยบายของรัฐเน้นเรื่องการสร้างความมั่นคงของชาติพร้อมๆ กับการนำอุดมการณ์พัฒนาแนวทุนนิยม มาใช้ รัฐบาลจึงควบคุมองค์กรประชาสังคมให้ทำหน้าที่ส่งเสริมอำนาจรัฐบาลเท่านั้น เห็นได้ชัดในการควบคุมพฤติกรรมของสมาคมศาสนาและสมาคมคนจีนถูกควบคุมให้มีบทบาททางด้านบริการทางสังคมเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้องค์กรเหล่านี้ทำหน้าที่ทางการเมืองโดยดำเนินการช่วยเหลือฝ่ายตรงข้าม คือ กระบวนการคอมมิวนิสต์ซึ่งแพร่หลายอยู่ทั่วไปในขณะนั้น

2. การก่อรูปองค์กรประชาสังคมในช่วง พ.ศ. 2510 – 2535

การเคลื่อนไหวขององค์กรประชาสังคมเกิดขึ้นอย่างช้าๆ ภายใต้รัฐบาลทหารกลายเป็น การรวมตัวเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐและอำนาจเผด็จการ จนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และการเปิดตัวขององค์กรพัฒนาเอกชน หลัง 6 ตุลาคม 2519 หลายองค์กรปิดตัวลง และหลายองค์กรเปิดตัวใหม่ เมื่อรัฐบาลประกาศนโยบาย 66/23 ช่วงนี้คือช่วงการเรียนรู้หาความหมาย หาคำตอบเกี่ยวกับการพัฒนา

ระยะหนึ่งมองว่าคำตอบอยู่ที่ชุมชน อยู่ที่หมู่บ้าน กิจกรรมเน้นที่การพัฒนาชนบทและเมือง รวมทั้ง การดูแลกลุ่มคือโอกาสต่างๆ แต่เกิดการปรับแนวคิดจากการให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้ในระดับ บังคับบุคคลหรือเฉพาะกลุ่มเป็นการขยายขอบเขตการทำงานบังคับบุคคลสู่ชุมชนและสังคมเปลี่ยนจาก การพัฒนาคนเป็นการพัฒนาชุมชนและสังคม

การทำงานขยายตัว มีองค์กรใหม่ๆ เกิดขึ้นและมีการทำงานเป็นเครือข่ายเกิดคณะทำงาน และองค์กรเครือข่ายทำหน้าที่ประสานงานและผลักดันนโยบายด้านต่างๆ ตัวอย่างคือ เครือข่ายองค์กร ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเริ่มจากกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและขยายเพิ่มเป็นการคัดค้าน โครงการพัฒนา ที่ทำลายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายองค์กรด้านเด็กซึ่งเริ่มจากกิจกรรมเรื่องการศึกษา ดูแลสุขภาพ อนามัยและภาวะโภชนาการของเด็ก และขยายเพิ่มไปทำงานด้านสิทธิ ดูแลเด็กในภาวะยากลำบาก เด็กถูกทารุณ แรงงานเด็กตลอดจนการจัดการศึกษารูปแบบต่างๆ สำหรับชุมชนและสังคม กรณีกิจกรรม ด้านเด็กเกิดการขยายงานโดยการขยายประเด็น ในมิติที่เกี่ยวกับเด็กเพิ่มมากขึ้น และขยายขอบเขต ของการให้นิยามกลุ่มเด็กเพิ่มจากเด็กในโรงเรียนเป็นเด็กในชุมชนซึ่งอาจอยู่ในโรงเรียนและนอก โรงเรียน และขยายเพิ่มจากการดูแลการศึกษาสำหรับเด็กเป็นการจัดการศึกษาให้กับทุกคนในสังคม

การวิเคราะห์กิจกรรมในช่วงนี้ คือ การวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีประชาสังคม (Civil Society Theory) ซึ่งมองว่าในสังคมประชาธิปไตยหรือกึ่งประชาธิปไตย องค์กรทางสังคมจะทำหน้าที่เป็น กลไกตรวจสอบการทำงานของหน่วยต่างๆ องค์กรเหล่านี้ให้ความสำคัญกับเรื่องจริยธรรมหรือความ ถูกต้องทางสังคม ตลอดจนเน้นเรื่องความรับผิดชอบทางสังคม บางครั้งปัจเจกชนต้องเสียสละความสุข ส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนปัจเจกบุคคลและส่วนสาธารณะ ต้องสอดคล้องกัน ปัจเจกชนสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะและมีสำนึกสาธารณะ ทำหน้าที่ ตรวจสอบการทำงานภาครัฐและภาคธุรกิจไม่ให้เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ขจัดคอร์รัปชั่น และสร้างสังคม ที่สงบสุข

ในช่วงนี้ ปรากฏการณ์ที่สำคัญคือการปรับแนวคิดการทำงานแบบต่างคนต่างทำระดับ องค์กร ซึ่งเน้นการพัฒนาองค์กรทั้งที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรการกุศลเป็นการรวมตัว เป็นเครือข่ายเพื่อเคลื่อนไหวร่วมกัน ทำให้มีพลังและเป็นจุดเริ่มของการเกิดขบวนการเคลื่อนไหว ทางสังคม (Social Movement) ผลงานที่เห็นชัดเจนคือ การเคลื่อนไหวต่อต้านพลเอกสุจินดา คราประยูร และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ รวมไปถึงการเคลื่อนไหวให้เกิดกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ตามมา หลังจากนั้น

3. การก่อรูปองค์กรประชาสังคมช่วง พ.ศ. 2535 – ปัจจุบัน

นายอนันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายสนับสนุนองค์กรประชาสังคม การเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคมมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นเครือข่ายทำงานทั้งระดับชาติและระดับ

ข้ามชาติ ในระดับชาติการเคลื่อนตัวเรียกหรือรัฐธรรมนุญ กระบวนการร่างรัฐธรรมนุญ คือตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม การเคลื่อนตัวระดับข้ามชาติเกิดจากการขยายตัวของทุนนิยมข้ามชาติ หรือกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบทางสังคมสูง ภายในประเทศเดียวกันความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยกับคนจนมีเพิ่มมากขึ้น ระดับระหว่างประเทศช่องว่างระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนามีเพิ่มมากขึ้น

แต่ที่จริงแล้วสหประชาชาติได้ยอมรับว่า การพัฒนาแนวเสรีนิยมและกระบวนการโลกาภิวัตน์ (ทางเศรษฐกิจ) มีผลต่อการพัฒนาของประเทศต่างๆ ในโลกทั้งทางบวกและทางลบ UNDP ให้นิยามกระบวนการโลกาภิวัตน์ในรายงาน Human Development Report 1999 ของ UNDP ดังนี้

กระบวนการโลกาภิวัตน์ คือ การเปลี่ยนแปลงที่มีพลังมากในช่วงทศวรรษสุดท้ายของสหัสวรรษที่ 20 และมีอิทธิพลในยุคสมัยใหม่ในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐชาติ ระหว่างระบบเศรษฐกิจและผู้คน โลกาภิวัตน์ช่วยเพิ่มการติดต่อของผู้คนระหว่างรัฐชาติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี วัฒนธรรม และธรรมาภิบาล ในขณะที่เดียวกันโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการแยกส่วนในกระบวนการผลิตตลาดแรงงาน องค์กรการเมืองและสังคม และมีผลในด้านลบโดยผลักดันคนบางกลุ่มออกจากกระบวนการทางสังคมด้วย

สหประชาชาติได้เสนอแนวคิดเรื่องการพัฒนาโดยใช้คนเป็นศูนย์กลางในหลายรูปแบบผ่านองค์กรต่างๆ ขององค์กรสหประชาชาติ จุดแรกๆ ที่สำคัญคือการประกาศส่งเสริมการรวมตัวและขยายตัวขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม ในการประชุมสหประชาชาติเรื่องสิ่งแวดล้อมมนุษย์ที่กรุงสต็อกโฮล์ม ในปี ค.ศ. 1972 การส่งเสริมขององค์กรสหประชาชาติผ่านเครือข่ายองค์กรต่างๆ ได้รับการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจหลายๆ ประเทศด้วย ดังจะเห็นได้ว่าองค์กรพัฒนาเอกชนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น UNICEF, UNIFEM, FAO, ILO, UNDP ฯลฯ จากสถานทูตหรือรัฐบาลของประเทศมหาอำนาจผ่านหน่วยงาน เช่น USAID, CIDA, SIDA, NOVIB, DANED/DANIDA, GTZ ฯลฯ รวมทั้งจากองค์กรสาธารณประโยชน์เอกชนที่เป็นองค์กรศาสนาที่มีเครือข่ายอยู่ทั่วโลก เช่น Christian Aid, Catholic Relief ฯลฯ

เป็นที่ชัดเจนว่า การเคลื่อนไหวขององค์กรพัฒนาภาคเอกชนในประเทศต่างๆ เป็นการเคลื่อนไหวระดับโลกในรูปของกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางสังคม โดยการสนับสนุนทางงบประมาณจากองค์กรข้ามชาติทั้งระดับทวีปภาคี พหุภาคี สหประชาชาติ องค์กรศาสนา/สาธารณประโยชน์ข้ามชาติ เครือข่ายอาจก่อตัวขึ้นภายในประเทศและขยายตัวเพื่อประสานกับองค์กรต่างชาติ หรือเครือข่ายอาจเริ่มจากนอกประเทศและมาตั้งองค์กรสมาชิกสาขาขึ้นในประเทศในภายหลัง การรวมตัวจัดตั้งเครือข่ายทำให้เกิดขบวนการทางสังคมที่เคลื่อนไหวในมิติต่างๆ เช่น สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน สุขภาพอนามัย และเป็นส่วนย่อยของกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมข้ามชาติ

กิจกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ปรากฏชัดเจนมากในขณะนี้คือ ขบวนการต่อต้านโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ และอำนาจเหนือรัฐ โดยเฉพาะสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก องค์การการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารการพัฒนาแห่งเอเชีย กิจกรรมในช่วงนี้เคลื่อนตัวจากการต่อต้านอำนาจรัฐในช่วงก่อน มาเป็นการต่อต้านทุนนิยมในรูปของบริษัทข้ามชาติและอำนาจเหนือรัฐ แนวทางการทำงานคือการส่งเสริมการสร้างและเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับองค์กรประชาชน สร้างความเข้มแข็งให้องค์กรท้องถิ่น กรณีประเทศไทยตัวอย่างที่ชัดเจนคือ ขบวนการสมัชชาคนจนและเครือข่ายองค์กรท้องถิ่นที่ฝึกพลังเพื่อต่อต้านโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่

ทัศนคติ

ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินคำว่า Aptus แปลว่า โน้มเอียง ซึ่งนักวิชาการแต่ละท่านได้ให้ความหมายของทัศนคติ ไว้อย่างแตกต่างกันตามทรรศนะของตน ดังนี้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545 : 138) ให้ความหมายทัศนคติว่า ทัศนคติ คือ สภาวะความพร้อมทางจิตที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรมบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ สถานการณ์ต่างๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง และสภาวะความพร้อมทางจิตนี้จะต้องอยู่บนานพอสมควร

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2541 : 64) กล่าวไว้ว่าทัศนคติ คือ ผลผสมผสานระหว่างความนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้ และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด คนใดคนหนึ่ง สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งๆ ซึ่งออกมาในทางประเมินค่าอันอาจเป็นไปในทางยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ และความรู้สึกเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งขึ้น

พงศ์ หรดาล (2540 : 42) ให้ความหมายของทัศนคติว่า ทัศนคติ คือ ความรู้สึก ความคิดเห็น และพฤติกรรมของคนงานที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร กลุ่มคน องค์กรหรือสภาพแวดล้อมอื่นๆ โดยการแสดงออกในลักษณะของความรู้สึกหรือท่าทีในทางยอมรับหรือปฏิเสธ

นิวสตรอม และเดวิส (Newstrom and Devis. 2002 : 207) ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ คือความรู้สึกหรือความเชื่อ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ตัดสินว่า พนักงานรับรู้สภาวะแวดล้อมของพวกเค้าอย่างไร และผูกพันกับการกระทำของพวกเค้า หรือมีแนวโน้มของการกระทำอย่างไร และสุดท้ายมีพฤติกรรมอย่างไร

ฮอร์นบี (Hornby. 2001 : 62) ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ คือ วิธีทางที่ผู้คิดหรือรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือคนใดคนหนึ่ง และวิธีทางที่ผู้ประพฤติดูใครหรือคนใดคนหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้คิดหรือรู้สึกอย่างไร

กิบสัน (Gibson, 2000 : 102) ให้ความหมายของทัศนคติว่า ทัศนคติ คือ ตัวตัดสินพฤติกรรม เป็นความรู้สึกเชิงบวกหรือเชิงลบ เป็นสภาวะจิตใจในการพร้อมที่จะส่งผลกระทบต่อการตอบสนองของบุคคลนั้นๆ ต่อบุคคลอื่นๆ ต่อวัตถุหรือต่อสถานการณ์ โดยที่ทัศนคตินี้สามารถเรียนรู้หรือจัดการได้โดยใช้ประสบการณ์

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดหรือความเชื่อ และแนวโน้มที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคล เป็นปฏิกิริยาโต้ตอบ โดยการประมาณค่าว่าชอบหรือไม่ชอบ ที่จะส่งผลกระทบต่อการตอบสนองของบุคคลในเชิงบวกหรือเชิงลบต่อบุคคล สิ่งของ และสถานการณ์ ในสภาวะแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ โดยที่ทัศนคตินี้ สามารถเรียนรู้ หรือจัดการได้โดยใช้ประสบการณ์ และทัศนคตินั้นสามารถที่จะรู้ หรือถูกตีความได้จากสิ่งที่คนพูดออกมาอย่างไม่เป็นทางการ หรือจากการสำรวจที่เป็นทางการ หรือจากพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้น

ลักษณะของทัศนคติ

นักจิตวิทยาได้ศึกษาความหมายที่แตกต่างกัน กล่าวได้ว่าลักษณะรวมๆ ของทัศนคติที่ทำให้เกิดความเข้าใจทัศนคติให้ดีขึ้น ซึ่งลักษณะของทัศนคติ สรุปได้ดังนี้ (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545 : 138)

1. ทัศนคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้
2. ทัศนคติดีมีลักษณะที่คงทนถาวรอยู่นานพอสมควร
3. ทัศนคติดีมีลักษณะของการประเมินค่าอยู่ในตัว คือ บอกลักษณะดีหรือไม่ดี ชอบหรือไม่ชอบ เป็นต้น
4. ทัศนคติทำให้บุคคลที่เป็นเจ้าของพร้อมที่จะตอบสนองต่อที่หมายของทัศนคติ
5. ทัศนคติบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับสิ่งของและบุคคลกับสถานการณ์ นั่นคือ ทัศนคติดีย่อมมีที่หมายนั่นเอง

องค์ประกอบของทัศนคติ

จากการตรวจเอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบของทัศนคติ พบว่า มีผู้เสนอความคิดไว้ 3 แบบ คือ ทัศนคติแบบ 3 องค์ประกอบ ทัศนคติแบบ 2 องค์ประกอบ และทัศนคติแบบ 1 องค์ประกอบ ดังนี้ (ธีรยุทธ บุญมี, 2547 : 20)

1. ทัศนคติดีมี 3 องค์ประกอบ แนวคิดนี้จะระบุว่า ทัศนคติดีมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่
  - 1.1 องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component) ประกอบด้วยความเชื่อ ความรู้ ความคิด และความคิดเห็น
  - 1.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึงความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ หรือทำทางที่ดีหรือไม่ดี
  - 1.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติ

2. ทักษะคดีมี 2 องค์ประกอบ แนวคิดนี้จะระบุว่า ทักษะคดีมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่
  - 2.1 องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component)
  - 2.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component)
3. ทักษะคดีมีองค์ประกอบเดียว แนวคิดนี้จะระบุว่า ทักษะคดีมีองค์ประกอบเดียว คือ อารมณ์ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด

แชรอน และ ซีอัล (Sharon and Saul, 1996 : 370) ได้กล่าวเอาไว้ว่า ทักษะคดี ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้าน ความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Component) หมายถึง ความเชื่อเชิงการประเมินเป้าหมาย โดยอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อ จินตนาการ และการจำ
2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกในทางบวก หรือลบ หรือทั้งบวก และลบต่อเป้าหมาย
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง แนวโน้มของพฤติกรรม หรือแนวโน้มของการแสดงออกต่อเป้าหมาย

กิบสัน (Gibson, 2000 : 103) กล่าวว่า ทักษะคดี เป็นส่วนที่ยึดติดแน่นกับบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งบุคคลเราจะมีทักษะคดีที่เป็นโครงสร้างอยู่แล้ว ทางด้านความรู้สึก ความเชื่อ อันใดอันหนึ่งโดยที่องค์ประกอบนี้ จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบหนึ่ง ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในอีกองค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งทักษะคดี 3 องค์ประกอบ มีดังนี้

1. ความรู้สึก (Affective) องค์ประกอบด้านอารมณ์หรือความรู้สึกของทักษะคดี คือ การได้รับการถ่ายทอด การเรียนรู้มาจากพ่อ แม่ ครู หรือกลุ่มของเพื่อนๆ

2. ความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive) องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจของทักษะคดี ประกอบด้วย การรับรู้ของบุคคล ความคิดเห็น และความเชื่อของบุคคล หมายถึงกระบวนการคิด ซึ่งเน้นไปที่การใช้เหตุผล และตรรกะ องค์ประกอบที่สำคัญของความรู้ ความเข้าใจ คือความเชื่อในการประเมินผลหรือความเชื่อที่ถูกประเมินผลไว้แล้ว โดยตัวเองประเมิน ซึ่งความเชื่อเหล่านี้จะแสดงออกมาจากความประทับใจในการชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นรู้สึกต่อสิ่งของ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

3. พฤติกรรม (Behavioral) องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจของทักษะคดี หมายถึง แนวโน้มหรือความตั้งใจ (Intention) ของคนที่ จะแสดงบางสิ่งบางอย่างหรือที่จะกระทำ (ประพฤติ) บางสิ่งบางอย่างต่อคนใดคนหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทางใดทางหนึ่ง เช่น เป็นมิตรให้ความอบอุ่น ก้าวร้าว เป็นศัตรู เป็นต้น โดยที่ความตั้งใจนี้อาจจะถูกวัด หรือประเมินออกมาได้จากการพิจารณาองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรมของทักษะคดี

เชิร์กเมอร์เมอฮอร์น (Schermerhorn, 2000 : 76) กล่าวว่า ทักษะคิดประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Component) คือ ทักษะคิดที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้ และข้อมูลที่บุคคลคนหนึ่งมี ซึ่งความเชื่อจะแสดงให้เห็นถึงความคิดของคน หรือสิ่งของและข้อสรุปที่บุคคลได้มีต่อบุคคลหรือสิ่งของนั้นๆ เช่น งานของฉันขาดความรับผิดชอบ เป็นต้น

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) คือ ความรู้สึกเฉพาะอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับผลกระทบส่วนบุคคล ซึ่งได้จากสิ่งเร้าหรือสิ่งที่เกิดก่อนทำให้เกิดทัศนคตินั้นๆ เช่น ฉันไม่ชอบงานของฉัน เป็นต้น

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) คือ ความตั้งใจที่จะประพฤติในทางใดทางหนึ่ง โดยมีรากฐานมาจากความรู้สึกเฉพาะเจาะจงของบุคคล หรือทัศนคติของบุคคล เช่น ฉันกำลังไปทำงานของฉัน เป็นต้น

ลอนดอน และเดลลา บิททา (Loudon and Della Bitta, 1993 : 425) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของทัศนคติที่สำคัญ 4 ประการดังนี้

1. หน้าที่ในการปรับตัว (Adjustment Function) ทัศนคติช่วยให้เราปรับตัวเข้าหาสิ่งที่ไม่ได้รับความพึงพอใจหรือได้รางวัลขณะเดียวกันก็หลีกเลี่ยงต่อสิ่งที่ไม่ปรารถนาไม่พอใจหรือให้โทษ นั่นคือยึดแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด และหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นโทษให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ซึ่งช่วยในการปรับตัวของแต่ละบุคคลให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความพอใจ คือ เมื่อเราเคยมีประสบการณ์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาก่อน และเราได้ประสบกับสิ่งนั้น เราจะพัฒนาการตอบสนองของเราในทิศทางที่เราต้องการ

2. หน้าที่ในการป้องกันตน (Ego Defensive Function) ทัศนคติช่วยปกป้องภาพลักษณ์แห่งตน (Ego or Self Image) ต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ และแสดงออกมาเป็นกลไกที่ป้องกันตนเอง ใช้ในการปกป้องตัวเองโดยการสร้างความนิยมนับถือตนเอง หลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ไม่พอใจ หรือสร้างทัศนคติขึ้นมาเพื่อรักษาหน้า

3. หน้าที่ในการแสดงออกของค่านิยม (Value Expressive Function) ในขณะที่ทัศนคติที่ปกป้องตนเองได้สร้างขึ้นเพื่อปกป้องภาพลักษณ์ของตนเอง หรือเพื่อปิดบังทัศนคติที่แท้จริงไม่ให้ปรากฏแต่ทัศนคติที่ทำหน้าที่แสดงออกถึงค่านิยมพยายามแสดงลักษณะที่แท้จริงของตนเองทำหน้าที่ให้บุคคลแสดงค่านิยมของตนเอง เป็นการแสดงออกทางทัศนคติที่จะสร้างความพอใจให้กับบุคคลที่แสดงทัศนคตินั้นออกมา เพราะเป็นการแสดงค่านิยมพื้นฐานที่แต่ละบุคคลพอใจ

4. หน้าที่ในการแสดงออกถึงความรู้ (Knowledge Function) มนุษย์ต้องการเกี่ยวข้องกับวัตถุต่างๆรอบข้าง ดังนั้น จึงต้องแสวงหาความมั่นคง ความหมาย ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้น ทักษะคิดเป็นสิ่งที่ใช้ประเมินและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และเป็นมาตรฐานเปรียบเทียบหรือเป็นขอบเขตแนวทางสำหรับอ้างอิงเพื่อหาทางเข้าใจให้สามารถเข้าใจ โลกและสิ่งแวดล้อมได้ง่ายๆ ขึ้น เพราะคนเราได้รับรู้แล้วครั้งหนึ่งก็จะเก็บประสบการณ์เหล่านั้นๆ ไว้เป็นส่วนๆ เมื่อเจอสิ่งใหม่จะนำประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมมาเป็นกรอบอ้างอิงว่าสิ่งใดควรรับรู้ สิ่งใดควรหลีกเลี่ยง ซึ่งทักษะคิดช่วยให้คนเราเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวเรา โดยสามารถตีความหรือประเมินค่าสิ่งที่อยู่รอบตัวได้

ประเภทของทัศนคติ

การแสดงออกทางทัศนคติสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ (ดารณี พานทอง, 2542 : 43)

1. ทัศนคติในทางบวก (Positive Attitude) คือ ความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมทางที่ดีหรือยอมรับความพอใจ เช่น นักศึกษาที่มีทัศนคติที่ดีต่อการ โฆษณา เพราะวิชาการ โฆษณาเป็นการให้บุคคลได้มีอิสระทางความคิด

2. ทัศนคติในทางลบ (Negative Attitude) คือ การแสดงออกหรือความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ไม่พอใจ ไม่ดี ไม่ยอมรับ ไม่เห็นด้วย เช่น นิดไม่ชอบคนเลี้ยงสัตว์ เพราะเห็นว่าทารุณสัตว์

3. การไม่แสดงออกทางทัศนคติ หรือมีทัศนคติเฉยๆ (Negative Attitude) คือ มีทัศนคติเป็นกลางอาจจะเพราะว่าไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ หรือในเรื่องนั้นๆ เราไม่มีแนวโน้มทัศนคติอยู่เดิมหรือไม่มีแนวโน้มทางความรู้ในเรื่องนั้นๆ มาก่อน เช่น เรามีทัศนคติที่เป็นกลางต่อผู้ไม่โครเวฟ เพราะเราไม่มีความรู้เกี่ยวกับโทษหรือคุณของผู้ไม่โครเวฟมาก่อน

จะเห็นได้ว่าการแสดงออกของทัศนคตินั้น เกิดจากการก่อตัวของทัศนคติที่สะสมไว้เป็นความคิดและความรู้สึก จนสามารถแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่มีต่อข้อมูลข่าวสาร และการเปิดรับรายการกรองสถานการณ์ที่ได้รับมา ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ทัศนคติ มีผลให้มีการแสดง พฤติกรรมออกมาตามทัศนคติต่อสิ่งนั้น

คนพิการ

ความหมายของคนพิการ

มีผู้ให้ความหมายของคนพิการไว้ต่างๆ ซึ่งสรุปจากนักคิดหลายคน ดังนี้

สุรางรัตน์ วศินารมณ และคณะ (2534 : 10) ให้คำนิยามว่า คนพิการ หมายถึง ผู้ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย สมองและจิตใจ จนทำให้ไม่สามารถ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับคนปกติได้

คารุณี อุทัยรัตนกิจ (2538 : 5) กล่าวว่า คนพิการ หมายถึง คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องของร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ซึ่งความผิดปกตินี้อาจรุนแรงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจได้

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 (2534 : 12) มาตรา 4 นิยามไว้ว่า คนพิการ หมายถึง คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2546 : 22) ให้คำนิยามไว้ว่า คนพิการ หมายถึง บุคคลซึ่งมีความสามารถถูกจำกัดให้ปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันและการมีส่วนร่วมทางสังคมได้โดยวิธีการทั่วไป เนื่องจากมีความบกพร่องทางการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้และมีความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

กรมประชาสงเคราะห์ (2539 : 43) ให้คำนิยามไว้ว่า คนพิการหมายถึง เป็นความเสียเปรียบของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่เกิดจากความชำรุดหรือความสามารถบกพร่อง เป็นผลทำให้บุคคลนั้นไม่อาจที่จะแสดงบทบาท หรือกระทำการใดให้เหมาะสมสอดคล้องตามกลุ่มวัย สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า คนพิการ หมายถึง คนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ หรือความบกพร่องอื่นใดซึ่งจะทำให้มีข้อจำกัดในการเรียนรู้ การสื่อความหมาย คือ การพูด ฟัง อ่าน เขียนการทำกิจวัตรประจำวันการประกอบอาชีพการสร้างสัมพันธภาพกับคนในสังคม การปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใดเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

ประเภทของคนพิการ

ประเภทของคนพิการได้มีการกำหนดประเภทและคำจำกัดความการพิการไว้อย่างหลากหลาย จึงขอสรุปประเภทความพิการแบบต่างๆ ไว้ดังนี้

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2546 : 24) ได้กำหนด ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ” ดังนี้

1. ความพิการทางการเห็น ได้แก่

1.1 ตาบอด หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการเห็น เมื่อตรวจวัดการเห็นของสายตาข้างที่ดีกว่าเมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้วอยู่ในระดับต่ำกว่า 3 ส่วน 60 เมตร (3/60) หรือ 20 ส่วน 400 ฟุต (20/400) ลงมาจนกระทั่งมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่างหรือมีลานสายตาแคบกว่า 10 องศา

1.2 คาเห็นเลือนราง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการเห็นเมื่อตรวจวัดการเห็นของสายตาข้างที่ดีกว่าเมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้วอยู่ในระดับตั้งแต่ 3 ส่วน 60 เมตร (3/60) หรือ 20 ส่วน 400 ฟุต (20/400) ไปจนถึงแย่กว่า 6 ส่วน 18 เมตร (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 ฟุต (20/0) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา

2. ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ได้แก่

2.1 หูหนวก หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยินจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทางกรไต่ยีนเมื่อตรวจการไต่ยีนโดยใช้คลื่นความถี่ที่ 500 เฮิร์ตซ์ 1,000 เฮิร์ตซ์ และ 2,000 เฮิร์ตซ์ ในหูข้างที่ไต่ยีนดีกว่าจะสูญเสียการไต่ยีนที่ความดังของเสียง 90 เดซิเบลขึ้นไป

2.2 หูตึง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการไต่ยีนเมื่อตรวจวัดการไต่ยีนโดยใช้คลื่นความถี่ที่ 500 เฮิร์ตซ์ 1,000 เฮิร์ตซ์ และ 2,000 เฮิร์ตซ์ ในหูข้างที่ไต่ยีนดีกว่าจะสูญเสียการไต่ยีนที่ความดังของเสียงน้อยกว่า 90 เดซิเบล ลงมาจนถึง 40 เดซิเบล

2.3 ความพิการทางการสื่อความหมาย หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องทางการสื่อความหมายเช่นพูดไม่ได้พูดหรือฟังแล้วผู้อื่นไม่เข้าใจ เป็นต้น

3. ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ได้แก่

3.1 ความพิการทางการเคลื่อนไหว หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือการสูญเสียความสามารถของอวัยวะในการเคลื่อนไหวได้แก่มือเท้าแขนขาอาจมาจากสาเหตุอุ้มพาดแขนขาอ่อนแรงแขนขาขาดหรือภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังจนมีผลกระทบต่อการทำงานมือเท้าแขนขา

3.2 ความพิการทางร่างกาย หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือความผิดปกติของศีรษะใบหน้าลำตัวและภาพลักษณ์ภายนอกของร่างกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน

4. ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมหรือออทิสติก ได้แก่

4.1 ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองในส่วนของการรับรู้อารมณ์หรือความคิด

4.2 ความพิการออทิสติก หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคมภาษาและการสื่อความหมายพฤติกรรมและอารมณ์โดยมีสาเหตุมาจากความผิดปกติของสมองและความผิดปกติที่แสดงก่อนอายุ 2 ปีครึ่งซึ่งนี้ให้รวมถึงการวินิจฉัยกลุ่มออทิสติกสเปกตรัมอื่นๆ เช่น แอสเพอเกอร์ (Asperger)

5. ความพิการทางสติปัญญา ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากการมีพัฒนาการช้ากว่าปกติหรือมีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไปโดยความผิดปกติที่แสดงก่อนอายุ 18 ปี

6. ความพิการทางการเรียนรู้ ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมโดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางสมองทำให้เกิดความบกพร่องด้านการอ่านการเขียนการคิดคำนวณหรือกระบวนการเรียนรู้พื้นฐานอื่นในระดับความสามารถที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามช่วงอายุและระดับสติปัญญา

โดยความพิการทุกประเภทต้องให้ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมเป็นผู้ตรวจวินิจฉัยและออกไปรับรองความพิการที่ระบุประเภทความพิการตามประเภทต่างๆ เพื่อประกอบคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เว้นแต่นายทะเบียนกลางหรือนายทะเบียนจังหวัดแล้วแต่กรณีเห็นว่าบุคคลนั้นมีสภาพความพิการที่สามารถมองเห็นได้โดยประจักษ์จะไม่ต้องให้มีการตรวจวินิจฉัยก็ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจองค์ความรู้ทางด้านผลการศึกษาที่ตรงหรือใกล้เคียงกับหัวข้อในการวิจัยพบว่า มีเอกสารงานวิจัย ดังนี้

งานวิจัยต่างประเทศ

สติแพค (Stipack. 1979 : 46) ได้ทำการวิจัยในลอสแอนเจลิส เพื่อทดสอบว่า บริการที่จัดหาโดยหน่วยงานปกครองท้องถิ่นมีส่วนกระทบต่อการประเมินการให้บริการหรือไม่ โดยใช้ข้อมูลด้านปัจเจกบุคคลสำมะโนประชากร การบริการและอื่นๆ เพื่อนำมาใช้กับตัวแบบในการประเมินทางด้านลักษณะบริการ ลักษณะของผู้ใช้บริการ ลักษณะของแต่ละบริเวณ และลักษณะของปัจเจกบุคคล เกณฑ์การประเมินด้านอัตวิสัย สร้างขึ้นจากการสำรวจแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริการทางด้านตำรวจ สวนสาธารณะ การกำจัดขยะ และบริการอื่นๆ ส่วนเกณฑ์การประเมินด้านวัตถุวิสัย พิจารณาจากจำนวนตัวเลข เช่น อัตราการปราบปรามของตำรวจ อัตราของทรัพย์สินที่ได้คืน

ค่าใช้จ่ายต่อหัว และอัตราการเกิดอาชญากรรม แต่ตัวเลขดังกล่าวนี้ ไม่ค่อยให้ความสำคัญพอที่จะบ่งบอกได้ว่าลักษณะของบริการนั้นมีส่วนกระทบต่อการประเมินทางด้านอภิวัยมีข้อจำกัดเนื่องจากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารน้อย เพราะจากการวิจัยด้านสาธารณสุข พบว่า ประชาชนมีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับรัฐบาลและกิจกรรมของรับ แต่กระนั้นเขาก็ยังต้องการที่จะแสดงทัศนคติทางการเมืองออกมา ด้วยเหตุนี้ประชาชนจึงเต็มใจที่จะประเมินการให้บริการที่หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดทำให้ แม้ว่าเขาจะขาดแคลนข้อมูลข่าวสาร จึงทำให้การประเมินการให้บริการไม่สามารถสะท้อนถึงคุณภาพของบริการที่แตกต่างกันได้

งานวิจัยในประเทศ

ณรงค์ ปฏิบัติธุรกิจ (ม.ป.ป. : 18) ได้เสนอแนวทางในการให้การฟื้นฟูสมรรถภาพแก่คนพิการดังนี้ 1) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์หมายถึงการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์มาช่วยปรับสภาพความพิการ ทางกายภาพจนสามารถใช้ชีวิตได้พอสมควร 2) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา ให้โอกาสเด็กพิการได้เรียนในโรงเรียนตามปกติทั่วไป 3) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ ให้คนพิการใช้วชิระที่ยังปกติมาฝึกฝนให้ทำงานได้ โดยที่ครูฝึกเป็นผู้มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญในเรื่องที่ตัวเองสอน และ 4) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม สามารถทำได้ 2 ขั้นตอนคือ ตัวคนพิการจะต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมและสังคมก็ควรจะปรับมุมมองตนเองเสียใหม่ เมื่อคนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพแล้วคนพิการก็สามารถออกไปทำงานได้ งานของคนพิการอาจแบ่งได้ 3 ลักษณะคือ การประกอบธุรกิจของตนเอง เช่น ค้าขาย การทำงานในโรงงานอารัศย์ ซึ่งจะเหมาะกับคนพิการที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวไปข้างนอกสะดวก และการทำงานในตลาดแรงงานทั่วไปซึ่งเป็นที่ใฝ่ฝันของคนพิการทุกคน

วัลลภา บุญรอด และคณะ (ม.ป.ป. : 34) ได้วิจัยเรื่อง เมื่อความพิการมิใช่อุปสรรคในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง โดยใช้วิธีการศึกษา คือ 1) การเลือกผู้ให้ข้อมูล (Key informant) ซึ่งเรียกว่า “ผู้ร่วมวิจัย” โดยผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตามความสะดวก (Convenience Randomized Sampling) 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) 3) การสัมภาษณ์ (Interview) อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ผู้ให้ข้อมูล 1 ท่าน ใช้เวลา 45 นาที มีการขออนุญาตจดบันทึกภาคสนาม (Fieldnote) และบันทึกเทป

ผลการวิจัยพบว่าจากการศึกษาพบว่าคนพิการมีความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับ ให้โอกาสมีการศึกษาหลังจากจบการศึกษา มีงานทำช่วยเหลือตนเองได้ โดยพึ่งพาตนเองมากที่สุด พึ่งพาคนอื่นน้อยที่สุด แต่พบว่าบุคลากรพิการ 4 คน ที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นผู้พิการที่ได้รับโอกาสจากการศึกษาระดับสูง จบมหาวิทยาลัยเกือบทุกคน ดังนั้น จึงไม่ชัดเจนว่าความภาคภูมิใจมาจากโครงการนี้มาจากครอบครัวทั้งหมด มีปัจจัยมาจากประสบการณ์เดิม ปัจจัยเสริมอื่นๆ เช่น ฐานะ

ทางเศรษฐกิจดี ได้รับความอบอุ่น การเลี้ยงดูก็อบอุ่น เช่น สัมภาษณ์ว่า พ่อแม่เลี้ยงดูเขาเหมือนเด็กปกติ เลยกคิดว่าตนเองเป็นคนปกติ ช่วยเหลือตนเองได้ หรือลูกน้ำมาจากครอบครัวนี้ได้ได้รับการเลี้ยงดูได้รับ กำลังใจดี อาจจะมากกว่าคนปกติ เช่น ได้ไปตากอากาศต่างประเทศ เป็นต้น

นุชจรี ฌายีนตร (2538 : 33) ได้ศึกษาผลงานวิจัยเรื่องผลของการฝึกทักษะการดำเนินชีวิต ที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของคนพิการ ประชากรที่ศึกษาคือคนพิการที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน จ.ปทุมธานี จำนวน 100 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คนโดยคัดจากการทดสอบวัดคะแนนความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำตามแนวของ โรเจอร์รูบิน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 11 คน กลุ่มควบคุม 12 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกทักษะการดำเนินชีวิต 2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ ครั้งละ 1 ชั่วโมง 30 นาทีติดต่อกัน 6 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมดำเนินชีวิตตามปกติ ผลการทดลองพบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลังของกลุ่มทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 แต่ถ้าพิจารณาในช่วงระยะติดตามผลหลังการทดลอง 1 เดือน พบว่าความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเอง ของกลุ่มทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 หากพิจารณาเปรียบเทียบกันระหว่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่าระยะติดตามผลกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกเห็นคุณค่า ในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โอภาส พิมลวิชากิจ (2539 : 106) ศึกษาผลงานวิจัยเรื่องการปรับตัวทางสังคมของคนพิการ ในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ เพื่อศึกษาการปรับตัวและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางสังคมของ คนพิการ โดยใช้แบบสอบถาม 239 ราย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากคนพิการที่ศูนย์ฝึกอาชีพ 6 แห่งๆ ละ 5 คน กลุ่มอาชีพละ 1 – 2 คน การวิเคราะห์ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน และสถิติทดสอบไคสแควร์ โดยพิจารณาจากการปรับตัวกับเพื่อน การปรับตัวกับเจ้าหน้าที่ การปรับตัวกับคนแปลกหน้าการเข้าร่วม กิจกรรม การปรับตัวให้เข้ากับกฎระเบียบภายในศูนย์ฟื้นฟู ผลการวิจัยพบว่าด้านลักษณะส่วนบุคคล และสังคมคนพิการส่วนใหญ่มีเครือข่ายทางสังคมกว้าง ยังนับถือตนเองต่ำ ด้านการปรับตัวพบว่า ส่วนใหญ่ปรับตัวได้สูงกับเพื่อน เจ้าหน้าที่ การเข้าร่วมกิจกรรมและกฎระเบียบภายในศูนย์ฯ แต่กับ คนแปลกหน้าและการรับข้อมูลข่าวสารยังปรับตัวได้ต่ำ ผลการสัมภาษณ์พบว่า การปรับตัวกับเพื่อน ผ่านกระบวนการที่จัดขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยการละลายพฤติกรรม ในด้านการปรับตัวกับเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ปรับตัวได้ดี เนื่องจากการสร้างความสัมพันธ์กับคนแปลกหน้าไม่ต่อเนื่องจึงทำให้คนพิการ ปรับตัวกับคนแปลกหน้าได้ไม่ดี ในด้านการปรับตัวให้เข้ากับกฎระเบียบ บางส่วนก็ปฏิบัติได้แต่ก็มี บางส่วนที่ฝ่าฝืนบ่อยครั้ง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับตัว คนพิการส่วนใหญ่ สนใจด้านการบันเทิงมากกว่าข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ส่วนมากคนพิการจะได้รับข่าวสารที่เป็น ประโยชน์จากเจ้าหน้าที่มากกว่าจากตนเอง

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542 : 14) ได้ศึกษาผลงานวิจัยเรื่องสถานภาพของผู้พิการไทย วัตถุประสงค์การศึกษา 3 ประเด็นหลักคือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำคัญทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของผู้พิการ 2) ศึกษาลักษณะการทำงานและสถานภาพการทำงานของผู้พิการ 3) ศึกษาถึงสถานะสุขภาพ ปัญหา และการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของผู้พิการ โดยนำข้อมูลจากครัวเรือนตัวอย่าง ในระดับภาคของโครงการสำรวจเกี่ยวกับอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ.2539 และการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรรอบที่ 2 เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2539 ที่จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ มาศึกษาร่วมกัน โดยคัดเลือกข้อมูลเฉพาะครอบครัวที่มีผู้พิการเท่านั้น ผลการศึกษาพบว่าผู้พิการ ทั้งชายและหญิงมีรูปแบบของลักษณะความพิการไม่แตกต่างกันแต่ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อสาร และการมองเห็นมักเป็นผู้สูงอายุ (ร้อยละ 34.3 และ 15.2 ตามลำดับ) การพิการทางการเคลื่อนไหว แขนขา และการพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมเป็นในกลุ่มแรงงานอายุ 15 – 59 ปี (ร้อยละ 42.8) และความพิการทางสติปัญญาพบมากในกลุ่มประชากรวัยเด็กอายุ 0 – 14 ปี (ร้อยละ 35.2) การศึกษา ทางด้านการมีงานทำ พบว่าผู้พิการส่วนใหญ่ร้อยละ 64.3 ไม่ได้ทำงานและผู้ทำงานร้อยละ 35.7 นั้น ส่วนมากเป็นงานในภาคเกษตรกรรม ผู้พิการที่ไม่ทำงานส่วนใหญ่เป็นผู้พิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม ร้อยละ 86.0 และผู้พิการทางสติปัญญา ร้อยละ 85.8 สำหรับผู้ที่มีการมีงานทำพบว่า ผู้พิการทางการได้ยิน หรือสื่อสารมีสัดส่วนสูงกว่าผู้พิการลักษณะอื่นๆ คือร้อยละ 43.2 และ 1 ใน 3 ของพวกเขาก็ประกอบ อาชีพทางเกษตรกรรม สถานภาพการทำงาน พบว่าผู้พิการส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 40.2 ผู้ช่วยธุรกิจครัวเรือนร้อยละ 29.4 และลูกจ้างร้อยละ 27.8 ผู้พิการที่เป็นลูกจ้างรัฐบาล/วิสาหกิจน้อยมาก เพียงร้อยละ 1.1 ส่วนผู้พิการที่เป็นนายจ้างมีเพียงร้อยละ 1.5 ผู้พิการชายส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจ ส่วนตัว ขณะที่ผู้พิการหญิงเป็นผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือน เป็นที่น่าสังเกตว่ามีผู้พิการบางส่วนเป็น ลูกจ้างเอกชน นับว่าสังคมยังเปิดโอกาสในการทำงานให้ผู้พิการอยู่บ้าง ดังนั้น พบว่า 2 ใน 3 ของ ผู้พิการต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล เช่น การรักษาพยาบาล การศึกษาพิเศษ และการจัดหางาน ให้ทำ เป็นต้น

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ (2546 : 82) ได้วิจัยเรื่อง การแก้ไขกฎหมายกีดกันคนพิการ ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม : ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการ ประกอบอาชีพโดยใช้วิธีศึกษาเชิงสังคมวิทยากฎหมาย (Sociology of Law) กล่าวคือมีลักษณะในเชิง กฎหมายและสังคมศาสตร์ไม่ได้มองด้านใดด้านหนึ่งอย่างเดี่ยวและเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธี การศึกษา คือ

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการจากเอกสารประกอบการสัมมนาหรือการประชุมวิชาการ รายงานการประชุมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการบทความวารสารหนังสือพิมพ์หนังสือ วิทยานิพนธ์รายงานการวิจัยและค้นคว้าข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างประเทศ

2. รวบรวมและศึกษาถ้อยคำหรือข้อความในกฎหมายที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพของคนพิการ ได้แก่

- 2.1 กฎหมายกลุ่มราชการ
- 2.2 กฎหมายกลุ่มรัฐวิสาหกิจและองค์การมหาชน
- 2.3 กฎหมายกลุ่มองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ
- 2.4 กฎหมายกลุ่มวิชาชีพและอาชีพอิสระ
- 2.5 กฎหมายของคนพิการ
- 2.6 กฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของคนพิการ

3. สัมภาษณ์ผู้แทนคนพิการหรือเจ้าหน้าที่ของสมาคมหรือองค์กรคนพิการเพื่อสอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของคนพิการแต่ละประเภทความพิการเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ในส่วนของประวัติความเป็นมาของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของคนพิการ ทั้งในกลุ่มคนพิการที่รับราชการหรือทำงานในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจและกลุ่มคนพิการที่ประกอบอาชีพอิสระ

4. จัดสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “การแก้ไขกฎหมายกีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม : ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ” เพื่อฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมายผู้แทนหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานของเอกชนที่ทำงานเพื่อคนพิการและผู้แทนองค์กรคนพิการ

5. ใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับถ้อยคำที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพใน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมาย 2) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ 3) ผู้เข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการเรื่องการแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม : ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ

ผลการวิจัยพบว่าจากการศึกษาพบว่าปัญหาการจำกัดสิทธิของคนพิการในการประกอบอาชีพเกิดจาก

1. การกำหนดลักษณะของงานหรืออาชีพของคนพิการซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักความเชื่อในศักยภาพคนพิการกล่าวคือให้มีการจ้างงานคนพิการเท่าที่กำหนดว่าคนพิการสามารถทำได้เท่านั้น
2. การกำหนดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพในบทบัญญัติของกฎหมายด้วยถ้อยคำเช่นกายพิการทพพลภาพทพจนนวกเป็นไปซึ่งไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ไม่สมประกอบพิการทพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้มีกายหรือจิตไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการเป็นต้นซึ่งเป็นถ้อยคำที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอย่างชัดแจ้งหรือเปิดโอกาสให้ใช้

คุณพินิจทำให้เกิดกันคนพิการไม่ให้มีงานทำและทำให้ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจซึ่งพิการในภายหลังต้องถูกให้ออกจากงาน

3. การใช้คุณพินิจของบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งเกิดจากทั้งในกรณีที่ถูกกฎหมายเปิดโอกาสให้ใช้คุณพินิจทั้งที่ไม่เปิดโอกาสให้ใช้คุณพินิจ

อัญมณี บุรณาการนนท์ และคณะ (2552 : 53) ได้ศึกษาผลงานวิจัยเรื่องโครงการศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในประเทศไทย สำนักส่งเสริมศักยภาพและสิทธิสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติสนับสนุนให้คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ดำเนินการศึกษาวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชนและเพื่อพัฒนาระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในประเทศไทยคณะผู้วิจัยได้เลือกวิธีการศึกษาจากการศึกษาค้นคว้าด้วยงานเอกสารวิชาการต่างๆ และการดำเนินการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยในด้านการศึกษาเชิงปริมาณคณะผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนิน โครงการทั้งเจ้าหน้าที่ พมจ. เครือข่ายผู้พิการตัวผู้พิการและครอบครัว และอพมก. จาก 75 จังหวัด ทั่วประเทศในด้านการศึกษาเชิงคุณภาพคณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ระดับลึกและสนทนากลุ่ม กับนักวิชาการ กับคนพิการหรือครอบครัวคนพิการ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง อบต./เทศบาล กับพมจ. และเครือข่ายองค์กรคนพิการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรประชาชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับคนพิการ และอพมก.คณะผู้วิจัยเลือกพื้นที่ที่มีการปฏิบัติที่น่าสนใจ (Wise practice) จาก 8 จังหวัดทั่วประเทศ ได้แก่ ภาคกลางเลือกพื้นที่จังหวัดสระแก้วและชัยนาท ภาคเหนือ เลือกพื้นที่จังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ ภาคใต้เลือกพื้นที่จังหวัดพังงาและสุราษฎร์ธานีและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเลือกพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีและนครราชสีมาโดยภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า การส่งเสริมความเข้มแข็งของการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในระดับตำบลโดยสำนักส่งเสริมศักยภาพและสิทธิสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติจัดให้มีอาสาสมัครในชุมชน ซึ่งเรียกว่าอาสาสมัครพัฒนาสังคมและช่วยเหลือคนพิการ (อพมก.) เป็นผู้ดำเนินการประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดที่มีพื้นที่ที่มีการปฏิบัติที่น่าสนใจ (Wise Practice) ทำการศึกษาในระดับลึก พบว่ากระบวนการคัดเลือก อพมก. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ พมจ. ได้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆรวมทั้งท้องถิ่นและอาสาสมัครในพื้นที่และได้รับการตอบรับอย่างดีผู้ที่มีฐานความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ เช่น อสม. อพม. และผู้มีความสัมพันธ์หรือสัมพันธ์ภายในชุมชน เช่น ผู้นำท้องถิ่น จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดีหลักสูตรการฝึกอบรมสามารถทำให้ อพมก.สามารถปฏิบัติงานได้แต่ควรเพิ่มเติมความรู้ในการดูแลทางสังคม (Social Model) มากขึ้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ โครงการฟื้นฟูตั้งแต่ตัวผู้พิการ

ครอบครัว อพมก. อปท. และภาคีเครือข่ายล้วนเห็นประโยชน์และความสำเร็จจากการดำเนินโครงการ ทั้งสิ้นรวมทั้ง อพมก. มีความพึงพอใจและภูมิใจในการทำบทบาทหน้าที่ตนเอง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของ
คนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราดวิธีการดำเนินการวิจัย
ในที่นี้จะใช้การวิจัยเชิงบูรณาการ (Mixed Method) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การกำหนดประชากร
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากร

ประชากรที่เป็นเป้าหมายการวิจัย ได้แก่ กลุ่มคนผู้พิการในพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง
จังหวัดตราด ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 ถึงเดือนมีนาคม 2556 จำนวน 115 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับปัจจัย
ที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการ
ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราดประกอบด้วยเนื้อหาสรุป ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคนพิการอาศัยในเขตพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะคนพิการ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปประชาสังคมท้องถิ่น

ในทัศนะของคนพิการ ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการก่อรูปประชาสังคมท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา (ผศ.ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์) ตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงตาม โครงสร้างเนื้อหาความครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้องเหมาะสมของภาษา

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงและความเที่ยงของเนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อคำถามที่เที่ยงตรงและมีความสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มประชากร

องค์ประกอบของเครื่องมือวิจัย

ประกอบด้วยเนื้อหาสรุป ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคนพิการที่อาศัยเขตพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะคนพิการ

ส่วนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปประชาสังคมท้องถิ่น

ในทัศนะของคนพิการ ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

การทดสอบเครื่องมือจะใช้การทดสอบความตรง (Validity) ดังนี้ การทดสอบความตรงจะใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิจัยและหัวข้อวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงสำรวจ

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 115 คน และตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้รับแบบสอบถามคืนครบ 115 คิดเป็น 100%

การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นผู้พิการจากการประชุมประจำเดือนของชมรมผู้พิการ ตำบลสะตอ ทุกวันที่ 16 ของเดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงสำรวจ

การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ตัวแปรส่วนบุคคล (ตัวแปรต้น) จะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา คือนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) กำหนดเป็นค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางความเรียง
2. การวิเคราะห์ตัวแปรตามจะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา โดยนำเสนอในรูปแบบของค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. การทดสอบความเที่ยง (Reliability) จะใช้การทดลองไปเก็บแบบสัมภาษณ์จำนวน 30 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ ซึ่งค่าทางสถิติมีค่า 0 - 1.0 ค่าที่ได้ต้องเกิน .7 จากผลการวิเคราะห์ได้ค่า $\alpha = .895$

การศึกษาค้างนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย สำหรับการวัดระดับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม สร้างขึ้นตามลักษณะการสร้างแบบวัดทัศนคติที่เรียกว่า (Likert Scale) โดยมีตัวเลือกตอบแบบ 5 ระดับ โดยในแต่ละระดับกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับมีผลมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับมีผลด้วยมาก
3	หมายถึง	ระดับมีผลปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับมีผลน้อย
1	หมายถึง	ระดับมีผลน้อยที่สุด

ในการตีความช่วงเท่าจะแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนระหว่าง	4.20 – 5.00	แสดงว่ามีผลมากที่สุด
คะแนนระหว่าง	3.40 – 4.19	แสดงว่ามีผลมาก
คะแนนระหว่าง	2.60 – 3.39	แสดงว่ามีผลปานกลาง
คะแนนระหว่าง	1.80 – 2.59	แสดงว่ามีผลน้อย
คะแนนระหว่าง	1.00 – 1.79	แสดงว่ามีผลน้อยที่สุด

การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

นำข้อมูลที่ได้จากการแบบสอบถามในการวิจัยเชิงสำรวจ มาวิเคราะห์ และสรุปแล้วทำการเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการเข้าไปประชุมร่วมกับชมรมผู้พิการตำบลสะตอในวันที่ 16 ของเดือน วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์มีรูปแบบต่างๆ คือ

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Dept Interview) เป็นการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key - Informants) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้ได้รายละเอียดในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพคนพิการกับการสร้างประชาสังคม

ในท้องถิ่น เช่น การก่อตั้งองค์กรนอกรัฐ หรือเคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างประชาสังคมของคนพิการ ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

2. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) บางครั้งเรียกกันว่า การสังเกตภาคสนาม (Field Observation) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่นักวิจัยหรือผู้สังเกตการณ์เข้าไปร่วมกิจกรรม หรือเข้าไปใช้ชีวิตร่วมในกลุ่มที่ศึกษา ผู้วิจัยอาจแสดงตน เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือไม่แสดงตัวก็ได้ ผู้วิจัยไม่เพียงแต่รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มที่ศึกษาเท่านั้น หากจะเข้าร่วมกับกลุ่มหรือองค์กรที่ตนศึกษา นักวิจัยจะเข้าไปร่วมในกลุ่มที่ตนศึกษามาน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและจะต้องเข้าไปด้วยความระมัดระวัง ไม่ควรจะไปใกล้ชิดผู้สังเกตมากเกินไป หรือพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือสมาชิกในกลุ่มไม่ว่าทางใด

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย กระบวนการ 3 ชั้น ได้แก่ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก นอกเหนือไปจากการเฝ้าดูแล้ว ผู้วิจัยสามารถที่จะซักถามบางสิ่งบางอย่างไม่อาจเข้าใจได้จากการสังเกต โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความหมายหรือสัญลักษณ์ การซักถามถือว่าการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ หลังจากนั้นจึงทำการจดบันทึกข้อมูล

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมจะเป็นรูปแบบการเก็บข้อมูลเสริมวิธีการอื่นๆ โดยใช้ในกระบวนการสังเกต เช่น การเข้าร่วมประชุมในการประชุมประจำเดือนของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ การเข้าร่วมประชุมการสัมมนาที่ทางชมรมผู้พิการตำบลสะตอ ได้จัดทำขึ้นการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ เป็นต้น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติดังนี้

สถิติพื้นฐาน

1. ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
3. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพิ้นิจ (IOC) เป็นรายชื่อ
2. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha

- Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970 : 169)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานำเสนอผลการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	=	จำนวนประชากร
μ (Mu)	=	ค่าเฉลี่ย
σ (Sigma)	=	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ในทัศนะของคนพิการ

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ในทัศนะของคนพิการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 บริบทพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

บริบททางด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน

“บ้านสะตอ” เป็นชุมชนดั้งเดิมในอดีตที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 200 ปี ที่มาของชื่อชุมชนตามคำบอกเล่ามีถึง 3 แบบ คือ บ้างก็บอกเล่า “สะตอ” เป็นชื่อของต้นไม้ยืนต้นชนิดหนึ่ง ซึ่งมีเป็นจำนวนมากในหมู่บ้าน หรือเล่าว่ามีต้นสะตอใหญ่ ขนาด 7 คนโอบ ซึ่งปัจจุบันยังมีอยู่ต้นสะตอต้นหนึ่งมีอายุเกินกว่า 100 ปีขึ้นไป อยู่ในหมู่ที่ 1 บ้านตาพลาย และยังคงการอนุรักษ์ไว้จนถึงปัจจุบัน หรือบ้างก็เล่าว่า มีแม่น้ำไหลผ่าน ซึ่งมีต้นน้ำมาจากสะพานหิน เขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี แม่น้ำนี้ได้แยกออกมาเป็นสองสาย สายหนึ่งไหลไปทางเขมร เรียกว่า “คลองสะติง” ส่วนอีกสายหนึ่งไหลมา

ทางประเทศไทย เรียกว่า คลองสะตอ บริเวณคลองสะตอมีต้นสะตอขึ้นอยู่ทั่วไปเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกตำบลนี้ว่า “ตำบลสะตอ” สืบมาจนถึงทุกวันนี้ ชุมชนส่วนใหญ่เป็นชนพื้นเมือง หรือที่เรียกว่า “ซอง” ซึ่งเป็นเชื้อสายจากเขมร-มอญ และเขมร-ไทย และยังมีชาวจีนเข้ามาค้าขายบ้าง มีชาวเขมรที่โยกย้ายอพยพมาจากประเทศเขมรบ้าง ปัจจุบันกลายเป็นชนพื้นเมืองไปแล้ว ชาวสะตออาศัยกันอยู่แบบเครือญาติ จะสังเกตได้ว่าในแต่ละหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะมีนามสกุลเดียวกัน ตระกูลดั้งเดิม ได้แก่ พิมพีปราบ สนเถิง อภิบาล ความเป็นอยู่ของชุมชนจึงยังเป็นลักษณะของเครือข่ายชุมชน ในอดีตมีการ “เอาแรง” เป็นการกระทำที่ชาวบ้านไปช่วยกันทำงานให้แล้วเสร็จ เมื่อช่วยเสร็จแล้วต้องมีการ “ใช้แรง” เป็นการมาช่วยกันทำงานคืน การลงแขกกันทำนา หรืองานบุญต่างๆ รวมทั้งการนับถือผีจะมาเอาแรงกัน พึ่งพาอาศัยกัน แลกเปลี่ยนทรัพยากร แบ่งปันสิ่งของซึ่งกันและกัน ชุมชนสะตอยังคงมีการคงไว้ซึ่งสังคมในชนบท ความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติแบบแน่น และต่อมามีการอพยพคนนอกพื้นที่เข้ามาทำมาหากิน เป็นคนแถบชายฝั่งทะเลตะวันออก (ระยอง จันทบุรี) และคนทางอีสานบ้าง สังคมตำบลสะตอยังคงเป็นสังคมชนบท ทำให้ความสัมพันธ์ทางเครือญาติมีความแนบแน่นตามวัฒนธรรมของไทย และเป็นลักษณะของเครือข่ายชุมชนอยู่

บริบททางด้านเศรษฐกิจชุมชน

“ช่วยเหลือตัวเองมาตลอด” เป็นคำกล่าวที่ชาวบ้านบอกกล่าวให้ฟัง มีการปรับตัวให้เข้ากับความเป็นอยู่ เช่น ใช้ใบไม้ ใบระก้ามามุงเป็นหลังคา การหาของป่าเพื่อประทังชีวิต ถ้าเหลือจึงก็นำเอาไปแลกเปลี่ยนกันในระบบเครือญาติก่อน หากยังเหลืออีกก็นำเอาไปแลกเปลี่ยนหรือขายกับชุมชนอื่น เวลาเจ็บป่วยก็ใช้รากต้นไม้ ใบไม้ เป็นสมุนไพรแทนการรักษาโรคต่างๆ มีหมอสมุนไพรพื้นยา ปัจจุบันยังคงมีอยู่บ้าง ความเป็นอยู่ยังเน้นระบบเครือญาติ ชุมชน วัด ทำให้ระบบเครือญาติมีผลต่อความเป็นอยู่ของตนเอง วัดจึงเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมของชาวบ้านในเวลาต่อมา รวมถึงการปรับทุกข์ต่างๆ สามารถเดินทางไปที่วัดได้ เจ้าอาวาสจึงเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของชุมชน หากมีปัญหาชาวบ้านมักจะเข้าวัดเพื่อขอคำปรึกษาอยู่เสมอ มีการพัฒนามาเรื่อยๆ จากระบบเครือญาติเริ่มขยายออกไปสู่ระบบสังคมภายนอก โดยมีการพบปะโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางสำหรับการพบปะพูดคุยหรือประชุมต่างๆ วัดจึงเปรียบเสมือนศูนย์กลางของชาวบ้าน เวลาจัดงานก็มารวมตัว สังคมเริ่มเปิดกว้างมากขึ้น มีเจ้าอาวาสวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ในอดีตการทำมาหากิน โดยวิธีเก็บของป่า เช่น สมุนไพร สะตอ น้ำผึ้ง หน่อไม้ มีการล่าสัตว์ เก็บเป็นอาหารในครอบครัวเสมอ เหลือจึงนำไปแลกกับสินค้าอื่น ซึ่งสินค้าที่มีความต้องการของชุมชนคือ จำพวกเครื่องนุ่งห่ม แต่ในชุมชนไม่มีวัตถุดิบในการผลิตต้องนำสินค้าในชุมชนไปแลกเครื่องนุ่งห่มกับชุมชนอื่น การสัญจร การเดินทางออกนอกชุมชน หรือการเดินทางไปถิ่นอื่น ก่อนข้างลำบาก ต้องใช้การเดินเท้า หรือเรือในการเดินทาง

การสัมปทานป่าไม้ของตระกูลจินตกานนท์ ทำให้ชุมชนระลอกเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ คือ เริ่มมีถนนเข้ามาในชุมชน ประมาณปี พ.ศ. 2500 – 2510 “ถนนดินลูกรัง” ซึ่งจากเดิมใช้ทางที่เป็น “ทางเกวียน” เป็นทางใช้สำหรับเกวียนที่ลากด้วยควายหรือวัว ถนนมีเพื่อการขนไม้ไปขาย และต่อมา ถนนเส้นนี้ได้ชื่อว่า “ถนนจินตกานนท์” ตามชื่อของตระกูลที่เป็นผู้บุกเบิก ความเป็นอยู่เริ่มดีขึ้น ทำให้การเดินทางติดต่อกับชุมชนอื่นๆ ได้ง่ายและสะดวกขึ้น รถสองแถวเป็นรถคันแรกของชุมชน ที่วิ่งระหว่างอำเภอกับชุมชน มีวันละเที่ยว ชาวชุมชนเริ่มเปลี่ยนการทำมาหากินแค่ในครัวเรือน เป็นการทำมาค้าขาย เริ่มมีการจับจองที่ดินไว้สำหรับเพาะปลูก ในช่วงแรกนิยมปลูกมันสำปะหลัง พัฒนามาเป็นนาข้าว สวนผลไม้ สวนยาง และสวนปาล์มตามลำดับ เน้นการปลูกเพื่อขาย มิได้ปลูกเอาไว้กิน มีการลงทุนเพื่อหวังผลกำไรจากการผลิตมากขึ้น เริ่มมีการซื้อรถไว้สำหรับการค้าขายกับชุมชนอื่น และเมื่อมีการขนส่งที่ดีขึ้น มีการหลั่งไหลของผู้คนต่างถิ่น สินค้าใหม่ๆ เริ่มเข้ามามีอิทธิพลกับคนในชุมชน นอกจากการทำเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน ยังมีการทำอาชีพอื่น เช่น การรับจ้าง ร่อนพลอย การรับจ้างทำสวนผลไม้ รับจ้างกรีดยาง

เมื่อมีถนน ไฟฟ้าเริ่มเข้ามาในชุมชนอย่างเป็นทางการ ประมาณปี 2530 แต่ไม่ดีเท่าที่ควร ยังติดๆ ดับๆ หรือ “ลุ่มๆ ดอนๆ” แรกๆ ชาวบ้านยังไม่รู้สึกอะไร เพราะชินกับความมืดและแต่เดิม ชาวบ้านใช้ได้ตะเกียงแทนไฟฟ้า พอมาช่วง พ.ศ. 2539 เริ่มมีการปั่นไฟใช้กันบ้าง โดยเครื่องปั่นไฟ เครื่องแรกของชุมชน เกิดจากการบริจาคของนายประชุม รัตนเพียร ซึ่งเป็นอดีต ส.ส. ในสมัยนั้น ต่อมาเมื่อทุกอย่างลงตัวหรือเป็นระบบขึ้น ชาวบ้านจึงรู้สึกดีขึ้น สะดวกสบายขึ้นกว่าเดิมจนรู้สึกว่า เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตแล้ว การมีถนนหนทาง ไฟฟ้า ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ เริ่มมีการทำเกษตรกรรมเพื่อการค้าขายจากที่ทำการเพื่อการแลกเปลี่ยนเท่านั้น ไฟฟ้าเข้ามาก็เริ่มมีสินค้า ประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าเข้ามาด้วย มีสินค้าฟุ่มเฟือยเข้ามาขายในชุมชน โดยมีทั้งการขายสดและผ่อน เช่น ทีวี ตู้เย็น พัดลม หม้อหุงข้าวไฟฟ้า และอื่นๆ แต่ละครั้วเรือนมีความต้องการสินค้าประเภทนี้ เพิ่มขึ้น เพราะจะรู้สึกอึดอัดหากไม่ได้ใช้สินค้านั้นๆ เมื่อมีความต้องการใช้ในสินค้าใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ย่อมต้องลงทุนในอาชีพเพิ่มขึ้นตามลำดับ ซึ่งแน่นอนว่าการลงทุนบางครั้งมันก็ไม่ได้ ผลกำไร และบางครั้งก็ขาดทุน การที่จะหาเงินมาลงทุนคืนก็ต้องกู้ ต้องหาเงินมากขึ้น ต้องออกหางานทำเพื่อหาเงินมาเพื่อหาเงินมาเพื่อการใช้จ่ายในสินค้านั้นๆ เริ่มออกหางานทำนอกพื้นที่ เริ่มทิ้งถิ่นฐานออกไปหางานทำนอกพื้นที่ จากการสัมภาษณ์พบว่าชาวระลอกส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นหนี้ ธกส. ส่วนเรื่องหนี้ในระบบก็มีบ้างเหมือนกันแต่น้อยมากเมื่อเทียบกับการกู้ยืมของ ธกส.

ชุมชนมีหน่วยงานราชการ คือ อนามัยและโรงเรียน ปัจจุบันมีอนามัย 2 แห่ง และมีโรงเรียน จำนวน 3 แห่ง การศึกษาดั้งเดิมเป็นการศึกษาตามวัดวาอาราม โดยกระดานชนวนสำหรับหัดขีดหรือหัดเขียนหนังสือ จะมีพระหรือนายบ้าน/ผู้นำชาวบ้านเป็นผู้สั่งสอน โดยใช้ “โรงทิม” เป็นโรงไม้หลังคามุงด้วยใบไม้ บรรยากาศทิมๆ สำหรับเรียนหนังสือในสมัยก่อนคำบอกเล่าของชาวบ้านต่อมากลายเป็นโรงเรียนนั่นเอง

ส่วนที่ทางทำมาหากินของชาวบ้านส่วนมากเป็น สค.1/สปก. มีการทำมาหากินเท่าไรก็แจ้งที่ครอบครองเท่านั้น ปัจจุบันมีการแบ่งออกไปให้ลูกหลานทำมาหากิน ที่ดินไม่มีการจับจองไว้ซื้อหรือขาย กรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น ส่วนใหญ่ยังเป็นที่ดินของรัฐ บ้างเป็นที่ สปก/นส3 น้อยรายที่จะมีโฉนดเป็นของตัวเอง เนื่องจากเป็นพื้นที่จับจองสมัยตั้งแต่ยังไม่มีการสำรวจ และเมื่อถึงเวลาต้องออกโฉนดบางส่วนไม่กล้าที่จะไปจดทะเบียนเพราะไม่อยากจะเสียภาษี บ้างก็ไม่เข้าใจกับระบบการจัดการต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐ ที่ดิน สค.1/สปก. สามารถนำเข้าธนาคารเพื่อทำการกู้เงินมาลงทุนได้ เมื่อทุกอย่างพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป การใช้เงินตราจึงมีมากขึ้นชาวบ้านจึงเริ่มมีการนำที่ดินเหล่านั้นไปเข้าธนาคารเพื่อนำเงินไปลงทุนอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา การทำสวน การทำสวนผลไม้และอื่นๆ แต่กระนั้นการพัฒนาเป็นหนี้ของระบบยังคงมีอยู่น้อย

บริบททางการเมืองการปกครองของชุมชน

การปกครองในอดีตของชุมชนระเทศมีสองแบบหลัก คือ แบบแรกจะเป็นการช่วยเหลือกันพึ่งพากัน เวลาเกิดปัญหาจะรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ เน้นการดูแลตนเองเป็นหลัก ไม่มีนายบ้านมาควบคุมดูแล แต่ถ้าเป็นปัญหาใหญ่ที่ไม่สามารถแก้ไขกันเองได้นั้น ชาวบ้านจะพากันไปที่วัดเพื่อให้เจ้าอาวาสหรือพระวัดนั้นๆ ช่วยแก้ปัญหา และอีกแบบหนึ่ง คือ จะมีคนที่มึลลักษณะเด่นๆ เช่น จริ่งใจ นักเลง โบราณ ชื่อสตัย ที่ชาวบ้านยกให้เป็นคนคอยดูแลทุกข์สุขของชุมชน

ต่อมาการปกครองรูปแบบ “นายบ้าน” ซึ่งเป็นศูนย์กลาง โดยยึดระบบเครือญาติเป็นส่วนใหญ่ ใครมีญาติมาก มีทางเยอะ บวกกับความศรัทธาของชาวบ้านก็จะได้เป็นผู้นำหรือเป็นนายบ้าน มีบทบาทหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยชาวบ้านช่วยกันดูแลตนเองก่อน เมื่อมีปัญหาเดือดร้อนที่แก้ไขไม่ได้ก็จะให้นายบ้านคอยช่วยเหลือดูแลแก้ไข

หลังจากนั้นเริ่มมี พรบ.ท้องที่ (พ.ศ. 2457) จึงมีปรับเปลี่ยนมาเป็นการปกครองที่มีรูปแบบมากขึ้น คือ เริ่มมีขุนเป็นหัวหน้าในการปกครองต่อมาการปกครองท้องเริ่มเข้ามาในสมัยปี 2489 กำนันผู้ใหญ่บ้านเริ่มมีบทบาทดูแลมากขึ้น เริ่มมีการแบ่งแยกแตกแยกออกเป็นพรรคเป็นพวก เริ่มมีอิทธิพลเข้ามาในหมู่บ้าน จากการปกครองโดยขุนก็เปลี่ยนมาเป็นระบบ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยมีการแบ่งพื้นที่กันดูแล เดิมการแบ่งเขตการปกครองแบ่งออกเป็น 3 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านตาพลาย หมู่บ้านหนองบัว หมู่บ้านเกาะลอย และเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงขยายออกมาอีก 6 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านวังพัฒนา หมู่บ้านคลองปุก หมู่บ้านร่วมมิตร หมู่บ้านทุ่งกระบอก หมู่บ้านทุ่งกรด และหมู่บ้านรัตนรมย์

พ.ศ. 2540 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ อบต. เริ่มตั้งขึ้น อบต. เริ่มเข้ามามีบทบาทและเริ่มมีมากขึ้น จากการทำงานใกล้ชิดกับประชาชน และดูแลประชาชนทุกอย่างหากเดือดร้อนนำความเจริญมาสู่ชุมชนและชาวบ้านมากขึ้น ชาวบ้านให้ความสำคัญรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนเป็นองค์กร

ให้ความร่วมมือกับ อบต. เป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันยัง ไม่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน แต่มีการได้พูดคุยกันไว้บ้างแล้ว ถึงจะยังไม่มีการจัดตั้งก็ยังคงมีการใช้วัด สถานีอนามัยชุมชน โรงเรียน และกลุ่มอาชีพต่างๆ ในการมีส่วนร่วมและขับเคลื่อนในการพัฒนาเพื่อความเป็นอยู่ร่วมกัน

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอคนปัจจุบันดำรงตำแหน่งในสมัยที่ 2 (หมดวาระวันที่ 5 กันยายน 2556) จากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ นายคนปัจจุบันยังสามารถรองใจประชาชนในพื้นที่ได้ หากยังเล่นการเมืองท้องถิ่นต่อไป ความขัดแย้งระหว่างท้องถิ่นกับท้องถิ่นยังเกิดขึ้นน้อยมากเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากยังอาศัยระบบเครือข่ายเป็นฐานในการดูแลชุมชน และในปัจจุบันอยู่ในระหว่างดำเนินการผลักดันให้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางสำหรับการทำกิจกรรมของตำบล การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนมากขึ้น ดังนั้นประชาชนเห็นด้วยกับการตั้งสภาองค์กรชุมชนของตำบล เพราะว่าจะเป็นส่วนร่วมให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนต่อไป

บริบททางด้านวัฒนธรรมของชุมชน

เนื่องจากคนในชุมชนตำบลสะตอเดิมเป็นชาว “ชอง” มีวัฒนธรรมความเชื่อของการนับถือผี การนับถือบรรพบุรุษอยู่มาก เช่น ผีหิ้ง ผีละหมด (ผีแม่หมด) ผีสาว (ผีประจำหมู่บ้าน) ผีหม้อ ผีเรือน (ผีที่ดูแลบ้าน) ซึ่งแต่ละผีนั้นจะเกี่ยวกับความเชื่อในด้านต่างๆ เช่น

“ผีหิ้ง” เล่นกันในเวลากลางคืนจนถึงเช้า นิยมเล่นช่วงเดือนแปด เดือนเก้า ประกอบด้วยไก่ เหล้า ขนมต้มแดงต้มขาว ลักษณะเกี่ยวกับการเคารพบรรพบุรุษขอให้ช่วยคุ้มครองไม่ให้เจ็บไข้ป่วย บรรพบุรุษทุกบ้านจะมีผีหิ้งสำหรับตั้งให้ผีบรรพบุรุษเป็นที่สำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจ คุ้มครองลูกหลาน และความเป็นอยู่ของคนในบ้าน

“ผีหม้อ” จะเล่นกันก็ต่อเมื่อมีลูกชาย จะมีหม้อเป็นอุปกรณ์สำคัญ เมื่อทำพิธีเสร็จจะเอาหม้อแขวนไว้หน้าบ้าน

“ผีละหมด” หรือ “แม่หมด” จะใช้เล่นเพื่อปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย

นอกจากชาวชองนับถือผีแล้วยังศรัทธาในพุทธศาสนาหรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นการเชื่อมโยงระหว่างการนับถือผีและศาสนาพุทธเข้าไว้ด้วยกันและดำรงสืบต่อกันมา ทั้งการนับถือผีและนับถือพุทธล้วนแต่เกี่ยวข้องกันทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบันหลงเหลือวัฒนธรรมเหล่านี้บางหมู่บ้านเท่านั้น เนื่องจากการกลืนวัฒนธรรมจากคนต่างถิ่น และการที่ส่งลูกหลานเข้าไปเรียนในเมืองจึงทำให้ไม่มีคนสืบทอดทางวัฒนธรรม

พระภูมิ การตั้งศาลพระภูมิต้องตั้งไว้นอกบ้าน ศาลพระภูมิจะมี 4 เสาไว้คอยปกป้องคุ้มครองเจ้าที่ตั้งศาลเจ้าไว้นอกบ้าน ศาลเจ้าที่นี้มีเสาเดียว ทั้งสามศาลจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้าน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีว่าจะช่วยปกป้อง คุ้มครอง รักษาให้ทุกคนปลอดภัย และเห็นได้ว่า

ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธ ศี และพราหมณ์ควบคู่กัน โดยเห็นได้จากการเข้าวัดทำบุญ การรักษาศีล อีกทั้งการประกอบพิธีการต่างๆ หลากหลายศาสนาปะปนกันไป สำหรับระบบการอุปถัมภ์เป็นระบบที่เกิดขึ้นมาเมื่อเริ่มมีถนนดินลูกรัง และต่อมามีไฟฟ้าเข้าสู่ชุมชนเริ่มพบมากขึ้น เริ่มมีการใช้วิทยุมือถือ ต่อมาพัฒนาเป็นโทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ ซึ่งมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ มีการใช้จ่ายเงินมากขึ้น แต่ถึงอย่างไรวิถีชุมชนแบบชาวบ้านเดิมๆ ก็ยังมีให้เห็นอยู่ถึงแม้เกิดความอยากได้ แต่ถ้ายังไม่มีเงินก็ยังไม่ซื้อ ยังคงใช้วิทยุมือถือแบบเดิมๆ ไปก่อน ใช้จ่าย ประหยัดและสะดวกกว่ากันเยอะเลย

เห็นได้ว่าแม้ปัจจุบันจะเป็นยุคโลกาภิวัตน์แล้ว แต่ชุมชนตำบลสะตอยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมพื้นบ้านแต่โบราณ ความเป็นอยู่อย่างเครือญาติ ดังนั้นชุมชนตำบลสะตอเป็นชุมชนน่าอยู่อีกชุมชนหนึ่ง ซึ่งหาได้ยากในสังคมไทยปัจจุบัน

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 1 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (N = 115)	ร้อยละ
ชาย	63	54.80
หญิง	52	45.20
รวม	115	100.00

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 63 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.80 และเพศหญิง จำนวน 52 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.20

ตาราง 2 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (N = 115)	ร้อยละ
0 – 52 ปี	61	53.00
53 ปีขึ้นไป	54	47.00
รวม	115	100.00

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 0 – 52 ปี จำนวน 61 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.00 และอายุ 53 ปีขึ้นไป จำนวน 54 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.00

ตาราง 3 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	จำนวน (N = 115)	ร้อยละ
ไม่ได้ศึกษา	28	24.30
ประถมศึกษา	72	62.60
มัธยมศึกษาตอนต้น	11	9.60
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	4	3.50
รวม	115	100.00

จากตาราง 3 พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 72 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.60 รองลงมาได้แก่ ไม่ได้ศึกษา จำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.30 มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.60 และมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.50 ตามลำดับ

ตาราง 4 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (N = 115)	ร้อยละ
เกษตรกรกรรม	18	15.70
รับจ้างทั่วไป	28	24.30
ค้าขาย	2	1.70
ไม่มีอาชีพ	61	53.00
อื่นๆ	6	5.20
รวม	115	100.00

จากตาราง 4 พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพมากที่สุด จำนวน 61 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.00 รองลงมาได้แก่ อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.30 อาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.70 อาชีพอื่นๆ จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.20 และอาชีพค้าขาย จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.70 ตามลำดับ

ตาราง 5 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน (N = 115)	ร้อยละ
0 – 5,000 บาท	107	93.0
5,001 – 10,000 บาท	7	6.10
10,001 บาทขึ้นไป	1	.90
รวม	115	100.00

จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท มากที่สุด จำนวน 107 ราย คิดเป็นร้อยละ 93.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาทขึ้นไป จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.10 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 บาทขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ .90 ตามลำดับ

ตาราง 6 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน (N = 115)	ร้อยละ
โสด	37	32.20
สมรส	46	40.00
แยกกันอยู่	8	7.00
หย่าร้าง/หม้าย	24	20.90
รวม	115	100.00

จากตาราง 6 พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มากที่สุด จำนวน 46 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาได้แก่ โสด จำนวน 37 ราย คิดเป็นร้อยละ 32.20 หย่าร้าง/หม้าย จำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.90 และแยกกันอยู่ จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.00 ตามลำดับ

ตาราง 7 ร้อยละของกลุ่มประชากรจำแนกตามประเภทความพิการ

ประเภทความพิการ	จำนวน (N = 115)	ร้อยละ
ทางการมองเห็น	9	7.80
การได้ยิน/สื่อความหมาย	21	18.30
การเคลื่อนไหว/ร่างกาย	68	59.10
จิตใจ/พฤติกรรม/ออทิสติก	4	3.50
สติปัญญา	7	6.10
ซ้ำซ้อน	6	5.20
รวม	115	100.00

จากตาราง 7 พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่มีความพิการทางการเคลื่อนไหว/ร่างกายมากที่สุด จำนวน 68 ราย คิดเป็นร้อยละ 59.10 รองลงมาได้แก่ พิการทางการได้ยิน/สื่อความหมาย จำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.30 พิการทางการมองเห็น จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.80 พิการทางสติปัญญา จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 6.10 พิการทางซ้ำซ้อน จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.20 และ พิการทางจิตใจ/พฤติกรรม/ออทิสติก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการ ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ในทัศนะของคนพิการ

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากรจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

ปัจจัย	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
1. จิตสำนึกทางอัตลักษณ์	3.85	.89	มีผลมาก	2
2. ผลประโยชน์	3.74	.92	มีผลมาก	3
3. บทบาทของผู้นำ	3.87	.81	มีผลมาก	1
4. เครือข่ายสังคม	3.58	.87	มีผลมาก	4
รวม	3.76	.87	มีผลมาก	-

จากตาราง 8 พบว่า กลุ่มประชากรมีความคิดเห็นว่าปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านของจิตสำนึกทางอัตลักษณ์ ผลประโยชน์ บทบาทผู้นำ และเครือข่ายสังคม ล้วนแล้วแต่มีผลมากต่อการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

เมื่อมาพิจารณาปัจจัยเป็นรายด้านของการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอก็จะพบว่า มีผลมากในทุกปัจจัย โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ปัจจัยของบทบาทผู้นำ 2) ปัจจัยของจิตสำนึกทางอัตลักษณ์ 3) ปัจจัยของผลประโยชน์ 4) ปัจจัยของเครือข่ายสังคม

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่าบทบาทของผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการที่จะเป็นผู้ริเริ่มในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดประชุมเพื่อให้ข้อมูลแก่คนพิการ ชมรมผู้พิการตำบลสะตอจะมีการจัดประชุมในทุกๆ กลางเดือน เพื่อให้คณะกรรมการของชมรมและสมาชิกของชมรม เข้าร่วมประชุม เพื่อปรึกษาหารือกัน รวมทั้งการชักชวนคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการที่มีใช้เป็นคณะกรรมการสามารถร่วมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน การพูดคุยถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ความเดือดร้อนในครอบครัว หรือแม้แต่การมีข้อคิดเห็นและเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับเพื่อนๆ คนพิการด้วยกัน เพื่อให้ชมรมฯ เป็นสื่อกลางในการร้องขอหรือออกความคิดเห็นต่อหน่วยงานรัฐ อีกทั้งมีการดำเนินการในกิจกรรมของกองทุนฌาปนกิจของผู้พิการด้วยการส่งจำนวนเงินฌาปนกิจที่คณะกรรมการในแต่ละหมู่และรายงานให้ที่ประชุมทราบ เพื่อรวบรวมจำนวนเงินที่เก็บได้ในแต่ละเดือนนำฝากเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในทุกๆ เดือน มีการจัดวางแผนงานในกิจกรรม/โครงการที่จะดำเนินงานต่อไป ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม/โครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ กิจกรรม/โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยชุมชนตราด กิจกรรม/โครงการของชมรมคนพิการจังหวัดตราดที่ได้มีการมาลงพื้นที่เพื่อทำกิจกรรม/โครงการร่วมมือกัน รวมไปถึงการลงพื้นที่เยี่ยมผู้พิการหลังการประชุมนเสร็จสิ้นในวันนั้นๆ ตลอดจนกิจกรรมที่มีการจัดการประชุมใหญ่ประจำปี ทุกๆ ปี ดังนั้น คนที่เป็นผู้นำจะต้องมีความเสียสละ มีความอดทน มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่ม มีการชักชวนคนพิการและผู้ดูแลคนพิการเข้าร่วมกันกิจกรรม/โครงการของชมรมให้มากขึ้น มีการสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อเป็นกลไกที่จะเสริมสร้างศักยภาพของการทำงานขององค์กร เพื่อให้คนพิการมีความเข้มแข็งในหลายด้าน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมอบหมายการรับผิดชอบในหน้าที่การงานตามขีดความสามารถที่ต่างกันร่วมมือดังกล่าว่าจะส่งผลถึงอำนาจการต่อรอง การพิทักษ์สิทธิ์ การผลักดันนโยบายให้กับคนพิการ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือแม้แต่การติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนอื่นจะเป็นตัวอย่าง/แบบอย่างให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ มีวิสัยทัศน์ในการปกครอง เป็นผู้นำและนำพาให้ผู้พิการคนอื่น ๆ สามารถมาจัดตั้งกลุ่มจัดตั้งชมรมได้มีการประสานงานทั้งในองค์กรและนอกองค์กรได้เป็นอย่างดี ดังนั้น บทบาทของผู้นำจึงเป็นบทบาท

ที่สำคัญยิ่งในการที่นำพารวมผู้พิการตำบลสะอาดให้ร่วมกันทำความดี ทำคุณประโยชน์ และมั่นคงตลอดไป การเป็นผู้นำของชมรมผู้พิการตำบลสะอาดนั้น ได้รับคัดเลือกจากการที่เป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือสมาชิกคนพิการด้วยกัน มีความเสียสละ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยแก้ไขปัญหามากมาย ช่วยเป็นกระบอกเสียงแทนสมาชิกคนพิการ และยังเป็นผู้นำเพื่อประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคมมานาน จึงได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำของชมรม ซึ่งก็เป็นการคัดเลือกกันแบบคล้ายกับในอดีตที่เรียกกันว่า “นายบ้าน” นั่นเอง แต่เป็นนายบ้านให้กับคนพิการด้วยกันนั่นเอง ซึ่งถือว่าเป็นอีกบทบาทในสังคมที่มีจิตอาสาให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

จิตสำนึกทางอัตลักษณ์เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลมากในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะอาดในประเด็นของการตระหนักศักดิ์ศรีของคนพิการ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเองในครอบครัว ในชุมชนและสังคม และไม่ว่าจะเป็นคนกลุ่มใดก็ไม่สามารถเข้าใจคนพิการได้ดีกว่าคนพิการด้วยกัน การพัฒนาศักยภาพคนพิการก็เป็นการเตรียมความพร้อมในการทำงาน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้คนพิการสามารถช่วยเหลือตนเองหรือสมาชิกด้วยกัน ได้อย่างยั่งยืน

ปัจจัยในผลประโยชน์ก็มีผลมากในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะอาดเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นความต้องการให้มีการช่วยเหลือดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่มากขึ้น การได้รับเงินงบประมาณในการสนับสนุนอาชีพเสริมสำหรับคนพิการ และสวัสดิการต่างๆ นอกเหนือจากเบี้ยความพิการ ล้วนแล้วแต่จะส่งผลให้ชมรมผู้พิการตำบลสะอาดสามารถดำเนินงานในกิจกรรม/โครงการต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคมต่อไป

เครือข่ายสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลมากในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะอาดไม่ว่าจะเป็นประเด็นของเครือข่ายคนพิการกับหน่วยงานราชการหรือประเด็นเครือข่ายของผู้นำคนพิการล้วนแต่มีผลให้ชมรมฯ เป็นที่รู้จักในระดับอำเภอและระดับจังหวัด ได้ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มโอกาสในการที่รับการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานอื่นๆ มากยิ่งขึ้น สำหรับการเป็นเครือข่ายของคนพิการทั่วไป และเครือข่ายคนพิการกับผู้นำอื่น มีผลในระดับปานกลางก็เนื่องจาก ในพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดตราด มีการรวมกลุ่มของคนพิการนั้นมีน้อยมาก อีกทั้งการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะอาดมิได้อาศัยเครือข่ายคนพิการทั่วไปหรือเครือข่ายผู้นำอื่นในการจัดตั้งชมรมฯ เพียงแต่มีการเข้าร่วมประชุมทั่วไปและเป็นฝ่ายให้การแนะนำกับเครือข่ายอื่นๆ มากกว่า จึงส่งผลให้มีผลในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะอาดอยู่เพียงในระดับปานกลางเท่านั้น

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากรจำแนกตามรายประเด็นของจิตสำนึกทางอัตลักษณ์

ประเด็น	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
จิตสำนึกทางอัตลักษณ์				
1. การตระหนักถึงศักดิ์ศรีของคนพิการ	3.99	.82	มีผลมาก	1
2. ศักยภาพของคนพิการ	3.59	.94	มีผลมาก	3
3. คนพิการด้วยกันเข้าใจกันได้ดีกว่าคนทั่วไป	3.97	.91	มีผลมาก	2
รวม	3.85	.89	มีผลมาก	-

จากตาราง 9 พบว่า กลุ่มประชากรมีความคิดเห็นว่าประเด็นของจิตสำนึกทางอัตลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นการตระหนักถึงศักดิ์ศรีของคนพิการ ศักยภาพของคนพิการ และคนพิการด้วยกันเข้าใจกันได้ดีกว่าคนทั่วไป มีผลมากต่อจิตสำนึกทางอัตลักษณ์ในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

เมื่อมาพิจารณาเป็นรายประเด็นของจิตสำนึกทางอัตลักษณ์ในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอพบว่า มีผลมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) การตระหนักถึงศักดิ์ศรีของคนพิการ 2) คนพิการด้วยกันเข้าใจกันได้ดีกว่าคนทั่วไป 3) ศักยภาพของคนพิการ

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ในรายประเด็นของจิตสำนึกทางอัตลักษณ์นั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าประเด็นของการตระหนักถึงศักดิ์ศรีของคนพิการมีผลมาก ดังนี้

ประเด็นการตระหนักถึงศักดิ์ศรีของคนพิการในที่นี้ หมายถึง การที่คนพิการต้องการให้คนในครอบครัว คนในชุมชน และคนในสังคมได้ตระหนักเห็นคุณค่า เห็นความสามารถ เห็นคุณประโยชน์ และเห็นความสำคัญของคนพิการ เพื่อให้คนพิการมีกำลังใจ ไม่อ่อนแอ ไม่ท้อแท้หรือสิ้นหวัง มีความมั่นคงพอที่จะต่อสู้กับสิ่งแวดล้อมและปัญหาอุปสรรคต่างๆ ได้ทำให้เขาสามารถประสบความสำเร็จได้ในแบบของเขาเองไม่ใช่การเปรียบเทียบกับคนอื่น

การตระหนักถึงศักดิ์ศรีของคนพิการมีผลมากที่สุดต่อการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอ เนื่องจากคนพิการต้องการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มของคนพิการต้องการที่จะทำคุณประโยชน์ในชุมชน สังคมเพื่อให้คนในชุมชนในสังคมได้ตระหนักถึงความมีศักดิ์ศรีของคนพิการทั้งนี้เพื่อได้มาในการมีโอกาสทำหน้าที่เป็นพลเมืองดีในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีและมีโอกาสได้รับสวัสดิการ การศึกษา อาชีพ มีงานทำไม่เป็นภาระของสังคมจากการสำรวจสภาพปัญหาความต้องการของคนพิการในท้องถิ่น

ซึ่งพบว่าคนพิการจำนวนไม่น้อยที่ต้องการความช่วยเหลือ แต่หน่วยงานที่ช่วยเหลือคนพิการยังมีไม่เพียงพอ ดังนั้นการที่คนพิการในตำบลสะท้อนลุกขึ้นมาจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะท้อนนั้นก็เพราะกลุ่มคนพิการเหล่านี้มีความคิดว่า ก่อนที่เราจะพึ่งพาคนอื่น เราจะต้องช่วยเหลือตัวเองก่อน ช่วยเหลือคนในครอบครัวก่อน คนพิการจะรู้สึกว่าคุณพิการด้วยกันเข้าใจกันได้ดีกว่า จึงเปรียบเทียบคนพิการทุกคนในตำบลเหมือนสมาชิกในครอบครัวตนเองเช่นกัน ดังสุภาษิตที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” และคนพิการด้วยกันย่อมเข้าใจกันดีกว่าคนอื่น ๆ ที่มีใช้คนพิการ แต่ถ้าหากศักยภาพของเราไม่เพียงพอ มีกิจการงานที่เหนือกว่าแรง ยังมีหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่นๆ คอยเป็นแรงช่วยเหลือหนุนเสริมให้เราได้ แต่เราต้องพึ่งตนเองก่อน การแบ่งเบาภาระให้กับหน่วยงานทางราชการหรือหน่วยงานอื่นๆ แบ่งเบาภาระคนในครอบครัว คนในชุมชนและสังคม ก็ยังถือว่าเป็นการช่วยให้สมาชิกคนพิการทุกคนได้รับโอกาสในเรื่องต่างๆ นอกเหนือจากการรับเบี้ยความพิการเดือนละ 500 บาทด้วย ไม่ว่าจะเป็นการขอรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านต่าง ๆ รวมถึงการรับคำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือด้านอื่นๆ อันได้แก่ บริการทางการแพทย์ เพื่อแก้ไขความพิการ หรือปรับสภาพความพิการ การอุปการณ เครื่องช่วยต่างๆ และคำแนะนำปรึกษาทางการแพทย์โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ติดต่อขอรับบริการได้ที่สถานพยาบาลของรัฐทั่วประเทศ บริการทางการศึกษา การเข้าเรียนในสถานศึกษาต่างๆ คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาติดต่อขอรับบริการได้ที่สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการหรือศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด บริการทางอาชีพ จัดฝึกอาชีพ แนะนำการประกอบอาชีพ และกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพบริการทางสังคม ให้คำแนะนำปรึกษา บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ครอบครัวคนพิการที่มีฐานะยากจนและประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ รวมถึงการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบปัญหาทางสังคมที่มีสภาพความพิการไม่สามารถประกอบอาชีพได้และมีฐานะยากจน สิ่งต่างๆ เหล่านี้การให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ยังไม่สามารถที่จะช่วยเหลือได้ทั่วถึง คนพิการจำนวนไม่น้อยไม่มีความรู้ในสิทธิประโยชน์ของตนเอง ผู้นำคนพิการจึงเป็นตัวกลางในการช่วยแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ การประชาสัมพันธ์ การเป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงาน การเยี่ยมเยียนให้กำลังใจแก่เพื่อนผู้พิการด้วยกัน รวมไปถึงการเป็นตัวแทนในการสร้างเครือข่ายในพื้นที่อื่นๆ การที่คนพิการสามารถรวมตัวตั้งเป็นชมรมได้เป็นการพัฒนาศักยภาพคนพิการ รวมถึงเป็นการเตรียมความพร้อมในการทำงาน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การให้ความสำคัญด้านจิตใจ และสังคมของคนพิการสามารถพัฒนาชีวิตคนพิการให้ไปสู่เป้าหมายสูงสุดของแต่ละคนได้ คนพิการช่วยเหลือดูแลกันเองก็จะเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการดูแลคนพิการด้วยรูปแบบดั้งเดิมได้ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง ในครอบครัว ในชุมชนและสังคม และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การทำให้คนอื่น ๆ ที่มีใช้คนพิการได้ตระหนักถึงศักดิ์ศรีของคนพิการด้วย

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มประชากรจำแนกตามรายประเด็นของผลประโยชน์

ประเด็น	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
ผลประโยชน์				
1. เงินงบประมาณในการสนับสนุนชมรม	3.84	.88	มีผลมาก	2
2. สวัสดิการต่างๆ นอกเหนือจากเบี้ยความพิการ	3.53	.98	มีผลมาก	4
3. การมีอาชีพเสริมสำหรับคนพิการ	3.64	.98	มีผลมาก	3
4. การช่วยเหลือดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่มากขึ้น	3.94	.85	มีผลมาก	1
รวม	3.74	.92	มีผลมาก	-

จากตาราง 10 พบว่า กลุ่มประชากรมีความคิดเห็นว่า ประเด็นของผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็น เงินงบประมาณในการสนับสนุนชมรม สวัสดิการต่างๆ นอกเหนือจากเบี้ยความพิการ การมีอาชีพเสริม สำหรับคนพิการ และการช่วยเหลือดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่มากขึ้นมีผลมากต่อผลประโยชน์ในการ จัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นของผลประโยชน์ในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอ พบว่า มีผลมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) การช่วยเหลือดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่มากขึ้น 2) เงินงบประมาณในการสนับสนุนชมรม 3) การมีอาชีพเสริมสำหรับคนพิการ 4. สวัสดิการต่างๆ นอกเหนือจากเบี้ยความพิการ

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่ารายประเด็นของผลประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การช่วยเหลือดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่มากขึ้นมีผลมากต่อการจัดตั้งชมรม ผู้พิการตำบลสะตอ เพราะว่า เมื่อมีการตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ สามารถอุดหนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม/โครงการได้ โดยการที่คณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทน ของชมรมฯ ต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อจัดทำแผน ทำโครงการพร้อมรายละเอียดต่างๆ เพื่อยื่นต่อผู้บริหาร ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอพิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณให้กับชมรมฯ การรวมตัวกัน เป็นกลุ่มเป็นชมรมได้ จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถให้การส่งเสริมและสนับสนุน งบประมาณต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมไปถึงการจัดหาบุคลากร ที่มีความชำนาญ มีความเชี่ยวชาญต่างๆ เพื่อให้เป็นวิทยากรในการฝึกอาชีพด้านต่างๆ ได้ การจัดตั้ง ชมรมฯ ยังเป็นผลให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือดูแลเพิ่มเติมอีกมากมาย อย่างเช่น หน่วยงาน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตราดก็นำกิจกรรม/โครงการมาฝึกอาชีพ ให้คนพิการ การฝึกทำขนมไทย เช่น การทำขนมหม้อแกง การทำขนมกระยาสารท การทำข้าวเหนียวแดง

การทำลายลอยแก้ว การทำวัน เป็นต้น ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 15 มีการช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ ผู้ประสบปัญหาทางสังคม ชมรมคนพิการจังหวัดตราดมีการนำโครงการเดาเผาขยะมาให้กับคนพิการ ในพื้นที่ตำบลสะตอที่สนใจ และมอบเดาเผา จำนวน 6 ถัง ให้กับชมรมคนพิการอีกด้วย ซึ่งถือว่าการเพิ่มรายได้ให้กับคนพิการอีกทางหนึ่ง วิทยาลัยชุมชนตราดมีการนำกิจกรรม/โครงการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพคนพิการของวิทยาลัยชุมชนตราด ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีการสนับสนุนพันธุ์ปลาตก พันธุ์ไก่ พันธุ์ผักขอม และวัสดุอุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือต่างๆ ในการที่จะให้ชมรมผู้พิการตำบลสะตอได้บริหารจัดการด้วยตัวเอง รวมทั้งการสนับสนุนพันธุ์ปลากับครอบครัวคนพิการเลี้ยงไว้เป็นอาหาร เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน หากเหลือจากเป็นอาหารสามารถนำไปขายได้ ตลอดจนการวางแผนจะฝึกอาชีพต่างๆ เพิ่มให้อีกมากมาย เช่น การเลี้ยงกบ การเลี้ยงไก่ การเพาะเห็ด การจักสาน และการฝึกอาชีพทำน้ำยาเอนกประสงค์รวมไปถึงการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในการเตรียมความพร้อมกับผู้พิการเพื่อต้อนรับการเป็นประเทศอาเซียน โดยกำลังดำเนินการจัดสอนภาษาเขมรอีกด้วย สิ่งต่างๆ ที่ปรากฏให้เห็นทั้งหลายเหล่านี้ ย่อมแสดงถึงการสมัคสมานสามัคคีในการตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่การทำกิจกรรม/โครงการที่ร่วมดำเนินงานเป็นกลุ่มแล้ว ยังส่งผลให้คนพิการหรือครอบครัวคนพิการที่ไม่มีเวลาหรือไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ได้รับประโยชน์ต่อเนื่องจากการก่อตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตออีกหลายโครงการ ทั้งนี้ การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากวิทยาลัยชุมชนตราดให้ทำกิจกรรม/โครงการต่างๆ มากมายนี้ ก็เพราะว่า ครั้งหนึ่งชมรมผู้พิการตำบลสะตอได้นำตัวแทนคณะกรรมการส่วนหนึ่งไปประชุมกับประธานคนพิการจังหวัดตราด เพื่อสรุปโครงการเดาเผาขยะที่วิทยาลัยชุมชนตราด ทางวิทยาลัยชุมชนตราดก็มีการขับเคลื่อน โครงการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพคนพิการของวิทยาลัยชุมชนตราด ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จึงได้เสนอให้คนพิการแต่ละพื้นที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้สามารถนำเสนอโครงการทั้งที่เป็นกลุ่มเป็นชมรม หรือเป็นส่วนตัวก็ได้ ทางวิทยาลัยชุมชนตราดจะรวบรวมข้อมูลและจัดวางแผนในการทำกิจกรรม/โครงการให้แต่ในระยะแรกทางวิทยาลัยชุมชนตราดจะดำเนินการจัดกิจกรรม/โครงการในพื้นที่ของอำเภอเมืองตราดและโดยรอบก่อนที่มีกลุ่มหรือชมรมอยู่แล้ว แต่ด้วยการรวมตัวของชมรมหรือกลุ่มที่มีความเข้มแข็งของชมรมผู้พิการตำบลสะตอนั้นทำให้วิทยาลัยชุมชนตราดนำกิจกรรม/โครงการมาให้กับชมรมผู้พิการตำบลสะตอ ถึงแม้จะมีปัญหาหรืออุปสรรคในการลงพื้นที่ของวิทยาลัยชุมชนตราด ในตัวบุคคลของสมาชิกในชมรมฯ และผู้ที่เกี่ยวข้องบ้าง แต่ในการกลับกันก็ยังมีคนพิการอีกหลายคนที่มีความตั้งใจเต็มที่กับกิจกรรม/โครงการที่ได้รับรวมทั้งกำลังใจจากคนพิการจากครอบครัว ผู้นำที่ดีและเจ้าหน้าที่คณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอทำให้วิทยาลัยชุมชนตราดเล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญในการเสียดสละ ความอดทน ความสมัคสมานสามัคคี ความมีน้ำใจเอื้ออาทรจากคนพิการเอง จึงยังส่งผลให้มีกิจกรรม/โครงการที่ชมรมผู้พิการจะได้รับอีกมากมาย ดังนั้น การจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอจึงส่งผลให้ได้รับการช่วยเหลือดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่มากขึ้นด้วย

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากรจำแนกตามรายประเด็นของบทบาทของผู้นำ

ประเด็น	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
บทบาทของผู้นำ				
1. การชักชวนคนพิการเข้าร่วมจัดตั้งชมรม	3.94	.81	มีผลมาก	2
2. การจัดประชุมเพื่อให้ข้อมูลแก่คนพิการ	3.97	.78	มีผลมาก	1
3. การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.84	.80	มีผลมาก	3
4. การติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนอื่น	3.71	.85	มีผลมาก	4
รวม	3.87	.81	มีผลมาก	-

จากตาราง 11 พบว่า กลุ่มประชากรมีความคิดเห็นว่าประเด็นของบทบาทของผู้นำไม่ว่าจะเป็น การชักชวนคนพิการร่วมจัดตั้งชมรม การจัดประชุมเพื่อให้ข้อมูลแก่คนพิการ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนอื่น มีผลมากต่อบทบาทของผู้นำในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นของบทบาทของผู้นำในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอพบว่า มีผลมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) การจัดประชุมเพื่อให้ข้อมูลแก่คนพิการ 2) การชักชวนคนพิการร่วมจัดตั้งชมรม 3) การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) การติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนอื่น

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ในรายประเด็นของบทบาทของผู้นำนั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การจัดประชุมเพื่อให้ข้อมูลแก่คนพิการมีผลมากต่อการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอเนื่องจากชมรมผู้พิการตำบลสะตอจะมีการจัดประชุมในทุกๆ กลางเดือน เพื่อให้คณะกรรมการของชมรม และสมาชิกของชมรมเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันรวมทั้งการชักชวนคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการที่มีไข้เป็นคณะกรรมการก็สามารถมาร่วมประชุมเพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลกันและกัน การพูดคุยปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ความเดือดร้อนในครอบครัว หรือแม้แต่การมีข้อคิดเห็นและเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับเพื่อนๆ คนพิการด้วยกัน เพื่อให้ชมรมฯ เป็นสื่อการในการร้องขอหรือออกความคิดเห็นต่อหน่วยงานรัฐ อีกทั้งมีการดำเนินการในกิจกรรมของกองทุนฌาปนกิจของผู้พิการ ด้วยการต้องส่งจำนวนเงินฌาปนกิจที่คณะกรรมการ

ในแต่ละหมู่และรายงานให้ที่ประชุมทราบ เพื่อรวบรวมจำนวนเงินที่เก็บได้ในแต่ละเดือนนำฝากเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในทุกๆ เดือน มีการจัดวางแผนงานในกิจกรรม/โครงการที่จะดำเนินงานต่อไปไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม/โครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อน กิจกรรม/โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยชุมชนตราด กิจกรรม/โครงการของชมรมคนพิการจังหวัดตราดที่ได้มีการมาลงพื้นที่เพื่อทำกิจกรรม/โครงการร่วมมือกัน รวมไปถึงการลงพื้นที่เยี่ยมผู้พิการหลังการประชุมเสร็จสิ้นในวันนั้นๆ ตลอดจนกิจกรรมที่มีการจัดการประชุมใหญ่ประจำปีทุกๆ ปี ดังนั้น คนที่เป็นผู้นำจะต้องมีความเสียสละ มีความอดทน มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการจัดเลี้ยงที่เกิดขึ้นในกลุ่ม มีการชักชวนคนพิการและผู้ดูแลคนพิการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการของชมรมให้มากขึ้น มีการสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อเป็นกลไกเสริมสร้างศักยภาพของการทำงานขององค์กรเพื่อให้คนพิการมีความเข้มแข็งในหลายด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมอบหมายการรับผิดชอบในหน้าที่การงานตามขีดความสามารถที่ต่างกัน การร่วมมือดังกล่าวส่งผลถึงอำนาจการต่อรอง พิทักษ์สิทธิ์ การผลักดันนโยบายคนพิการ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือแม้แต่การติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนอื่นจะเป็นตัวอย่าง/แบบอย่างให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ มีวิสัยทัศน์ในการปกครอง เป็นผู้นำและนำพาให้ผู้พิการคนอื่น ๆ สามารถมาจัดตั้งกลุ่มจัดตั้งชมรมได้ มีการประสานงานทั้งในองค์กรและนอกองค์กรได้เป็นอย่างดี ดังนั้นบทบาทของผู้นำจึงเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งในการที่นำพาชมรมผู้พิการตำบลสะท้อนให้ร่วมกันทำความดี ทำคุณประโยชน์ และมั่นคงตลอดไป

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากรจำแนกตามรายประเด็นของเครือข่ายสังคม

ประเด็น	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
เครือข่ายสังคม				
1. เครือข่ายของผู้นำคนพิการ	3.68	.88	มีผลมาก	2
2. เครือข่ายของคนพิการทั่วไป	3.45	.85	มีผลมาก	3
3. เครือข่ายคนพิการกับผู้นำอื่น	3.45	.85	มีผลมาก	3
4. เครือข่ายคนพิการกับหน่วยงานราชการ	3.74	.89	มีผลมาก	1
รวม	3.58	.87	มีผลมาก	-

จากตาราง 12 พบว่า กลุ่มประชากรมีความคิดเห็นว่าประเด็นของเครือข่ายสังคม ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายของผู้นำคนพิการ และเครือข่ายคนพิการกับหน่วยงานราชการมีผลมากต่อเครือข่ายสังคม ในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะท้อนในทัศนะของคนพิการ ส่วนเครือข่ายของคนพิการทั่วไป และเครือข่ายคนพิการกับผู้นำอื่น มีผลในระดับปานกลางต่อเครือข่ายสังคมในการจัดตั้งชมรมผู้พิการ ตำบลสะท้อนในทัศนะของคนพิการ

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นของเครือข่ายสังคมในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะท้อนพบว่า มีผลมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) เครือข่ายคนพิการกับหน่วยงานราชการ 2) เครือข่ายของผู้นำคนพิการ 3) เครือข่ายของคนพิการทั่วไป 4) เครือข่ายคนพิการกับผู้นำอื่น

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ในรายประเด็นของเครือข่ายสังคม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า เครือข่ายคนพิการกับหน่วยงานราชการมีผลมากต่อการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะท้อน ทั้งนี้ก็เนื่องจากชมรมผู้พิการตำบลสะท้อน ยังเป็นชมรมเล็กๆ ที่ยังขาดทั้งกำลังคนในการทำงาน ขาดงบประมาณในการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาศักยภาพคนพิการต่างๆ ขาดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะเป็นผู้นำทาง เป็นผู้ปรึกษา ให้คำแนะนำ และให้การส่งเสริมสนับสนุนคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งสาระสำคัญของ พ.ร.บ.ฉบับนี้ก็คือ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงวิธีการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น กำหนดบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการเพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุทางกายหรือสุขภาพ ให้คนพิการมีสิ่งอำนวยความสะดวกในสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ตลอดจนรัฐต้องสงเคราะห์คนพิการให้มีชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้ เพราะคนพิการทุกคนมีศักยภาพไม่เท่ากัน การที่รัฐสามารถช่วยเป็นแกนนำสู่ระบบงานที่สร้างให้คนพิการได้ใช้ศักยภาพของตนเองทำได้เท่าที่ร่างกายเอื้ออำนวย คือ การหางานให้คนพิการ ได้มากกว่าเดิม และการดูแลโดยสังคมที่เปิดช่องทางให้เขาเหล่านั้นอยู่ร่วมกับเรา คนปกติได้โดยไม่มี ความพิการเป็นเครื่องกั้น ซึ่งหากเรามีมุมมองที่สร้างสรรค์ เราจะเห็นศักยภาพคนพิการที่ท่วมท้น มากกว่าคนปกติ อาทิเช่น การเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการต่างๆ โดยนี้ถึงแต่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เห็นได้จากดอกผลจากกิจกรรม/โครงการที่ทำ คณะกรรมการของชมรมและผู้ที่เกี่ยวข้องลงความเห็นว่า จะนำเงินที่ได้มาซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อไปเยี่ยมคนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งจะมีการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนสมาชิกในครอบครัวทุกๆ เดือน ดังนั้น เครือข่ายคนพิการกับหน่วยงานราชการจึงต้องร่วมกันช่วยสร้างมิติให้กับคนพิการ ได้มีโอกาสที่ดีขึ้นอย่างเท่าเทียมกับทุกคนในสังคมไทยเรา

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอ
เขาสมิง จังหวัดตราด ในทัศนะของคนพิการ

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากรจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงาน
ของชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

เรื่อง/ประเด็น	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
1. ภาวะผู้นำ	3.78	.98	มีผลมาก	2
2. การมีส่วนร่วมของสมาชิก	3.63	.90	มีผลมาก	3
3. การจัดหาทรัพยากร	3.60	.91	มีผลมาก	4
4. ผลงานของชมรม	4.00	.87	มีผลมาก	1
รวม	3.75	.92	มีผลมาก	-

จากตาราง 13 พบว่า กลุ่มประชากรมีความคิดเห็นว่า ปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านของภาวะ
ผู้นำ การมีส่วนร่วมของสมาชิก การจัดหาทรัพยากร และผลงานของชมรม ล้วนแล้วแต่มีผลมากต่อ
การดำเนินงานชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

เมื่อพิจารณาปัจจัยเป็นรายด้านจากการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ พบว่า
มีผลมากในทุกปัจจัย โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ปัจจัยจากผลงานของชมรม 2) ปัจจัยจากภาวะผู้นำ 3) ปัจจัย
จากการมีส่วนร่วมของชมรม 4) ปัจจัยจากการจัดหาทรัพยากร

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า บทบาทของผู้นำเป็นปัจจัย
ที่สำคัญยิ่งในการที่จะเป็นผู้นำในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดประชุมเพื่อให้ข้อมูลแก่คนพิการ

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยจากผลงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ
มีผลมากต่อการดำเนินงานของชมรมฯ เพราะทำให้คนพิการ ครอบครัวคนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ
รวมถึงประชาชนในชุมชนได้เห็นถึงผลงาน/กิจกรรม/โครงการของชมรมฯ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็น
จัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้พิการตำบลสะตอที่มีการจัดตั้งพร้อมๆ กับการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอ
 อีกทั้งยังมีการจัดประชุมใหญ่และทำบุญประจำปีจะมีการวางแผนงาน มีการให้ความรู้ในสิทธิต่างๆ
ของคนพิการ มีการเชิญหน่วยงานสาธารณสุขมาให้ความรู้ในการฟื้นฟูสุขภาพร่างกาย การให้ความรู้
ในการออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ การทำบุญนั้นนับว่าเป็นการที่ยังคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์
วัฒนธรรมและประเพณี ไทยอีกด้วย การจัดประชุมทุกๆ เดือนเพื่อให้คณะกรรมการได้มีการจัดส่งเงิน
ฌาปนกิจและรายงานจำนวนเงินเป็นประจำทุกๆ เดือน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร วางแผนงาน
ในการปฏิบัติงานที่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรม/โครงการที่จะดำเนินงานต่อไป รวมไปถึงโครงการ

เลี้ยงปลาในบ่อดิน ภายใต้โครงการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนพิการตำบลสะตอขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอเพื่อนำดอกผลที่ได้รับเป็นสวัสดิการในการลงพื้นที่เยี่ยมบ้านคนพิการ และโครงการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพคนพิการของวิทยาลัยชุมชนตราด ภายใต้ โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่มีการต่อยอดกิจกรรม/โครงการให้ได้รับประโยชน์ในรูปแบบของกลุ่มและรูปแบบของครัวเรือนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ภาวะผู้นำมีผลมากต่อการดำเนินงานของชมรมฯ เพราะว่า การที่ใครคนใดจะเป็นผู้นำนั้นจะต้องมีความเสียสละ มีจิตอาสา สามารถจัดการวางแผนในการดำเนินงาน และการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี และสามารถมอบหมายงานได้ตรงกับศักยภาพของคนพิการ จากเหตุผลต่างๆ ดังกล่าวจะส่งผลถึงภาวะผู้นำที่มีอำนาจต่อรอง การพิทักษ์สิทธิ์ การผลักดันนโยบายต่างๆ กับหน่วยงานของภาครัฐ

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีผลมากต่อการดำเนินงานของชมรมฯ ก็เพราะว่าการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบลสะตอและการเข้าร่วมเวทีประชาคมทั้งในระดับกลุ่ม ระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล การร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรม/โครงการ รวมทั้งการร่วมติดตามและประเมินผลกิจกรรม/โครงการถือว่าการเปิดโอกาสให้คนพิการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรม/โครงการของคนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ และครอบครัวคนพิการ โดยตรง เพื่อช่วยคนพิการได้เรียนรู้ได้ประสบการณ์และเป็นการสมัคสมานสามัคคีในหมู่คนพิการด้วยกันอีกทั้งได้รับการสนับสนุนกิจกรรม/โครงการอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐอีกด้วย

การจัดหาทรัพยากร มีผลมากต่อการดำเนินงานของชมรมฯ เพราะว่า การขอรับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ การมีบุคลากรทำงานประจำ การมีทักษะในการทำกิจกรรม/โครงการจะทำให้ชมรมมีความพร้อม ความเชื่อมั่น กำลังใจรวมไปถึงการได้รับการพัฒนาศักยภาพที่มากขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงให้ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด แม้ว่าจะมีปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ประชาชนในชุมชนก็ยังให้ความร่วมมือทั้งวัสดุอุปกรณ์ ทั้งงบประมาณ อีกทั้งช่วย “เอาแรง” เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เป็นอย่างดี อาทิเช่น การจัดประชุมใหญ่ประจำปี จะมีประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการมากมาย และจะช่วยในเรื่องอาหาร ผลไม้ อาสาช่วยแรงในการจัดสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดประชุม ดังนั้นการจัดหาทรัพยากรเป็นปัจจัยหนึ่งในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอเพื่อให้ได้มาซึ่งการพัฒนาศักยภาพของคนพิการในตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากรจำแนกตามรายประเด็นของภาวะผู้นำ

ประเด็น	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
ภาวะผู้นำ				
1. การวางแผนในการดำเนินงาน	3.81	.94	มีผลมาก	2
2. การมอบหมายงาน	3.67	.92	มีผลมาก	4
3. การปฏิบัติงาน	3.80	.98	มีผลมาก	3
4. ความเสียสละ	3.83	1.09	มีผลมาก	1
รวม	3.78	.98	มีผลมาก	-

จากตาราง 14 พบว่า กลุ่มประชากรมีความคิดเห็นว่า ประเด็นของภาวะผู้นำไม่ว่าจะเป็น การวางแผนในการดำเนินงาน การมอบหมายงาน การปฏิบัติงาน และความเสียสละมีผลมากต่อภาวะผู้นำในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นของภาวะผู้นำในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ พบว่า มีผลมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ความเสียสละ 2) การวางแผนในการดำเนินงาน 3) การปฏิบัติงาน 4) การมอบหมายงาน

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ในรายประเด็นของภาวะผู้นำ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าความเสียสละของผู้นำย่อมมีผลมากต่อการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ ทั้งนี้ก็เนื่องจากชมรมผู้พิการตำบลสะตอยังเป็นชมรมเล็กๆ ที่ยังขาดทั้งกำลังคนในการบริหารจัดการกิจการงานต่างๆ ในชมรม ดังนั้นความเสียสละของผู้นำต้องสำคัญยิ่งในการดำเนินกิจกรรม/โครงการของชมรม ประธานชมรมผู้พิการตำบลสะตอในปัจจุบัน คือ นายคารม จุลสิงห์ เป็นผู้ที่มีความเสียสละโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน อุทิศเวลาให้แก่คนพิการอย่างเต็มความสามารถ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คอยแก้ไขปัญหาดังกล่าว ช่วยเป็นกระบอกเสียงแทนสมาชิกคนพิการ และยังให้ความช่วยเหลือจัดหาอาชีพ ส่งเสริมให้ความรู้และจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่คนพิการ พยายามจัดหาและจัดทำโครงการขึ้นมาหลายโครงการเพื่อคนพิการ เป็นผู้ประสานงานที่ดี ทำให้ปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ เริ่มหันมาสนใจคนพิการมากขึ้นซึ่งถือว่าเป็นผู้นำที่เอื้อประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคมได้อย่างแท้จริง

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากรจำแนกตามรายประเด็นของการมีส่วนร่วมของสมาชิก

ประเด็น	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
การมีส่วนร่วมของสมาชิก				
1. การเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบลสะอาด	3.79	.86	มีผลมาก	1
2. การเข้าร่วมเวทีประชาคม	3.65	.91	มีผลมาก	2
3. การร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรม/โครงการ	3.57	.86	มีผลมาก	4
4. การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม/โครงการ	3.61	.93	มีผลมาก	3
5. การร่วมติดตามและประเมินผลกิจกรรม/โครงการ	3.55	.92	มีผลมาก	5
รวม	3.63	.90	มีผลมาก	-

จากตาราง 15 พบว่า กลุ่มประชากรมีความคิดเห็นว่า ประเด็นของการมีส่วนร่วมของสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบลสะอาด การเข้าร่วมเวทีประชาคม การร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรม/โครงการ การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม/โครงการ และการร่วมติดตามและประเมินผลกิจกรรม/โครงการมีผลมากต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะอาดในทัศนะของคนพิการ

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะอาดพบว่า มีผลมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) การเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบลสะอาด 2) การเข้าร่วมเวทีประชาคม 3) การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม/โครงการ 4) การร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรม/โครงการ และ 5) การร่วมติดตามและประเมินผลกิจกรรม/โครงการ

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ในรายประเด็นของการมีส่วนร่วมของสมาชิก กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลสะอาดย่อมมีผลมากต่อการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะอาด ทั้งนี้ก็เนื่องจากการที่ดำเนินกิจกรรม/โครงการใดๆ ที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐจะต้องมีการทำประชาคมจากระดับกลุ่ม ระดับหมู่บ้านมาก่อน แล้วจึงนำกิจกรรม/โครงการนั้นเสนอต่อที่ประชุมประชาคมในระดับตำบล เพื่อนำแผนงานจัดส่งให้กับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำเข้าบรรจุในแผนพัฒนา 3 ปี ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบล ชมรมผู้พิการก็เช่นกัน ได้ให้ความสำคัญในการเข้าร่วมประชุม

ประชาคมในการจัดทำแผนงานต่างๆ ทั้งในระดับกลุ่ม ระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล เพื่อเสนอ กิจกรรม/โครงการที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกคนพิการ ครอบครัวของคนพิการ และผู้ดูแลคนพิการ ทำให้คณะกรรมการของชมรมผู้พิการตำบลสะดวกได้รับความไว้วางใจในการเป็นตัวแทนที่เป็น กระบอกเสียงให้กับคนพิการคนอื่นๆ ในตำบล ทั้งนี้ ยังถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้คนพิการเข้ามามี ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้ร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอ ปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ตัดสินใจ และกระบวนการ พัฒนาในฐานะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรม/โครงการของคนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ และครอบครัวคนพิการโดยตรง การเข้าร่วมให้ข้อมูล การปรึกษาหารือ การเข้ามาเกี่ยวข้อง การร่วมมือ และการเสริมอำนาจรวมทั้งการส่งเสริมการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและปรับสภาพแวดล้อม เพื่อเอื้อต่อคนพิการ ก็นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะทำให้คนพิการได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสังคมอันจะนำไปสู่การยอมรับ ทางสังคมเช่นเดียวกับคนทั่วไป และยังถือว่าเป็นการกระจายความเป็นธรรมให้กับทุกคนในสังคม เพื่อให้มีโอกาสนในการเข้าถึงบริการและข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่สามารถนำมาปรับปรุงและพัฒนา คุณภาพชีวิตของตนได้อีกด้วย

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากรจำแนกตามรายประเด็นของการ จัดหาทรัพยากร

ประเด็น	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
การจัดหาทรัพยากร				
1. ขอรับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ	3.81	.84	มีผลมาก	1
2. การมีบุคลากรทำงานประจำ	3.63	.95	มีผลมาก	2
3. การมีวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม/โครงการ	3.43	.92	มีผลมาก	4
4. การมีทักษะในการทำกิจกรรม/โครงการ	3.52	.91	มีผลมาก	3
รวม	3.60	.91	มีผลมาก	-

จากตาราง 16 พบว่า กลุ่มประชากรมีความคิดเห็นว่า ประเด็นของการจัดหาทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นการขอรับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ การมีบุคลากรทำงานประจำ การมีทักษะในการทำกิจกรรม/โครงการ มีผลมากต่อภาวะผู้นำในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ ในทัศนะของคนพิการ ส่วนการมีวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม/โครงการ มีผลปานกลางต่อการจัดหาทรัพยากรในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นของการจัดหาทรัพยากรในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอพบว่า มีผลมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ขอรับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ 2) การมีบุคลากรทำงานประจำ 3) การมีทักษะในการทำกิจกรรม/โครงการ 4) การมีวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม/โครงการ

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ในรายประเด็นของการจัดหาทรัพยากรนั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การขอรับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการมีผลมากต่อการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ ทั้งนี้ก็เนื่องจากคนพิการส่วนใหญ่ในตำบลสะตอไม่มีอาชีพและมีรายได้น้อย ครอบครัวยากจนจึงทำให้การที่จะขอรับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ชมรมผู้พิการตำบลสะตอจะได้ขับเคลื่อนกิจกรรม/โครงการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในหน่วยงานที่คอยช่วยประสานงาน คอยช่วยให้คำปรึกษาหารือและแนะนำการช่วยเหลือให้ความสะดวกในการเดินทาง การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม/โครงการ รวมทั้งการให้ความอนุเคราะห์วัสดุอุปกรณ์ที่จะทำให้ชมรมผู้พิการตำบลสะตอขับเคลื่อนกิจกรรม/โครงการได้ ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกคนพิการด้วยกันได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม/โครงการที่เป็นการเพิ่มรายได้หรือลดค่าใช้จ่าย การฝึกอาชีพ การให้อาชีพ รวมไปถึงการสงเคราะห์ช่วยเหลือในด้านต่างๆ การสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้คนพิการสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ดังนั้นการขอรับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการจึงมีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้ชมรมยังสามารถขับเคลื่อนและคงอยู่ได้ต่อไป

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากรจำแนกตามรายประเด็นของการมีผลงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ

ประเด็น	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
ผลงานของชมรม				
1. การจัดประชุมทุกๆ เดือน	4.06	.87	มีผลมาก	3
2. การลงพื้นที่เยี่ยมบ้านคนพิการ	3.86	.88	มีผลมาก	5
3. การจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้พิการตำบลสะตอ	4.21	.80	มีผลมากที่สุด	1
4. การจัดประชุมใหญ่และทำบุญประจำปี	4.08	.86	มีผลมาก	2
5. โครงการเลี้ยงปลาในบ่อดินภายใต้โครงการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนพิการตำบลสะตอของอบต.สะตอ	3.95	.86	มีผลมาก	4
6. โครงการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพคนพิการของวิทยาลัยชุมชนตราด ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	3.84	.94	มีผลมาก	6
รวม	4.00	.87	มีผลมาก	-

จากตาราง 17 พบว่า กลุ่มประชากรมีความคิดเห็นว่า ประเด็นของผลงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ ไม่ว่าจะเป็นการจัดประชุมทุกๆ เดือน การลงพื้นที่เยี่ยมบ้านคนพิการ การจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้พิการตำบลสะตอ การจัดประชุมใหญ่และทำบุญประจำปี โครงการเลี้ยงปลาในบ่อดินภายใต้โครงการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนพิการตำบลสะตอขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ และโครงการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพคนพิการของวิทยาลัยชุมชนตราด ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ล้วนแล้วแต่มีผลมากต่อการปรากฏผลงานในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นของการมีผลงานของชมรมในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอพบว่า มีผลมากที่สุด 1 ประเด็น คือ 1) การจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้พิการตำบลสะตอ และมีผลมากใน 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ 2) การจัดประชุมใหญ่และทำบุญประจำปี 3) การจัด

ประชุมทุกๆ เดือน 4) โครงการเลี้ยงปลาในบ่อดิน ภายใต้โครงการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนพิการ ตำบลสะตอขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ 5) การลงพื้นที่เยี่ยมบ้านคนพิการ และ 6) โครงการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพคนพิการของวิทยาลัยชุมชนตราด ภายใต้โครงการจัดการความรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ในรายประเด็นของผลงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอนั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้พิการตำบลสะตอ มีผลมากที่สุดต่อการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ ทั้งนี้ก็เนื่องจากชมรมผู้พิการตำบลสะตอมีการจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้พิการตำบลสะตอ มาตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งชมรม ปัจจุบันมีสมาชิกคนพิการเข้าร่วมในกองทุนฯ จำนวน 78 คน และเป็นอีกภารกิจหนึ่งที่ชมรมผู้พิการตำบลสะตอ มีความพยายามจะเชิญชวนให้คนพิการที่เหลือเข้าร่วมเป็นสมาชิกให้ครบทุกคนยกเว้นคนพิการที่มีได้ อยู่ในพื้นที่ ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานมาพร้อมกับการเริ่มก่อตั้งของชมรมฯ และยังคงดำเนินงานอยู่ในปัจจุบัน จึงทำให้สมาชิกคนพิการส่วนใหญ่ในตำบลสะตอมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกของกองทุนฯ และเล็งเห็นความสำคัญในการจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้พิการตำบลสะตอ ถึงจะเป็นเงินค่าฌาปนกิจที่มีจำนวนไม่มาก แต่ก็เปี่ยมไปด้วยน้ำใจที่เป็นลักษณะของการทำบุญช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในยามที่ชีวิตของคนพิการคนหนึ่งได้จากโลกนี้ไปแล้ว

“การที่จะทำงานตรงนี้ได้เนี่ย จะต้องมิจิตอาสาจริงๆ ตัวผมไหนจะต้องดูแลสวน ไหนต้องดูแลลูกและครอบครัว แต่ก็ต้องแบ่งเวลาช่วยกิจกรรมของชมรมฯ ด้วย ช่วงนี้ก็มึงงานวัดอีก ต้องแบ่งเวลาให้ได้ ถึงจะมีปัญหาครอบครัวบ้าง แต่ก็ยังสามารถพูดคุยและเข้าใจกันได้ เพราะภรรยาต่างก็เคยทำงานให้กับชุมชนเช่นกัน แม้กระทั่งกิจกรรมของหมู่บ้านก็ไปช่วยกันทั้งครอบครัว การทำงานตรงนี้ไม่เพียงจะมีจิตอาสาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ต้องมีความอดทนและเสียสละอีกด้วย เพราะการที่เป็นผู้นำของชมรมฯ ยังต้องมีปัญหาและอุปสรรคให้แก้ไขอยู่ตลอดเวลา ต่างคนต่างนิสัย ต่างมีความคิดที่ไม่เหมือนกัน หากมีการขัดแย้งในกลุ่มเกิดขึ้นก็ต้องคอยเป็นคนกลางในการประสานความเข้าใจ หากปัญหาที่เกิดขึ้นตรงหน้ามีความรุนแรงก็ต้องคอยให้ใจเย็นๆ กันก่อน แล้วค่อยๆ ไปพูดคุยภายหลังที่บ้านที่ละคนเพื่อค่อยๆ ปรับความคิดให้อ่อนกันบ้างแล้วค่อยนัดกันตามโอกาสต่างๆ เช่น งานวันเกิด แล้วก็ให้มาปรับความเข้าใจระหว่างคนที่ปัญหาอีกที่ดังคำโบราณที่ว่า น้ำเซียวอย่าเอาเรือไปขวาง พอใจเย็นลงต่างคนก็คิดใหม่ทำใหม่ขนาดพี่น้องกัน โดมาด้วยกันยังทะเลาะกันเลย ต้องปล่อยวางในบางครั้ง แล้วค่อยๆ หาวิธีแก้ไขใหม่ ภาระงานที่อยู่ๆ ในช่วงนี้ งานไหนด่วนก็ไปจัดการก่อน ถึงจะไม่ค่อยมีเวลา แต่ถ้าทำแล้วก็เต็มทีและเต็มใจ ไม่เช่นนั้นก็จะรู้สึกเครียดและเหนื่อย ยอมรับว่าการทำงานในบางครั้งนั้น เหนื่อยกายเหนื่อยใจมาก แต่ก็ไม่ท้อ และก็รู้สึกได้ถึงการอ้อมอกอ้อมใจ และสุขใจในการได้ช่วยเหลือคนอื่น การทำงานเป็นผู้นำของคนพิการหรือเป็นตัวแทนคนพิการนั้น

ต้องมีจิตอาสา มีความอดทน และความเสียสละจริงๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและชุมชน ไม่เช่นนั้นก็จะไม่สามารถทำให้ชมรมอยู่ต่อไปได้ และมีเรื่องเล่าให้ฟังบ้าง อีกว่า ในหมู่บ้านผมมีเพื่อนผมคนหนึ่ง แต่เขาไม่ได้พิการ เขาทำงานหามรุ่งหามค่ำ ไม่มีเวลาที่จะไปช่วยกิจกรรมของหมู่บ้านหรือแม่แต่งานวัดในหมู่บ้าน ทำแต่งานทุกวันไม่เว้นวันหยุด แต่เขาก็ไม่เห็นมีเงินมากมายสักที แกรมก็ยังติดหนี้ติดสินมากมายอีกด้วย ส่วนผมเองแบ่งเวลาไปช่วยงานกิจกรรมหมู่บ้านบ้าง ช่วยงานวัดบ้าง หรือแม่แต่ช่วยงานของชมรมฯ ก็ตาม แต่ผมก็ไม่ได้มีหนี้สินอะไรมากมาย ไม่ต้องทำงานหามรุ่งหามค่ำเหมือนกับเพื่อนของผมกับครอบครัวกันอย่างมีความสุขตามมีตามเกิด และการทำคุณประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคมก็ยังสุขใจอีกด้วย บางครั้งอาจจะมีปัญหาในครอบครัวที่แก้ไขไม่ได้ แต่มักมีคนคอยยื่นมือมาช่วยเหลือในยามคับขันเสมอ นั่นคงเป็นเพราะบุญกุศลที่ได้ทำความดี และคอยช่วยเหลือคนอื่น ทำให้เราผ่านปัญหาและอุปสรรคไปได้ ในตอนนี้ผมยังมีกำลัง มีร่างกายและแรงใจในการทำงานอยู่ ถ้าหากพวกเรา ยังมีความรักความสามัคคีกันอยู่ มีจิตอาสา มีความอดทน และเสียสละ ความปรารถนาที่จะต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการด้วยกันที่เป็นเป้าหมายเอาไว้ นั่นก็จะสามารถทำให้สำเร็จได้ในสักวัน” (คารม จุลสิงห์. สัมภาษณ์ : 2556)

ถึงเวลาแล้วที่คนพิการจะเลิกเป็นผู้ด้อยโอกาส และใช้พลังแสวงหาโอกาส คนพิการถูกเรียกว่าเป็นผู้ด้อยโอกาสมาอย่างยาวนาน และคนพิการส่วนใหญ่ก็ดูเหมือนยอมรับ การเป็นผู้ด้อยโอกาสรวมถึงเลือกดำรงชีวิตด้วยการรอคอยให้โอกาส โดยเฉพาะโอกาสได้รับความช่วยเหลือจากคนอื่น อย่างไรก็ตาม ยังมีคนพิการกลุ่มหนึ่งซึ่งตระหนักว่าความด้อยโอกาสเปรียบเสมือนกำแพงใหญ่ที่กั้นขวางการพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่พวกเขาไม่ยอมพ่ายแพ้แก่กำแพงนั้น เขาพากันพยายามทำลายกำแพง โดยการไขว่คว้าแสวงหาโอกาสทุกทิศทางอย่างสุดกำลัง แล้วคนพิการเหล่านี้ก็ใช้โอกาสเล็กๆ ที่ได้มาพาตัวเองไปสู่ความสำเร็จในหลากหลายเส้นทาง รวมถึงความสำเร็จในการประกอบอาชีพที่มั่นคงตลอดจนการก้าวขึ้นเป็นผู้นำในการสร้างโอกาสและเปิดโอกาสให้คนพิการด้วยกันได้รับโอกาสด้วย (พวงแก้ว กิจธรรม. 2555 : 15) การตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอขึ้นนั้น นับว่าเป็นก้าวแรกที่จะนำพาให้การรวมตัวของกลุ่มคนพิการกลุ่มเล็กๆ กลุ่มนี้ก้าวไปสู่การเป็นองค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่นในระดับชุมชน และในระดับอื่นๆ ต่อไป

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะ
ของคนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ผู้วิจัยขอสรุปผล
อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงระดับความคิดเห็นของคนพิการเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการ
จัดตั้งองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงความคิดเห็นของคนพิการเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหาร
จัดการองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตออำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มคนผู้พิการพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิงจังหวัด
ตราด ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 ถึงเดือนมีนาคม 2556 จำนวน 115 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับ
ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ : กรณีศึกษาชมรม
ผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราดประกอบด้วยเนื้อหาสรุป ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคนพิการที่อาศัยในเขตพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัด
ตราด

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะคนพิการ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปประชาสังคมท้องถิ่น
ในทัศนะของคนพิการ ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำผลที่ได้จากการทำแบบสอบถาม เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปประชาสังคม
ท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
มาใช้ในแนวการสัมภาษณ์คนพิการและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ตัวแปรส่วนบุคคล (ตัวแปรต้น) จะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา คือ นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) คำนวณเป็นค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางความเรียง
2. การวิเคราะห์ตัวแปรตามจะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา โดยนำเสนอในรูปแบบของค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

การศึกษาค้างนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย สำหรับการวัดระดับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถามสร้างขึ้นตามลักษณะการสร้างแบบวัดทัศนคติที่เรียกว่า (Likert Scale)

การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ มีรูปแบบต่างๆ คือ

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Dept Interview) เป็นการใช้สัมภาษณ์เจาะลึกโดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key Informants) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้ได้รายละเอียดในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพคนพิการกับการสร้างประชาสังคมในท้องถิ่น เช่น การก่อตั้งองค์กรนอกรัฐหรือเคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างประชาสังคมของคนพิการ ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข
2. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) บางครั้งเรียกกันว่า การสังเกตภาคสนาม (Field Observation) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม หมายถึง นักวิจัย หรือผู้สังเกตการณ์เข้าไปร่วมกิจกรรม หรือเข้าไปใช้ชีวิตร่วมในกลุ่มที่ศึกษา ผู้วิจัยอาจแสดงตน เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือไม่แสดงตัวก็ได้ ผู้วิจัยไม่เพียงแต่รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มที่ศึกษาเท่านั้น หากจะเข้าร่วมกับกลุ่มหรือองค์กรที่ตนศึกษา นักวิจัยจะเข้าไปร่วมในกลุ่มที่ตนศึกษามาน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและต้องเข้าไปด้วยความระมัดระวัง ไม่ควรเข้าไปใกล้ชิดผู้สังเกตมากเกินไป หรือพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือสมาชิกในกลุ่มไม่ว่าทางใด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ข้อค้นพบ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด สรุปได้ว่า ปัจจัยของบทบาทผู้นำ ปัจจัยของจิตสำนึกทางอัตลักษณ์ ปัจจัยของผลประโยชน์ และปัจจัยของเครือข่ายสังคม ล้วนแล้วแต่มีผลมากต่อการจัดตั้งองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำ มีผลมากเนื่องจากชมรมผู้พิการตำบลสะตอจะมีการจัดประชุมในทุกๆ กลางเดือน เพื่อให้คณะกรรมการของชมรม และสมาชิกของชมรม เข้าร่วมประชุม เพื่อปรึกษาหารือกัน รวมทั้งการชักชวนคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการที่มีใช่เป็นคณะกรรมการก็สามารถมาร่วมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกันและกัน การพูดคุยถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ความเดือดร้อนในครอบครัวหรือแม้แต่การมีข้อคิดเห็นและเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับเพื่อนๆ คนพิการด้วยกัน เพื่อให้ชมรมฯ เป็นสื่อการในการร้องขอหรือออกความคิดเห็นต่อหน่วยงานรัฐ อีกทั้งมีการดำเนินการในกิจกรรมกองทุนฌาปนกิจของผู้พิการด้วยการต้องส่งจำนวนเงินฌาปนกิจที่คณะกรรมการในแต่ละหมู่และรายงานให้ที่ประชุมทราบเพื่อรวบรวมจำนวนเงินที่เก็บในแต่ละเดือน นำฝากเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในทุกๆ เดือน มีการจัดวางแผนงานในกิจกรรม/โครงการที่จะดำเนินงานต่อไปไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม/โครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ กิจกรรม/โครงการได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยชุมชนตราด กิจกรรม/โครงการของชมรมคนพิการจังหวัดตราดที่ได้มีการมาลงพื้นที่เพื่อทำกิจกรรม/โครงการร่วมมือกัน รวมไปถึงการลงพื้นที่เยี่ยมผู้พิการหลังการประชุมเสร็จสิ้นในวันนั้นๆ ตลอดจนกิจกรรมที่มีการจัดการประชุมใหญ่ประจำปีทุกๆ ปี ดังนั้น คนที่เป็นผู้นำจะต้องมีความเสียสละ มีความอดทน มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่ม มีการชักชวนคนพิการและผู้ดูแลคนพิการเข้าร่วมกันกิจกรรม/โครงการของชมรมให้มากขึ้น มีการสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อเป็นกลไกที่เสริมสร้างศักยภาพของการทำงานขององค์กรให้คนพิการมีความเข้มแข็งในหลายด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมอบหมายการรับผิดชอบในหน้าที่การงานตามขีดความสามารถที่ต่างกันร่วมมือดังกล่าวส่งผลถึงอำนาจการต่อรอง การพิทักษ์สิทธิ์ การผลักดันนโยบายให้กับคนพิการ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือแม้แต่การติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนอื่น จะเป็นตัวอย่าง/แบบอย่างให้กับสมาชิกคนอื่นๆ มีวิสัยทัศน์ในการปกครอง เป็นผู้นำและนำพาให้ผู้พิการคนอื่นๆ สามารถมาจัดตั้งกลุ่มจัดตั้งชมรมได้ มีการประสานงานทั้งในองค์กรและนอกองค์กรได้เป็นอย่างดี ดังนั้นบทบาทของผู้นำจึงเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งในการที่นำพาชมรมผู้พิการตำบลสะตอให้ร่วมกันทำความดี ทำคุณประโยชน์ และมั่นคงตลอดไป

จิตสำนึกทางอัตลักษณ์ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลมากในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอ ในประเด็นของการตระหนักถึงศักดิ์ศรีของคนพิการ ทั้งนี้ เพราะผู้พิการต้องการความเข้าใจและการยอมรับจากสังคมทั่วไปและคนพิการด้วยกันเอง ทั้งในด้านความสามารถหรือศักยภาพของคนพิการ ความมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันระหว่างคนพิการและคนปกติต้องการการรวมกลุ่มหรือองค์กรที่ผู้พิการสามารถแสดงออกถึงศักยภาพและศักดิ์ศรีของคนพิการ เพื่อให้สังคมได้รับรู้ว่าคนพิการสามารถช่วยเหลือตัวเองหรือพึ่งพาตัวเองได้ คนพิการไม่ใช่ภาระสังคม เพื่อทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเองในครอบครัว ในชุมชนและสังคม และไม่ว่าจะเป็นคนกลุ่มใดก็ไม่สามารถเข้าใจคนพิการได้ดีกว่าคนพิการด้วยกัน การพัฒนาศักยภาพคนพิการก็เป็นการเตรียมความพร้อมในการทำงาน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้คนพิการสามารถช่วยเหลือตนเองหรือสมาชิกด้วยกันได้อย่างยั่งยืน

ปัจจัยในผลประโยชน์ก็มีผลมากในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นความต้องการให้มีการช่วยเหลือดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่มากขึ้น การได้รับเงินงบประมาณในการสนับสนุน การมีอาชีพเสริมสำหรับคนพิการ และสวัสดิการต่างๆ นอกเหนือจากเบี้ยความพิการ ส่วนแต่จะส่งผลให้ชมรมผู้พิการตำบลสะตอสามารถดำเนินงานในกิจกรรม/โครงการต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องเนื่องจากคนพิการมองเห็นถึงผลประโยชน์ทั้งหลายเหล่านั้นผ่านทางชมรม การจัดตั้งชมรมคนพิการหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมเท่านั้น ที่จะนำมาซึ่งผลประโยชน์ให้กับตัวเอง เพื่อนสมาชิกคนพิการด้วยกัน และใช้ทำคุณประโยชน์เพื่อชุมชนและสังคมต่อไป

เครือข่ายสังคมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลมากในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นของเครือข่ายคนพิการกับหน่วยงานราชการ หรือประเด็นเครือข่ายของผู้นำคนพิการ ส่วนแต่มีผลให้ชมรมฯ เป็นที่รู้จักในระดับอำเภอและระดับจังหวัดได้ ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มโอกาสในการที่จะรับการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานอื่นๆ มากยิ่งขึ้น สำหรับการเป็นเครือข่ายของคนพิการทั่วไป และเครือข่ายคนพิการกับผู้นำอื่น มีผลในระดับปานกลางก็เนื่องจากในพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดตราด มีการรวมกลุ่มของคนพิการนั้นมีน้อยมาก อีกทั้งการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอก็ได้อาศัยเครือข่ายคนพิการทั่วไปหรือเครือข่ายผู้นำอื่นในการจัดตั้งชมรมฯ เพียงแต่มีการเข้าร่วมประชุมทั่วไปและเป็นฝ่ายให้การแนะนำกับเครือข่ายอื่นๆ มากกว่า จึงส่งผลให้มีผลในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตออยู่เพียงในระดับปานกลางเท่านั้น

ข้อค้นพบ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด สรุปได้ว่า ปัจจัยจากผลงานของชมรม ปัจจัยจากภาวะผู้นำ ปัจจัยจากการ

มีส่วนร่วมของชมรม และปัจจัยจากการจัดหาทรัพยากร ล้วนแล้วแต่มีผลมากต่อการดำเนินงานและการคงอยู่ขององค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพจากคณะกรรมการของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ ผู้วิจัยพบว่า การที่กลุ่มตัวอย่างคนพิการเห็นว่า ปัจจัยทั้งสี่มีผลมากต่อการดำเนินงานของชมรมฯ เนื่องมาจากเหตุผลดังนี้ การจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้พิการตำบลสะตอที่มีการจัดตั้งพร้อมๆ กับการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อีกทั้งมีการจัดประชุมใหญ่และทำบุญประจำปีที่มีการวางแผนงาน มีการให้ความรู้ในสิทธิต่างๆ ของคนพิการ มีการเชิญหน่วยงานสาธารณสุขมาให้ความรู้ในการฟื้นฟูสุขภาพร่างกาย การให้ความรู้ในการออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ รวมทั้งการจัดประชุมทุกๆ เดือน เพื่อให้คณะกรรมการได้มีการจัดส่งเงินฌาปนกิจและรายงานจำนวนเงินเป็นประจำทุกๆ เดือน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร วางแผนงานในการปฏิบัติงานที่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรม/โครงการที่จะดำเนินงานต่อไป รวมไปถึงโครงการเลี้ยงปลาในบ่อดิน ภายใต้งานฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนพิการตำบลสะตอขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอเพื่อนำดอกผลที่ได้รับเป็นสวัสดิการในการลงพื้นที่เยี่ยมบ้านคนพิการและ โครงการเพิ่ม โอกาสทางการศึกษาและอาชีพคนพิการของวิทยาลัยชุมชนตราด ภายใต้งานโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่มีการต่อยอดกิจกรรม/โครงการให้ได้รับประโยชน์ทางในรูปแบบของกลุ่มและรูปแบบของครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน ดังนั้น ผลงานของชมรมที่ผ่านมาและการดำเนิน โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ของชมรมมาอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นที่ประจักษ์แก่คนทั่วไป ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อผู้พิการในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งผลประโยชน์ในรูปแบบของเงินและผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การสนับสนุนอาชีพคนพิการ การช่วยเหลือดูแล และสวัสดิการด้านอื่นๆ นอกเหนือจากเบี้ยความพิการที่ได้รับ มีผลทำให้คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกชมรมผู้พิการดีขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงานและการคงอยู่ของชมรมฯ

ภาวะผู้นำ มีผลมากต่อการดำเนินงานของชมรมฯ ก็เพราะว่า การที่ใครคนใดจะเป็นผู้นำต้องมีจิตอาสา มีความคิดก้าวหน้า กล้าคิดกล้าทำ มีความเสียสละทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจในการทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้พิการในพื้นที่ มีเครือข่ายสายสัมพันธ์กับผู้นำองค์กรอื่นๆ ตลอดจนการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานช่วยเหลือดูแลผู้พิการ สามารถจัดการวางแผนในการดำเนินงาน และการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี และสามารถมอบหมายงานได้ตรงกับศักยภาพของคนพิการ จากเหตุผลต่างๆ ดังกล่าวส่งผลถึงภาวะผู้นำที่มีอำนาจต่อรอง การพิทักษ์สิทธิ์ การผลักดันนโยบายต่างๆ กับหน่วยงานของภาครัฐ เกิดความศรัทธาและความเชื่อมั่นที่สมาชิกมีต่อผู้นำของชมรมฯ

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีผลมากต่อการดำเนินงานของชมรมฯ ก็เพราะว่าการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบลสะตอและการเข้าร่วมเวทีประชาคมทั้งในระดับกลุ่ม ระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล การร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรม/โครงการ รวมทั้งการร่วมติดตามและประเมินผลกิจกรรม/โครงการถือว่าการเปิดโอกาสให้คนพิการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้เข้าร่วม

ในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิด แนวทางการแก้ไขปัญหา ตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ ดำเนินกิจกรรม/โครงการของคนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ และครอบครัวคนพิการ โดยตรง เพื่อจะช่วยให้ คนพิการได้เรียนรู้ ได้ประสบการณ์และเป็นการสมัครสมานสามัคคีในหมู่คนพิการด้วยกัน อีกทั้งยัง ได้รับการสนับสนุนกิจกรรม/โครงการอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐอีกด้วย

การจัดหาทรัพยากรมีผลมากต่อการดำเนินงานของชมรมฯ เพราะว่า การขอรับสนับสนุน งบประมาณจากหน่วยงานราชการ การมีบุคลากรทำงานประจำ การมีทักษะในการทำกิจกรรม/โครงการ ทำให้ชมรมมีความพร้อม มีความเชื่อมั่น มีกำลังใจ รวมไปถึงการได้รับการพัฒนาศักยภาพที่มากขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงให้ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาหรืออุปสรรค ประชาชนในชุมชนก็ยังให้ความร่วมมือทั้งวัสดุอุปกรณ์ ทั้งงบประมาณ อีกทั้งช่วย “เอาแรง” เพื่อให้ งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อาทิเช่น การจัดประชุมใหญ่ประจำปี จะมีประชาชนในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการมากมาย และจะช่วยในเรื่องอาหาร ผลไม้ อาสาช่วยแรงในการจัดสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดประชุม ดังนั้น การจัดหาทรัพยากรก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการดำเนินงาน ของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ เพื่อให้ได้การพัฒนาศักยภาพของคนพิการในตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ดังนั้น การก่อตั้งและการบริหารจัดการของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัด ตราด ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของคนพิการ โดยมีแกนนำของกลุ่มที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง คนพิการด้วยกันเข้าใจกัน และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของคนพิการในการทำงาน ทำผลงาน เพื่อให้ ได้มาซึ่งความต้องการที่จะให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนสวัสดิการในด้าน ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสวัสดิการด้านสังคม สวัสดิการด้านอาชีพ สวัสดิการด้านการศึกษา หรือแม้แต่ สวัสดิการทางการแพทย์ที่จะช่วยเหลือคนพิการมากขึ้น นับว่าเป็นก้าวแรกในการสะท้อนสังคม ให้เห็นถึงความตั้งใจ ความอดทนและความเสียสละของคนพิการกลุ่มเล็กๆ กลุ่มหนึ่ง ที่ต้องการ จะก้าวไปสู่การเป็นองค์กรประชาสังคมท้องถิ่น ที่เรียกว่า “ทฤษฎีรัฐสวัสดิการ” (Welfare State Theory)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายข้อค้นพบที่ได้ ดังนี้

จากการศึกษาในภาคินพนธ์นี้จะพบว่า ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งและการ บริหารจัดการองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอนั้น ก็จะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ

1. บทบาทของผู้นำในการจัดการประชุมเพื่อให้ข้อมูลแก่คนพิการ การชักชวนคนพิการ เข้าร่วมจัดตั้งชมรม การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการติดต่อประสานงานกับ ผู้นำชุมชนอื่น ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอ

2. ผลงานของชมรมในการตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้พิการ การจัดประชุมใหญ่และทำบุญประจำปี การจัดประชุมทุกๆ เดือน โครงการเลี้ยงปลาในบ่อดิน ภายใต้โครงการฟื้นฟูและพัฒนา ศักยภาพคนพิการตำบลสะตอขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ การลงพื้นที่เยี่ยมบ้านคนพิการ และโครงการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพคนพิการของวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนล้วนแต่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ

3. ปัจจัยเสริมอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่

3.1 ปัจจัยเสริมในการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอ

3.1.1 จิตสำนึกทางอัตลักษณ์ในการตระหนักถึงศักดิ์ศรีของคนพิการ คนพิการด้วยกันเข้าใจกันได้ดีกว่าคนทั่วไป และศักยภาพของคนพิการ

3.1.2 ผลประโยชน์จากการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาคความรู้ที่มากขึ้น งบประมาณการสนับสนุนชมรม การมีอาชีพเสริมสำหรับคนพิการ และสวัสดิการต่างๆ นอกเหนือจากเบี้ยความพิการ

3.1.3 เครือข่ายทางสังคมจากการที่มีเครือข่ายคนพิการกับหน่วยงานราชการ และเครือข่ายของผู้นำคนพิการ

3.2 ปัจจัยเสริมในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ

3.2.1 ภาวะผู้นำ ผู้นำต้องมีความเสียสละมีการวางแผนการดำเนินงานการปฏิบัติงาน และการมอบหมายงาน

3.2.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบลสะตอ การร่วมเวทีประชาคม การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม/โครงการ การร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรม/โครงการ และการร่วมติดตามและประเมินผลกิจกรรม/โครงการ

3.3.3 การจัดหาทรัพยากร โดยการขอรับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ การมีบุคลากรทำงานประจำ และการมีทักษะในการทำกิจกรรม/โครงการ

จะเห็นได้ว่าผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการจัดตั้งและการบริหารจัดการองค์กรประชาสังคม เรียกว่า “ทฤษฎีรัฐสวัสดิการ” Welfare State Theory (Weisbrod) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า สถานภาพและบทบาทขององค์กรประชาสังคมขึ้นอยู่กับการที่รัฐสามารถให้สวัสดิการสังคมแก่ประชาชนมากน้อยเพียงใด ถ้าสังคมใดมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูงและรัฐสามารถจัดสวัสดิการทางสังคมให้แก่ประชาชนได้ บทบาทขององค์กรประชาสังคมก็จะน้อย เพราะสังคมไม่มีความต้องการ ในขณะที่เดียวกัน ในสังคมที่พัฒนาแล้วและรัฐบาลจัดเก็บภาษีได้รวมถึงประชาชนมีเงินเหลือใช้ ปัจเจกชนหลายคนก็ยังต้องการจะตอบสนองความต้องการของสังคมด้วยตนเอง มีการ

บริจาคให้แก่ผู้ยากจน ในกรณีนี้สวัสดิการทางสังคมจะเห็นได้ทั้งในรูปของภาครัฐและภาคเอกชน แต่ในประเทศด้อยพัฒนาที่รัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ บางครั้งบทบาทและสถานภาพขององค์กรทางสังคมยังไม่ได้รับการยอมรับ เนื่องจากนโยบายของรัฐด้านอื่นที่เข้ามาสกัดกั้นการเติบโตขององค์กรทางสังคม กรณีของประเทศไทยช่วงรัฐบาลเผด็จการ นโยบายเรื่องความมั่นคงของชาติทำให้รัฐควบคุมการจัดตั้งสมาคม มูลนิธิและองค์กรทางสังคมนรูปแบบอื่น

ดังนั้น สามารถอธิบายได้ว่า การจัดตั้งและการบริหารจัดการองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ นั้น เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของคนพิการ โดยมีแกนนำของกลุ่มที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนพิการด้วยกันเข้าใจกัน และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของคนพิการในการทำงาน ทำผลงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการที่จะให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนสวัสดิการในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสวัสดิการด้านสังคม สวัสดิการด้านอาชีพ สวัสดิการด้านการศึกษา หรือแม้แต่สวัสดิการทางการแพทย์ที่จะช่วยเหลือคนพิการมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ขยายผลรูปแบบของการจัดตั้งและการดำเนินงานขององค์กรประชาสังคมในท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชมรมผู้พิการตำบลสะตอ เพื่อให้ผู้นำคนพิการมีความรู้ความสามารถ เสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรม ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในพื้นที่ และมีคุณสมบัติเป็นแกนนำหรือข่ายที่ดีไว้รองรับการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายในชุมชนในอนาคต อีกทั้งให้ผู้นำคนพิการได้มีโอกาสเรียนรู้ ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายในชุมชน และเพื่อใช้เป็นกลไกในการติดต่อประสานงานและผลักดันข้อเสนอ นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้เกิดผลงานอย่างต่อเนื่องของชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทางปฏิบัติต่อไป

2. รูปแบบของการจัดตั้งและการดำเนินงานของกลุ่ม/ชมรมของคนพิการ ที่ควรเป็นตัวอย่างในพื้นที่อื่น จะต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- 2.1 บทบาทของผู้นำในการจัดการประชุมเพื่อให้ข้อมูลแก่คนพิการ
- 2.2 จิตสำนึกทางอัตลักษณ์ในการตระหนักถึงศักดิ์ศรีของคนพิการ
- 2.3 ผลประโยชน์ที่ได้รับการช่วยเหลือและการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่มากขึ้น
- 2.4 เครือข่ายทางสังคมจากการสร้างเครือข่ายคนพิการกับหน่วยงานราชการ

2.5 ผลงานของชมรมในการจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้พิการ

2.6 ภาวะผู้นำที่จะต้องมีความเสียสละอย่างสูง

2.7 การมีส่วนร่วมของสมาชิกของคณพิการ ในการเข้าร่วมการจัดทำแผนพัฒนาตำบลเพื่อให้ตรงตามความต้องการของคนพิการมากที่สุด

2.8 การจัดหาทรัพยากร โดยการขอรับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ เพื่อให้กลุ่ม/ชมรมสามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้ คือ

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการภาพรวมทั้งจังหวัดเพื่อทำการเปรียบเทียบถึงองค์กรประชาสังคมในแต่ละพื้นที่ และทำให้ได้มาซึ่งตัวชี้วัดที่ใช้เป็นมาตรฐานได้

2. ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ ด้านของปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ซึ่งคำตอบเพิ่มเติมที่ละเอียดอ่อนตรงกับประเด็นที่ต้องการศึกษา ปรัชญาการณที่มีความสลบซับซ้อน มิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เข้ามาเกี่ยวข้อง สิ่งเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวแต่มีความสัมพันธ์กัน จึงต้องมองอย่างองค์รวม (Holistic View) ข้อมูลเหล่านี้เป็นเรื่องที่ต้องการรายละเอียด ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การสำรวจหรือแจกแบบสอบถามเท่านั้น เพราะข้อมูลส่วนใหญ่จะมาจากกรมองปรากฏการณ์จากความคิดของผู้ให้ข้อมูล สิ่งเหล่านี้ต้องการการตีความที่ลึกซึ้งจากความหมายที่ซ่อนอยู่ ในการศึกษาเรื่องการเสริมอำนาจและคุณภาพชีวิตของคนพิการจำเป็นต้องเข้าใจในระบบคิด ความเชื่อ และการมองโลกของคนพิการด้วย ซึ่งการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามเพียงครั้งเดียวเป็นสิ่งที่ไปไม่ได้ เพราะผู้วิจัยต้องซักถามผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียดให้เข้าใจว่า การสื่อสารระหว่างทั้งสองฝ่ายตรงกัน เพราะข้อมูลที่ได้จะต้องสะท้อนระบบคิดของผู้ตอบจริงๆ

3. ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ ได้มีการพัฒนาตรงตามความต้องการของประชาสังคมคนพิการอย่างแท้จริง ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาโดยเน้นหรือให้ความสำคัญตามตัวแปรด้านต่างๆ ของผลการศึกษา เช่น การสร้างตัวแปรในด้านสุขภาพจิต เพื่อจะทำให้สามารถวิเคราะห์สภาพจิตใจของคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ และเพื่อจะได้เป็นการป้องกันสภาวะทางจิตที่รู้สึกผิดปกติในขณะนั้น ได้อีกด้วย ซึ่งจะเป็นการนำไปสู่การบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจได้ในอีกทางหนึ่ง

คนพิการทุกๆ คน ไม่ว่าชาติไหนในโลกนี้ ล้วนแต่มีความต้องการที่ให้คนในครอบครัว คนในชุมชน คนในสังคมให้โอกาสการดำเนินชีวิตมากกว่าความสงสารหรือมานั่งรอรับการช่วยเหลือ

เพียงอย่างเดียว หากพวกเขาได้รับโอกาสต่างๆ เช่น การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การเดินทาง การบำบัดฟื้นฟูสุขภาพ ก็จะช่วยให้พวกเขาสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ด้วยตัวเอง หรือที่เรียกว่า “การดำรงชีวิตอิสระ” (Independent Living) จะช่วยทำให้คนพิการที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ กลับคืนสู่สังคมโดยสามารถดำรงชีวิตอิสระได้สำเร็จ เปลี่ยนจากคนที่ท้อแท้สิ้นหวัง ให้กลายเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นตัวเอง เต็มไปด้วยพลังที่ยืนบนขาของตัวเองอย่างกล้าหาญไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น โดยไม่ต้องเป็นภาระของครอบครัว ชุมชนและสังคมอย่างที่บางคนเข้าใจ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. (2539). รายงานการสำรวจกรมประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : กรมประชาสัมพันธ์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2546). คุณภาพชีวิตคนพิการ. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- กฤษฎา บุญชัย. (2542). ประชาสังคม: พื้นที่สาธารณะของฉัน (ประชาชนที่จะจัดการกันเอง). กรุงเทพฯ : (ม.ป.พ.)
- คารม จุลสิงห์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิมาพร จันทร์วงษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์. (18 ธันวาคม 2555). ที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2555). การบริหารจัดการประชาสังคมในท้องถิ่นไทย. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2541). มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูชัย ศุภวงศ์. (2540). แนวคิด พัฒนาการ และข้อพิจารณาเกี่ยวกับประชาสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ณรงค์ ปฏิบัติธุรกิจ. (ม.ป.ป.). กฎหมายเพื่อคนพิการ. กรุงเทพฯ : ซี พีวาย ซัพพลาย.
- ดารณี พานทอง. (2542). ทฤษฎีการจูงใจ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดารุณี อุทัยรัตนกิจ. (2538). การศึกษาสำหรับคนพิการในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2547). ประชาสังคม. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2541). ทูทางสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน.
- นุชจรี ฌายีเนตร. (2538). ผลของการฝึกทักษะการดำเนินชีวิตที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของคนพิการ. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเวศ วะสี. (2540). ประชาสังคมในประชาสังคม ทรรศนะนักคิด. กรุงเทพฯ : มติชน.
- พงศ์ หรดาล. (2540). จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- “พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534,” (24 กันยายน 2534).
- ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 12.
- พวงแก้ว กิจธรรม. (2555). ปี 2555 ถึงเวลาใช้พลังคนพิการ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2541). ภาวะผู้นำในอนาคต. กรุงเทพฯ : มติชน.

- วัลลภา บุญรอด และคณะ (ม.ป.ป.). **เมื่อความพิการมีใช้อุปสรรคในการประกอบอาชีพ**
เลี้ยงตนเอง. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย ศรีตุลานนท์. (2526). “โอกาสของเด็กพิการทางการศึกษา,” **การศึกษาแห่งชาติ.** 17 (3) : 41.
- วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ. (2546). **กฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วม**
ในสังคม ศึกษาคนพิการในการประกอบอาชีพ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). **จิตวิทยาสังคม.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2541). **พฤติกรรมองค์กร: ทฤษฎีและการประยุกต์.** กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สายสุนีย์ ทับทิมเทศ และคณะ. (2552). “กระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่การดำรงชีวิตอิสระ
 ของคนพิการด้านการเคลื่อนไหว,” **สังคมสงเคราะห์ศาสตร์.** 17 (1) : 157.
 สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2542). **สถานภาพของผู้พิการไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และคณะ. (2534). **คนพิการกับโอกาสทางสังคม.** กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุสรณ์ ลิ้มมณี. (2542). **รัฐ สังคม และการเปลี่ยนแปลง: การพิจารณาในเชิงอำนาจ**
นโยบายและเครือข่ายความสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : เดือนตุลา.
- อัญมณี บูรณาการนนท์ และคณะ. (2552). **การพัฒนาระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.**
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2541). “ส่วนรวมที่มีใช้รัฐ: ความหมายของประชาสังคม,” **ธรรมศาสตร์.**
 24 (2) : 124.
- โอกาส พิมลวิชยาภิ. (2539). **การปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ.**
 วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Arnaud, Sales. (1991). “The Private, the Public and Civil Society: Social Realm and Power
 Structure,” **International Political Science Review.** 12 (4) : 309.
- Cronbach, Lee. J. (1970). **Essentials of Psychology Testing.** New York : Harper Collins.
- Gibson. (2000). “A Functional Food Science and Gastrointestinal Physiology and Function,”
British J. Nutri. 80 (1) : 147-171.
- Hornby, A S. (2001). **Oxford Advanced Learner’s Dictionary.** Oxford : Oxford University.
- Loudon, L. and Della Bitta. (1993). **Consumer Behavior.** New York : McGraw – Hill.
- Newstrom, John W. and Davis, Kcith. (2002). **Organizational behavior: Human behavior at**
work. New York : McGraw - Hill.
- Schermerhorn, John R. (2000). **Organizational Behavior.** USA : John Wiley and Son.
- Seligman, M. (1993). **Learned Optimism.** New York : Pocket Books.

Sharon, S. and Saul M. (1996). **Social psychology**. Boston : Houghton Mifflin.

Stipack A.Y. (1979). “Government Spending and economic growth,” **Journal of Applied Economic**. 26 (1) : 46.

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. รศ.บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์ ข้าราชการบำนาญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
3. นายอดิศร บำรุงญาติ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลตะตอ
อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

หมายเลขแบบสอบถาม.....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ
: กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้สำหรับผู้พิการที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เป็นผู้ตอบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะคนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เพื่อความถูกต้องของข้อมูลจึงขอความกรุณาจากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ด้วยความจริงในแต่ละส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน หน้าข้อที่ท่านเลือก

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปีเต็ม
3. วุฒิการศึกษา

☐ ไม่ได้ศึกษา	☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	☐ อนุปริญญา/ปวส.	☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป		
4. อาชีพ

☐ เกษตรกร	☐ รับจ้าง	☐ ค้าขาย
☐ ข้าราชการ	☐ ไม่มีอาชีพ	☐ อื่นๆ(ระบุ).....
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท
6. สถานภาพ

☐ โสด	☐ สมรส	☐ แยกกันอยู่
☐ หม้าย/หย่าร้าง	☐ อื่นๆ(ระบุ).....	
7. ประเภทความพิการ

☐ ทางกรมมองเห็น	☐ การได้ยิน/สื่อความหมาย	☐ การเคลื่อนไหว/ร่างกาย
☐ จิตใจ/พฤติกรรม/ออทิสติก	☐ สติปัญญา	☐ การเรียนรู้

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

ท่านคิดว่าสิ่งต่อไปนี้มีผลต่อการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอมากน้อยเพียงใด โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างขวามือ ซึ่งมีระดับของการมีผล 5 ระดับ ดังนี้

5 = มากที่สุด

4 = มาก

3 = ปานกลาง

2 = น้อย

1 = น้อยที่สุด

ปัจจัยและประเด็นการจัดตั้งชมรมผู้พิการตำบลสะตอ	ระดับการมีผล				
	5	4	3	2	1
จิตสำนึกทางอัตลักษณ์					
1. การตระหนักถึงศักดิ์ศรีของคนพิการ					
2. ศักยภาพของคนพิการ					
3. คนพิการด้วยกันเข้าใจกันได้ดีกว่าคนทั่วไป					
ผลประโยชน์					
1. เงินงบประมาณในการสนับสนุนชมรม					
2.สวัสดิการต่างๆ นอกเหนือจากเบี้ยความพิการ					
3. การมีอาชีพเสริมสำหรับคนพิการ					
4. การช่วยเหลือดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่มากขึ้น					
บทบาทของผู้นำ					
1. การชักชวนคนพิการเข้าร่วมจัดตั้งชมรม					
2. การจัดประชุมเพื่อให้ข้อมูลแก่คนพิการ					
3. การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
4. การติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนอื่น					
เครือข่ายสังคม					
1. เครือข่ายของผู้นำคนพิการ					
2. เครือข่ายของคนพิการทั่วไป					
3. เครือข่ายคนพิการกับผู้นำอื่น					
4. เครือข่ายคนพิการกับหน่วยงานราชการ					

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอในทัศนะของคนพิการ

ท่านคิดว่าสิ่งต่อไปนี้ที่มีผลต่อการคงอยู่ในการดำเนินงานของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ
 มากน้อยเพียงใด โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างขวามือ ซึ่งมีระดับของการมีผล 5 ระดับ ดังนี้

5 = มากที่สุด

4 = มาก

3 = ปานกลาง

2 = น้อย

1 = น้อยที่สุด

ปัจจัยและประเด็นการดำเนินงาน ของชมรมผู้พิการตำบลสะตอ	ระดับการมีผล				
	5	4	3	2	1
ภาวะผู้นำ					
1. การวางแผนในการดำเนินงาน					
2. การมอบหมายงาน					
3. การปฏิบัติงาน					
4. ความเสียสละ					
การมีส่วนร่วมของสมาชิก					
1. การเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบลสะตอ					
2. การเข้าร่วมเวทีประชาคม					
3. การร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรม/โครงการ					
4. การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม/โครงการ					
5. การร่วมติดตามและประเมินผลกิจกรรม/โครงการ					
การจัดการทรัพยากร					
1. ขอรับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ					
2. การมีบุคลากรทำงานประจำ					
3. การมีวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม/โครงการ					
4. การมีทักษะในการทำกิจกรรม/โครงการ					

ปัจจัยและประเด็น	ระดับการมีผล				
	5	4	3	2	1
ผลงานของชมรม					
1. การจัดประชุมทุกๆ เดือน					
2. การลงพื้นที่เยี่ยมบ้านคนพิการ					
3. การจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้พิการตำบลสะตอ					
4. การจัดประชุมใหญ่และทำบุญประจำปี					
5. โครงการเลี้ยงปลาในบ่อดิน ภายใต้โครงการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนพิการตำบลสะตอของ อบต.สะตอ					
6. โครงการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพคนพิการของวิทยาลัยชุมชนตราด ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน					

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ท่านมีความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง นอกเหนือไปจากแบบสอบถามข้างต้น

1. ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ศิมาพร จันทร์वंษ์

แนวสัมภาษณ์

ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของคนพิการ

: กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

*****

1. ปัจจัยด้านจิตสำนึกทางอัตลักษณ์ของคนพิการมีผลต่อการจัดตั้งเป็นชมรมผู้พิการตำบลสะตอหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2. ปัจจัยด้านผลประโยชน์มีผลต่อการจัดตั้งเป็นชมรมผู้พิการตำบลสะตอหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

3. ปัจจัยด้านบทบาทของผู้นำมีผลต่อการจัดตั้งเป็นชมรมผู้พิการตำบลสะตอหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

4. ปัจจัยด้านเครือข่ายสังคมมีผลต่อการจัดตั้งเป็นชมรมผู้พิการตำบลสะตอหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

5. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำมีการมีผลอย่างไรต่อการมีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

6. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกคนพิการ มีการมีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรประชาสังคม
ท้องถิ่นของชมรมผู้พิการตำบลสะตอหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

7. ปัจจัยด้านการจัดหาทรัพยากรมีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรม
ผู้พิการตำบลสะตอหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

8. ปัจจัยด้านผลงานของชมรมฯ มีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรประชาสังคมท้องถิ่นของชมรม
ผู้พิการตำบลสะตอหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูง
ศิมาพร จันทร์รัมย์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวศิมาพร จันทร์วงษ์
วัน เดือน ปีเกิด	10 พฤศจิกายน 2512
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	188 หมู่ที่ 3 ตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	นักพัฒนาชุมชน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2527	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนลาซาลจันทบุรี
พ.ศ. 2530	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนธิเบศร์ นนทบุรี
พ.ศ. 2548	บริหารธุรกิจบัณฑิต บธ.บ. (การบัญชี) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
พ.ศ. 2556	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รป.ม. (การปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี